

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇORUM VALİLİĞİ
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ÇORUM İLİ 2023 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN:
ÇORUM ÇEVRE ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ÇORUM- 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ	1
A. HAVA	4
A.1. HAVA KALİTESİ	4
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN KİRLİTİCİLER	8
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	11
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI	12
A.5. ÇEVRESEL GÜRÜLTÜ	15
A.6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	16
A.8 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	19
B. SU VE SU KAYNAKLARI	21
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	21
B.1.1. Yüzeysel Sular	21
B.1.2. Yeraltı Suları	23
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	24
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	25
B.3.1. Noktasal kaynaklar	25
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	26
B.4. DENİZLER	27
B.4.1. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu	27
B.4.2. Plajların Su Kalitesi ve Mavi Bayrak Durumu	27
B.4.4. Atık Kabul Tesisleri ve Atık Alma Gemileri	28
B.4.5. Denizdeki Balık Çiftlikleri	28
B.4.6. Deniz Çöpleri	28
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ	28
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu	28
B.5.2. Sulama	37
B.5.3. Endüstriyel Su Temini	37
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	38
B.5.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı	39
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	39
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisleri Hizmetleri	39
B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	46
B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi	47
B.6.4. Arıtılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı	47
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	47
B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar	47
B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi	48
B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	48
B.7.4. Tarımsal Faaliyetler ile Oluşan Toprak Kirliliği	49
B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	50
C. ATIK	51
C.1. BELEDİYE ATIKLARI	51
C.2. HAFRIYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	53
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ	53

C.3.1. Eğitimler.....	53
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri	54
C.3.3. Temel seviye Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı.....	55
C.4. AMBALAJ ATIKLARI.....	56
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR.....	58
C.6. ATIK YAĞLAR.....	59
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	60
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	60
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER	60
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR	61
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR	63
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	63
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları.....	64
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	65
C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları.....	65
C.13. TIBBİ ATIKLAR.....	65
C.14. MADEN ATIKLARI	66
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	66
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI.....	68
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR.....	68
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	68
D. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ ÇALIŞMALARI.....	69
D.1. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ (PGD).....	69
D.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	69
E. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK.....	70
E.1. FLORA.....	70
E.2. FAUNA.....	73
E.3. ORMANLAR, MİLLİ PARKLAR VE TABİAT PARKLARI.....	77
E.3.1. Ormanlar.....	77
E.3.2. Milli Parklar.....	78
E.3.3. Tabiat Parkları.....	79
E.4. ÇAYIR VE MERA	82
E.5. SULAK ALANLAR	82
E.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	84
E.6.1. Tabiat Anıtları.....	84
E.6.2. Tabiatı Koruma Alanları	84
E.6.3. Anıt Ağaçlar.....	84
E.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri	88
E.6.5. Doğal Sit Alanları	88
E.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	88
F. ARAZİ KULLANIMI.....	89
F.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ.....	89
F.2. MEKÂNSAL PLANLAMA	91
F.2.1. Çevre Düzeni Planı.....	91
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	91
G. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ.....	93
G.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ.....	93

G.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	94
G.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	95
H. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI.....	96
H.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	96
H.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	97
H.3. İDARİ YAPTIRIMLAR.....	97
H.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI.....	98
H.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	98
I. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	99

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 1 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği limit değerleri ve uyarı eşikleri ...	6
Çizelge 2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları.....	7
Çizelge 3 - Ulusal hava kalitesi indeksi	7
Çizelge 4 –2023 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri	8
Çizelge 5 –2023 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları.....	10
Çizelge 6 – 2023 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler.....	13
Çizelge 7 - 2023 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değer aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3).....	15
Çizelge 8 – Tamamlanan Gürültü Bariyerleri	16
Çizelge 9- 2023 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı (2024)	19
Çizelge 10– Tamamlanan Bisiklet Yolları	19
Çizelge 11– Tamamlanan Yeşil Yürüyüş Yolları	19
Çizelge 12– Tamamlanan Çevre Dostu Sokak	19
Çizelge 13–İlin akarsuları	21
Çizelge 14 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar	22
Çizelge 15 – Yeraltı suyu potansiyeli.....	23
Çizelge 16 - 2023 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları	25
Çizelge 17 – K1y1 su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirmesi	27
Çizelge 18 –.....yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı.....	28
Çizelge 19 – 2023 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu	44
Çizelge 20 – 2023 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu	46
Çizelge 21 – 2023 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı.....	46
Çizelge 22 – 2023 yılı itibariyle arıtdıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu	47
Çizelge 23 - 2023 yılı için tespit edilen noktasal kaynaklı toprak kirliliğine ilişkin veriler.....	47
Çizelge 24 – 2023 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları	49
Çizelge 25 - 2023 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)	49
Çizelge 26 - 2023 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları.....	49
Çizelge 27 – 2023 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri.....	52
Çizelge 28 – 2023 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi	53
Çizelge 29 – 2023 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler.....	53
Çizelge 30 – 2023 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri	54
Çizelge 31 – 2023 yılı itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan il genelindeki bina/yerleşkelerin sayısı.....	55
Çizelge 32 – 2023 yılı itibariyle sıfır atık sistemini kuran ve belediye geneli temel seviye sıfır atık belgesini alan belediye sayısı	55

Çizelge 33 – 2021 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları	56
Çizelge 34 - Kayıtlı ekonomik işletme sayısı.....	56
Çizelge 35 – 2023 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı.....	57
Çizelge 36 -2023 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı.....	57
Çizelge 37 – 2021 yılında atık işleme yöntemine göre atık miktarları*	58
Çizelge 38 – 2021 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları	59
Çizelge 39 – Yıllar itibariyle atık akü ve pil miktarı (kg)*	60
Çizelge 40 –2021 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler	60
Çizelge 41 –2021 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler.....	61
Çizelge 42 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)	61
Çizelge 43 – 2023 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar	63
Çizelge 44 – 2023 İlde yer alan ÖTA Tesis sayısı (Adet).....	63
Çizelge 45 – Yıllar itibariyle teslim alınan ÖTA miktarı (adet).....	63
Çizelge 46 – 2023 yılı tehlikesiz atıkların miktarı ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri.....	64
Çizelge 47 –2023 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri, cüruf ve bertaraf yöntemi	65
Çizelge 48 - 2023 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı	65
Çizelge 49 – 2023 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı.....	66
Çizelge 50 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı	66
Çizelge 51 –yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı	66
Çizelge 52 – 2023 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı*	67
Çizelge 53 – 2023 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı.....	68
Çizelge 54 – 2023 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları.....	68
Çizelge 55 – 2023 yılında Katı Yakıtlara Ait Piyasa Gözetimi ve Denetimi	69
Çizelge 56 Arazi Çalışması Sırasında Tesbit Edinilen Bitki Türleri.....	70
Çizelge 57 Memeli Türleri	73
Çizelge 58 Kuş Türleri	75
Çizelge 59 Çorum İlindeki Başlıca Baraj Göletler.....	83
Çizelge 60 Çorum İl Sınırları İçerisinde bulunan Anıt Ağaçların İlçelere Göre Dağılımı	84
Çizelge 61 Anıt Ağaçların Özellikleri ve Konumları.....	84
Çizelge 62 - Arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması	89
Çizelge 63 – Arazi kullanım sınıflandırması.....	90
Çizelge 64 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2023 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı*	93
Çizelge 65 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2014-2023 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı	94
Çizelge 66 – 2014-2023 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı	94
Çizelge 67 – 2023 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİDİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları.....	94
Çizelge 68 - 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı	96
Çizelge 69 – 2023 yılında ÇŞİDİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları	97
Çizelge 70 – 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı	97

GRAFİKLER DİZİNİ

Sayfa

Grafik 1- 2023 Yılı Çorum HKİ istasyonunda yer alan PM10 ve SO2 Parametrelerinin Sıcaklıkla İlişkileri	13
Grafik 2 - 2023 Yılı Bahabey HKİ istasyonunda yer alan NO2, CO ve O3 Parametrelerinin Sıcaklıkla İlişkileri	14
Grafik 3 –2023 yılında gürültü konusunda yapılan şikâyetlerin dağılımı	16
Grafik 4 – Yıllar itibariyle plajların durumu, mavi bayrak almış plaj ve marinaların sayısı	27
Grafik 5 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	28
Grafik 6 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	29
Grafik 7 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	30
Grafik 8 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	30
Grafik 9 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	31
Grafik 10 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	32
Grafik 11 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	32
Grafik 12 - 2023 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı.....	38
Grafik 13 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı	39
Grafik 14 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı	40
Grafik 15 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı (Osmancık Belediyesi, 2024)	40
Grafik 16 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı (Oğuzlar Belediyesi, 2024).....	41
Grafik 17 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı	41
Grafik 18 – Yıllar bazında atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı	42
Grafik 19 – Yıllar bazında atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı	42
Grafik 20 – Yıllar bazında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı	43
Grafik 21 - 2023 yılında belediyelerden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi	48
Grafik 22 - 2023 yılında sanayiden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi.....	48
Grafik 23 - 2023 yılı itibariyle Belediye atık karakterizasyonu	51
Grafik 24 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitime katılan kişi sayısı	54
Grafik 25 – Yıllar itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan bina/yerleşke sayısı	56
Grafik 26 – Yıl bazında kayıtlı ekonomik işletme sayısı	57

Grafik 27 – Yıl bazında bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	57
Grafik 28 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*	58
Grafik 29 - Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ miktarları	59
Grafik 30 - Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/2023).....	61
Grafik 31 - Yıllar itibariyle beyan edilen atık elektrikli ve elektronik eşya miktarları (ton)	62
Grafik 32 - Yıllar itibariyle AEEE işleyen tesis sayısı.....	63
Grafik 33 - Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikesiz atık yönetimi.....	64
Grafik 34 - 2023 yılı kül atıklarının yönetimi	65
Grafik 35 - 2023 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması	89
Grafik 36 - 2023 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı.....	93
Grafik 37 - 2023 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı.....	94
Grafik 38 - 2023 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı	95
Grafik 39 – ÇŞİDİM tarafından 2023 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı	96
Grafik 40 –2023 yılında ÇŞİDİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı.....	97
Grafik 41 –2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı.....	98
Grafik 42 – 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı.....	98

HARİTALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Harita 1 - HEY Portalı Ulusal PM Emisyonları Dağılım Haritası; (ton/yıl)	5
Harita 2 - Çorum ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri	12
Harita 3 - Türkiye Fitocoğrafik Bölgeleri	70
Harita 4 - Çorum İlinin Çevre Düzeni Planı.....	91

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 1 - Beyaz Nilüfer - <i>Nymphaea alba</i> Mammalia (Memeliler)	73
Resim 2 - Cervus elaphus ve Capreolus capreolus.....	74
Resim 3 - Cervus elaphus ve Capreolus capreolus.....	75
Resim 4 - Kervançulluğu (<i>Numenius arquata</i>)	77
Resim 5 - Boğazköy-Alacahöyük.....	78
Resim 6 - Çatak Tabiat Parkı	79
Resim 7 - Çatak Tabiat Parkı	79
Resim 8 - Sıklık Tabiat Parkı	80
Resim 9 - Sıklık Tabiat Parkı	80
Resim 10-Aksu Tabiat Parkı	81
Resim 11-Aksu Tabiat Parkı	81
Resim 12- Köşdağı Yaban Hayvanı Geliştirme Sahası	82
Resim 13-Menengiç/ <i>Pistacia terebinthu</i>	87
Resim 14-Karadut/ <i>Morus nigra</i>	87
Resim 15-Ahlat/ <i>Pyrus elaeagnifolia</i>	88

GİRİŞ

Çorum İli, İç Anadolu'nun kuzeyi ile Orta Karadeniz Bölgesinin iç kısmında yer almaktadır. Doğuda Amasya, güneyde Yozgat, batıda Çankırı, kuzeyde Sinop, kuzeydoğuda Samsun, güneybatıda Kırıkkale ile çevrilidir. Yüzölçümü 12.820 km² dir. Enlem ve boylam değerlerine göre ise; 34 derece 04 dk. 28 sn. doğu boylamları ile 39 derece 54 dk. 20 sn. kuzey enlemleri arasında yer almaktadır.

Çorum İlinin Merkez İlçe dâhil 14 ilçesi, 16 belediye, 759 köyü vardır. İlçelerin İl merkezine uzaklıkları ise; Alaca 52, Bayat 83, Boğazkale 87, Dodurga 42, İskilip 56, Kargı 106, Laçın 29, Mecitözü 37, Oğuzlar 68, Ortaköy 57, Osmancık 59, Sungurlu 72 ve Uğurludağ 66 km'dir. Çorum'un, 2020 yılında İl genel nüfusu; erkek nüfus: 262.590, kadın nüfus: 267.536 olmak üzere toplam: 530.126'dır

Çorum, Karadeniz ikliminden İç Anadolu iklimine geçiş yeri üzerinde yer alır. Genel olarak yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. İlkbaharı kısa, sonbaharı uzun geçen Çorum İlinde en sıcak ayları temmuz-ağustos, en soğuk ayları ocak-şubatır. Kuzeyden güneye doğru gidildikçe iklim sertleşir.

İl ekonomisinde tarımın önemli bir yeri vardır. İldeki yaklaşık 46.000 çiftçi ailesindeki 180.000 kişi bu sektörden geçimini sağlamaktadır. Bu miktarın yaklaşık %70' i bitkisel üretim, %30' u hayvansal üretimdir. Ülkemiz buğday üretiminin yaklaşık %3,5'u, arpa üretiminin %3'ü, çeltik (pirinç) üretiminin %7'si, kuru soğan üretiminin %4'ü, dane fiğ, nohut üretiminin %5'i, yumurta üretiminin ise %5'i ilimizde yapılmaktadır. Yumurta üretiminde Türkiye genelinde Çorum 8. sırada yer almaktadır.

İlimizde, Gıda Sanayi, Taş ve Toprak Sanayi ile Makine-Metal Sanayi ağırlık kazanmıştır. Genel anlamda Çorum sanayisinin, %25'i gıda ve içecek sanayi, %25'i metal eşya ve makine sanayi, 21'i taş ve toprağa dayalı sanayi, %6'sı orman ürünleri ve ağaca dayalı sanayi, %7'si kimya ve plastik sanayi, %6'sı tekstil sanayi, %2'si kâğıt sanayi ve %8'i ise diğer sanayi kollarından oluşmaktadır.

İlimiz, iç dinamikleriyle bölgenin en gelişmiş sanayi kentlerinden biri olmuş ve bu ilerlemesi artarak devam etmektedir. Çorum OSB, karma organize sanayi bölgesi olup, makine, ziraat aletleri, gıda, plastik ve elektro plastik ürünler, medikal ürünler, orman ürünleri, kimya sanayi, seramik, mermer, ısı yalıtım, prefabrik yapı elemanları, döküm, oto yan sanayi ve karoser-damper imalatı, tekstil, mobilya ve metal sanayi gibi tesisler yer almaktadır.

İlimiz, tarihin derinliklerinden günümüze dikkate değer izler taşıyan bir bölgedir. Her tarafında en eski tarihlerden bugüne kadar gelmiş değişik medeniyetlere ait kalıntılara rastlanır. Hititler Anadolu egemenliğine bu bölgeden başlamışlardır. Bölgede bu uygarlık kalıntıları bitişik veya üst üste bulunmaktadır. Bir Hitit höyüğü yanında bir Frig, Roma, Bizans devri mezarı veya taban mozaikleri, diğer yanda Selçuklu Kervansarayına ait yıkıntı yerleri ve onun yanında Osmanlı eserlerine rastlamak mümkündür.

Çok sayıda tarih öncesi devrin en belirgin özelliğini taşıyan tabii ve yapma mağaralar mevcuttur. Yazılı tarih öncesi ve sonrası uygarlıkların kalıntıları, yapılan kazılarla gün ışığına çıkmakta ve Çorum bölgesinin uygarlık tarihinde eski bir medeniyet merkezi olduğunu göstermektedir.

İlimizde var olan kültür ve turizm potansiyelini başta Boğazköy-Hattuşa, Alacahöyük ve Ortaköy-Şapınuva ören yerleri olmak üzere tarih turizmi oluşturmaktadır. İlde tarih turizmi yanında; yayla

turizmi, av turizmi, kongre turizmi, trekking ve bisiklet turizmi yapılması için uygun ortamlar bulunmaktadır. İncesu Kanyonu ve Abdullah Yaylası doğal güzelliklere örnektir.

Çorum kültür ve sanat geleneğini devam ettirmiş, çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmış, değişik kültür ürünlerini ve tarihi mirası bünyesinde barındırır. Köklü tarihi ve zengin kültürü ile uygarlık tarihinde önemli yeri olan Çorum, Kültür Turizmi açısından Ülkemizin en önemli merkezlerinden biridir.

Günümüzden 7 bin yıl öncesine ait kültürel verilere rastlanan ve Anadolu'da ilk organize devleti kuran Hititlerin Başkenti Hattuşa Çorum sınırları içerisindedir. Hitit uygarlığı en az Mısır uygarlığı kadar eski ve zengin bir uygarlık olup, Hititlerle Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Antlaşması'na ait çivi yazılı tablet Boğazköy'de bulunmuştur. Yine burada yüksek kayalar arasında Yazılıkaya Kaya tapınağında doksandan fazla tanrı, tanrıça, hayvan ve hayal ürünü yaratık kaya üzerine işlenmiştir.

Yine her biri sanat şaheseri olan Selçuklu ve Osmanlı Dönemine ait Cami, köprü, kale ve sivil mimarlık örnekleri Çorum'un her yerini süslemekte, bu değerleri ile Ülkemizin en önemli Kültür Turizm Merkezleri arasında yerini almaktadır.

MÜZELER ve ÖREN YERLERİ:

İlimizde 3 Müze ve 2 Ören Yeri bulunmaktadır. Bunlar Merkez Çorum Müzesi, Alacahöyük Müzesi, Boğazköy Müzesi ile Alacahöyük, Ortaköy-Şapınuva ve Yazılıkaya-Hattuşa Ören Yerleri'dir.

Çorum Müzesi içerisine gezi için sesli rehberlik sistemi kurulmuş, malzeme alınarak laboratuvar yapılmış ve vitrin arka planları değiştirilmiştir. Ayrıca Müze bünyesinde Yatılı Çocuk Eğitim Atölyesi ve Hatice Gonnet Bağana Bilgi Merkezi kurulmuştur. Ayrıca müze bahçesinde 2012 yılında başlatılan peyzaj ve çevre düzenleme çalışmaları tamamlanmıştır.

Boğazköy Müzesi'nin mevcut deposu ve teşhir düzeni yeterli olmadığından müze binası genişletilmiş, yeni depo yapılmıştır. Müzenin teşhir tanzim çalışmaları da bitirilerek, 2011 yılında tekrar ziyarete açılmıştır. 1906 yılında kazı çalışmalarına başlanılan Boğazköy-Hattuşa kazılarının ilk yıllarında Hitit arşivine ait çok sayıda çivi yazılı tablet ve iki sfenks açığa çıkartılmıştır. Bulunan bu eserler kazı çalışmalarını yürüten Alman Arkeoloji Enstitüsü ile varılan anlaşma gereği 1915, 1917 tarihlerinde temizleme, onarım ve yayın çalışmalarının yapılması için Berlin'e gönderilmiştir. Onarımları bitirilen üç bin civarında tablet ile bir sfenks 1924-1943 yıllarında ülkemize iade edilmesine rağmen diğer sfenks Berlin'de kalmıştır.

Boğazköy Sfenksi'nin anayurduna dönmesi ile ilgili olarak yapılan görüşmeler sonrasında 94 yıl aradan sonra Almanya Pergamon Müzesi'nden getirilerek asli vatanı Çorum Boğazköy Müzesi'nde sergilenen "Boğazköy Sfenksi'nin, 26 Kasım 2011 tarihinde açılış töreni gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Boğazköy Müzesi ücretsiz gezilebilmektedir.

Alacahöyük Örenyeri'nde Çorum Müzesine bağlı olarak hizmet üreten Alacahöyük Müzesi, Alaca İlçesi, Alacahöyük beldesinde yer almakta olup, Çorum'a 45 km uzaklıktadır. Alacahöyük'te ilk yerel Müze, 1940 yılında teşhire açılmış, 1982 yılında ise Örenyeri içerisindeki yeni binasına taşınmıştır.

1935 yılında başlayan Alacahöyük kazılarında açığa çıkartılan Kalkolitik, Eski Tunç Çağı, Hitit ve Frig eserlerinin sergilendiği müzede ayrıca Alaca Pazarlı örenyeri kazısında bulunan Frig dönemine ait eserler de sergilenmektedir.

Hattuşa Örenyeri 1986 yılından beri, UNESCO'nun "Dünya Kültür Mirası Listesinde", ayrıca burada bulunan çivi yazılı tablet arşivleri de 2001 yılından itibaren yine UNESCO'nun "Dünya Belleği Listesinde" yer almaktadır. Bugüne kadar bulunmuş olan 31.519 adet çivi yazılı tablet halen İstanbul'daki Müzeler (Eski Şark Eserleri Müzesi, Arkeoloji Müzesi), Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Çorum ve Boğazkale Müzelerinde korunmaktadır. Akadça ve Hititçe olan Boğazkale tabletleri, bir devlet arşivi belgeleri olarak kanunlar, antlaşmalar ve yazışmaların yanı sıra dini ve edebi metinlerden oluşmaktadır.

Yazılıkaya Açık hava Tapınağı'ndaki tarihi motif ve kabartmaların ziyaretçi ve dış etkenlerden korunması için Kaya Bloklarında açılan boşlukların dondurulması, çevre tel örgülerinin yenilenmesi ve güvenlik kamerası konulması işi yapılmıştır. 2008 yılında çelik korkuluklar yaptırılmış, tapınak girişi yolu dönemine uygun şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Ortaköy Şapinuva Örenyeri'nde devam eden kazı çalışmalarında bugüne kadar A binası ismi verilen anıtsal idari yapı ve B Binası olarak adlandırılan ticari yapı açığa çıkartılmıştır. Çıkarılan bu alanları ziyaretçiler tarafından gezilebilmesi için 2008 yılında gezi yolları yapılmış, tanıtım levhaları yerleştirilmiş ve çevre tel örgüleri yenilenmiştir.

Hitit İmparatorluğunun önemli Kentlerinden biri olan Şapinuva, (Ortaköy), Çorum' un 53 km. güneydoğusundadır. Çekerek Nehri etrafında yer alan Göynücek Ovası ile Alaca Ovası arasındaki geçit üzerindedir. Hitit Çağında, Hem Siyasi Hem de Coğrafi konumu nedeniyle Stratejik bir noktada yer alan şehir, Önemli bir Askeri ve Dini merkezdir. Ortaköy Kazılarında açığa çıkan ve sayıları 4.000'e ulaşan çivi yazılı tablet ve fragmanların (parça) oluşturduğu arşivde, Hititçe yazılmış olanların yanı sıra Hattice, Hurrice ve Akadca yazılmış idari, askeri, dini ve fal metinleri bulunmakta olup, bunların büyük bir kısmı Orta Hitit dönemine (M.Ö. 14. yy) aittir. Buradaki yazışmalardan Taşmişarri (III. Tuthaliya) – Taduhepa Kraliyet Ailesinin bu şehirde hüküm sürdüğü anlaşılmaktadır.

ÇEVRE HİZMETLERİ:

Çorum Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çevre Bölümü, Çevre Yönetimi ve Denetimi Şubesi ile ÇED ve Çevre İzinleri Şubesinden oluşmaktadır. Çevre Yönetimi ve Denetimi Şubesinin personelleri; **1** Şube Müdürü, **3** Çevre Mühendisi, **1** Kimyager, **2** Kimya Mühendisi, **1** Ziraat Y. Mühendisi, **2** Elektrik Teknikeri, olmak üzere toplam **10** personel, ÇED ve Çevre İzinleri Şubesinin personelleri; **1** Şube Müdürü, **1** Çevre Mühendisi, **1** Şehir Plancısı, **1** Kimyager ve **1** Elektrik Teknikeri olmak üzere toplam **5** personel olup, toplam da **15** personelden oluşmaktadır.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirlenici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır.

Ülkemizde dış ortam hava kalitesine ilişkin parametrelerin yönetimi Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, 2022 yılı itibarıyla geçerli olan hava kalitesi limit değerlerine ilişkin bilgi Çizelge 1’de verilmektedir.

Hava kalitesi limit değerlerinin sağlanması amacıyla hava kalitesi yönetiminin bileşenleri; emisyon envanteri, hava kalitesi modelleme ve hava kalitesi ölçümleri olarak çalışılmaktadır. Son yıllarda gelişen bilgi teknolojileri hava yönetimi alanında kullanılmaya başlanmış web tabanlı coğrafi bilgi teknolojilerini kullanan ”Hava Emisyon Yönetim (HEY) Portalı” Bakanlığımız sunucularında devreye alınmıştır. Bu portalda tüm kirlenici kaynakların coğrafi lokasyonları ve bilgileri kayıt altına alınmakta ve hava kirliliğine katkıları ortaya konulmaktadır. Meteorolojik/topoğrafik etmenler ve sınır ötesi kirlilik taşınımı, şehirlerimizin kirliliğe katkıları bütüncül olarak değerlendirilmekte ve hava kalitesi haritaları hazırlanmaktadır. HEY Portalı aracılığıyla hava kalitesini iyileştirmek üzere Bakanlığımız önderliğinde yerel politikalar geliştirilmektedir.

Ancak farklı kirlenicilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirlenicilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesi için iyi, orta, kötü, tehlikeli vb şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

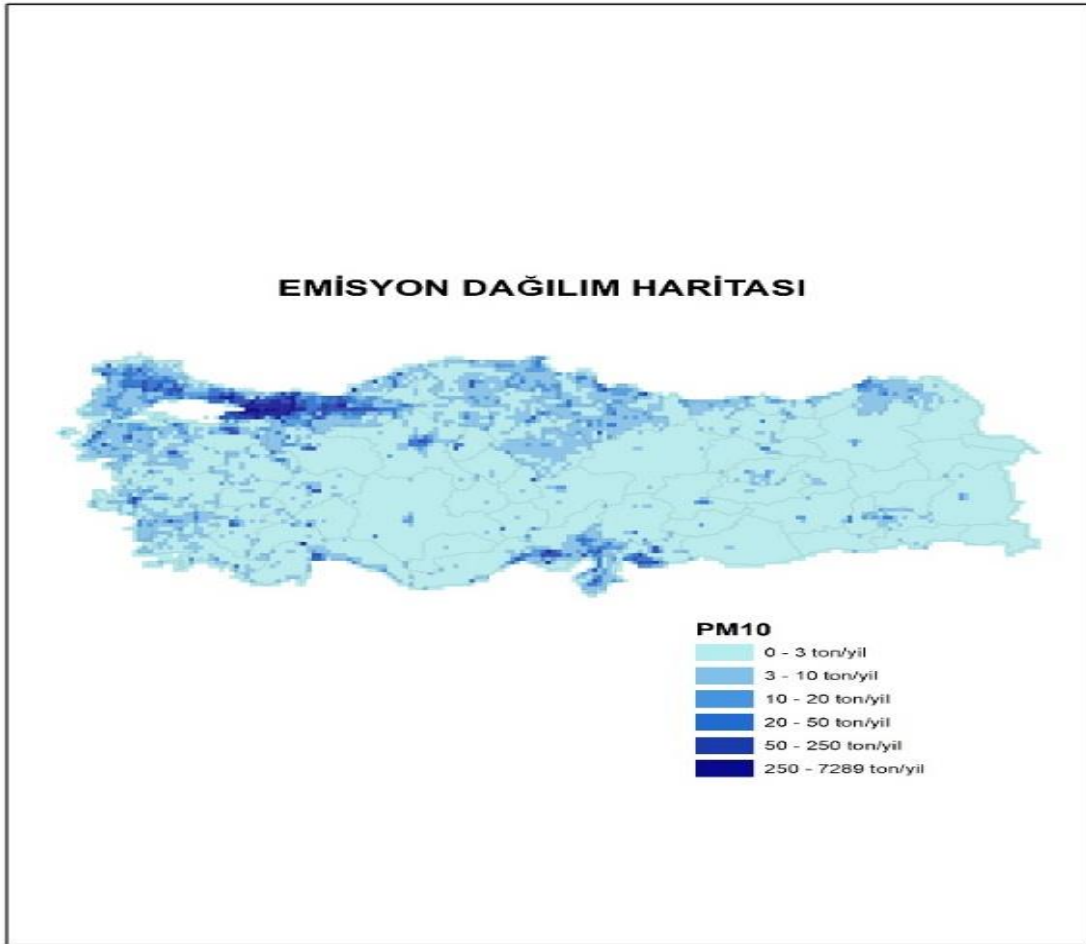
Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd, 2003a). Bir bölgedeki kirlenici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd, 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı

verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirletici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirletici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM₁₀), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Hava kalitesi yönetimine esas değerlendirme ve politika üretme amaçlı çalışmalar için sadece ölçüm sonuçları yeterli olmamaktadır. Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde hava kalitesi modelleme araçları ile ulusal ölçekli bütüncül değerlendirmeye altlık oluşturacak hava kalitesi haritaları elde edilmektedir. HEY Portalı aracılığıyla hava yönetimi alanında bilgi işlem teknolojilerinin etkin olarak kullanımıyla, vatandaşlarımızın soludukları ve yarın soluyacakları hava kalitesi hakkında yüksek çözünürlüklü harita bilgisi edinebilmeleri amaçlanmaktadır.

Harita 1 - HEY Portalı Ulusal PM Emisyonları Dağılım Haritası; (ton/yıl)

Hava kalitesi yönetimi bileşeni olan modelleme çalışmaları Bakanlığımızca hem ulusal/bölgesel /yerel ölçekte yürütülmekte; hem de geliştirilen yerli ve milli NEFES yazılımıyla sokak seviyesinde hava kalitesi değerlerinin 3 Boyutlu ortamda tespit edilmesi için kullanılmaktadır.

Bakanlığımızca, 5 metreye kadar kısa mesafeleri dahi modelleyebilen 3 boyutlu NEFES yazılımıyla hava kirliliğine neden olan noktalar ve kirlilik kaynağı tespit edilebilmektedir. Geliştirilen yerli ve milli yazılım NEFES ile stratejik hava kalitesi haritaları, 3 boyutlu bina modeli, kent atlası, topoğrafya, trafik yoğunluğu, kavşaklar, binaların yakıt tipi gibi çok sayıda etmen ele alınarak 3 boyutlu ortamda hava kalitesi değerleri halihazırda 59 ilimiz için ortaya konulmaktadır. Şehirlerimizde politikalar için uygulama sürecinin bu yöntemle etkinleştirilmesi planlanmış olup, kalan 22 il için çalışmalar sürdürülmektedir.

NEFES yazılımıyla evsel ısınma, sanayi, kara, deniz, hava ve demiryolu ulaşımına bağlı hava kirliliği kaynak noktaları tespit edilip, kaynağa özgü önlemler geliştirilebilmektedir.

Hava kalitesi tahminlerinin Bakanlık kaynakları ve altyapısıyla gerçekleştirilmesine 2021 yılı itibarıyla başlanmış olup, çalışmaların 81 ilimizde yaygınlaştırılması planlanmaktadır. Bu amaçla hava yönetimine esas faaliyette olan Operasyonel Merkez günlük olarak hava kalitesi tahmin sonuçlarını üretmektedir.

Çizelge 1 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği limit değerleri ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER	UYARI EŞİĞİ
		($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	Saatlik -insan sağlığının korunması için-	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	125	
	Yıllık ve kış dönemi (Ekosistemin korunması) -insan sağlığının korunması için-	20	
NO ₂	Saatlik-insan sağlığının korunması için- (2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	220	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	Yıllık -insan sağlığının korunması için-(2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	40	
NO _x	Yıllık -vejetasyonun korunması için-	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	50	----
	Yıllık -insan sağlığının korunması için-	40	

Pb	Yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,5	----
Benzen	Yıllık -insan sağlığının korunması için-	5	----
CO	Maksimum günlük 8 saatlik ortalama (mg/m ³)-insan sağlığının korunması için-	10	----

Çizelge 2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge 3 - Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
<i>Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..</i>	<i>..hava kalitesi koşulları..</i>	<i>..bu renkler ile sembolize edilir..</i>	<i>..ve renkler bu anlama gelir.</i>
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi iyi seviyededir.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun olup, hava kirliliğine hassas gruplar orta düzeyde etkilenebilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel halkın etkilenmesi beklenmemektedir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Hassas gruplar ciddi sağlık sorunları yaşayabilir. Genel halkın bazı sağlık etkileri yaşaması muhtemeldir.
201 - 300	Kötü	Mor	Nüfusun tamamının hava kirliliğinden etkilenme olasılığı yüksek olup, hassas gruplar açık hava etkinliklerini kısıtlamalıdır.

Çizelge 4 –2023 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (ÇŞİDİM, 2024)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme		
Atık Yakma	1	1
Cam		
Çimento		
Enerji	1	1
Gıda		
Gübre		
Kağıt		
Kimya		
Kireç		
Lastik		
Maden		
Metalurji		
Otomotiv		
Rafineri		
Şeker		
Tekstil		
Jeotermal Enerji (JES)		
TOPLAM	2	2

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Kirleticiler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO₂), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO₂'nin ozon veya radikallerle (OH veya HO₂ gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO₂ kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimine uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM₁₀), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM₁₀ -10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM₁₀ için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM₁₀ solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkayıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM₁₀'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM₁₀ maruziyetine karşı hassastır. PM₁₀ yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler %100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerlere ulaşılmasının bir sebebi de enverziyon durumudur. CO'in global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

Enverziyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'in ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve

solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

Çizelge 5 –2023 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları
(ÇŞİDİM, Çorum Gaz, 2024)

	Katı Yakıt			Doğalgaz		Fuel Oil	
	Kullanım Yeri	Cinsi	Tüketim Miktarı (ton)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (sm ³)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (kg)
Sanayi	Tuğla ve Kiremit Fabrikaları	Yerli Linyit	35.500	Sanayi	19.369.692,00		
	Tüketim Miktarı (ton)			Tüketim Miktarı (sm ³)		Tüketim Miktarı (m ³)	
Konut	43.715,00			127.369.520			

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlde hava kalitesinin kontrolü konusunda rapor yılı içerisinde gerçekleştirilen çalışmalardan söz edilmelidir.

A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 09/09/2013 tarih ve 31677 sayılı yazısı ile yayınladığı 2013/37 sayılı Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesinde, 01 Ocak 2014 tarihinden itibaren Avrupa Birliği çevre kriterlerine uyum süreci çerçevesinde Avrupa Birliği limit değerlerini sağlamaya yönelik, Temiz Hava Eylem Planlarının (THEP) hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. İlimiz 2013/37 sayılı Genelge kapsamında yüksek kirlilik potansiyeli olan iller sınıfında yer aldığından, ilimiz için 2020-2024 yıllarını kapsayacak şekilde “ Çorum İli Temiz Hava Eylem Planı” oluşturularak bakanlığımıza onaya gönderilmiştir.

2020-2024 yılı Çorum İli Temiz Hava Eylem Planı hazırlanarak, onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. İlimizde oluşan hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla 2020 yılında tedbirler alınmış ve uygulamaya konulmuştur.

2020-2024 yılı Çorum İli Temiz Hava Eylem Planı çerçevesinde;

İlimizde özellikle ısınma döneminde enverziyonun yoğun olduğu günlerde oluşan hava kirliliğinin daha da azaltılması amacıyla 05.03.2020 tarih ve 2020/98 sayılı İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile ilimiz merkez ilçede bulunan ve yakıt olarak kömür kullanan merkezi kalorifer sistemli apartmanlarda, işyerlerinde ve iş merkezlerinde, 2020-2021 ısınma döneminden itibaren alternatif temiz yakıt kullanımına (doğalgaz, güneş enerjisi vb.) geçişin zorunlu hale getirilmesi kararı alınmıştır. Doğalgaz dönüşümü konusunda Valiliğimizin kararlılığı sayesinde merkezi sistemle ısınan ve yakıt olarak kömür kullanan apartmanlar ve iş merkezlerinin tamamı yakıt dönüşümünü tamamlamıştır.

İlimizde hava kalitesi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılan denetimler ve alınan tedbirler çerçevesinde önceki yıllara göre oldukça iyileşmiştir.

İlimizde, özellikle 2020 yılının Kasım ve Aralık aylarında görülen enverziyonun etkileri; yağışın da az olması nedeni ile 2021 yılı Ocak ay ısonuna kadar sürmüştür. 2005 - 2021 yıllarında Çorum Merkez Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunda yapılan hava kirliliği ölçüm sonuçlarından da anlaşılacağı üzere hava kalitesinde artış, hava kirliliğinde azalma açıkça görülmektedir.

Trafikten Kaynaklı Kirliliğinin önlenmesi amacıyla; Çorum Belediyesince şehrimizin farklı bölgelerinde trafik yoğunluğu yaşanan kavşaklar tespit edilmiş ve 9 Adet Akıllı Kavşak yapılmış, yapılan akıllı kavşaklar ile araçların kavşaklarda bulunan trafik ışıklarında bekleme süreleri azaltılarak, trafik akışı hızlandırılmış ve bu sayede egzoz gazı salınımları önemli ölçüde azaltılmıştır. Gazi Caddesinde yaya geçitleri azaltılarak ve alternatif yollar açılarak araçlardan kaynaklanabilecek egzoz kirliliğinin önlenmesi hedeflenmiştir. Çorum Belediyesi tarafından bisiklet yollarının yapılması ile birlikte ÇORBİS (Akıllı Bisiklet) projesi hayata geçirilmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen EGEDES projesi kapsamında egzoz emisyon ölçümü yaptırmayan araçların tespit edilebildiği araç plaka tanıma sistemi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğümüze teslim edilmiş olup, faaliyete geçirilmiştir. Konu ile ilgili olarak il Müdürlüğümüzce denetim çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda, 2023 yılı içerisinde 1.114 araç EGEDES projesi kapsamında denetlenmiş ve bunlarda geçerli emisyon ölçümü olmayan 27 araç için idari yaptırım kararı uygulanmıştır.

Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Önlenmesi amacıyla; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğünce ilimizde bulunan tesislerin denetimi aksatılmadan yapılmakta, tesislerin faaliyetleri sırasında oluşan toz ve gaz emisyonunu önlemeye yönelik tedbirlerin alınması için uyarılar yapılmakta ve tedbirlerin alınması sağlanmaktadır.

Ayrıca, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğüne ısınma ile alakalı gelen şikâyetler kapsamında mahallinde yapılan denetimlerde, vatandaşların evlerinde kullandıkları sobalarda her türlü plastik, tekstil, kağıt gibi is ve dumana sebep olan atıkların yakıldığı tespit edilmekte olup, uygun olmayan yakıt yakan kişilere gerekli uyarılar yapılmakta ve takip edilmektedir.

A.4. Ölçüm İstasyonları

Harita 2 – Çorum ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri

Hava kalitesi ölçümleri ilimizde, 3 istasyon tarafından ölçülmektedir. Ölçümler www.havaizleme.gov.tr internet adresinde yayımlanmaktadır ve kullanıma açıktır. Ölçümler saatlik ve günlük olarak kaydedilmektedir.

İlimizde bulunan tüm istasyonlar Samsun Temiz Hava Merkezine devredilmiştir.

1. İstasyon; Çorum Merkez Atatürk Anadolu Lisesi bahçesindedir. Bakanlığımız tarafından 2004 yılında kurularak Mart-2005 tarihinden itibaren ölçüme başlayan istasyonda ölçülen parametreler;

Partikül Madde (PM10)

Kükürtdioksit (SO₂) olmak üzere ölçümler yapılmaktadır. Ölçümlerde, bugüne kadar herhangi bir sorun oluşmamıştır.

2. İstasyon; Çorum Merkez Mimarsinan Mah. 21.sok. adresinde bulunan belediye parkı içindedir. Bakanlığımız tarafından 2014 yılı sonunda kurularak, Şubat-2015 tarihinden itibaren ölçüme başlanmıştır. Ölçümü yapılan parametreler;

Partikül Madde 10 (10 mikron küçüklüğündeki tozlar)
 Partikül Madde 2.5 (2,5 mikron küçüklüğündeki tozlar)
 Azot Oksit (NO)
 Azot Oksitler (NO_x)
 Azotdioksit (NO₂)
 Kükürtdioksit (SO₂)
 Meteorolojik veriler (hava sıcaklığı, rüzgar yönü, rüzgar hızı, bağıl nem, hava basıncı) olmak üzere ölçümler yapılmaktadır.

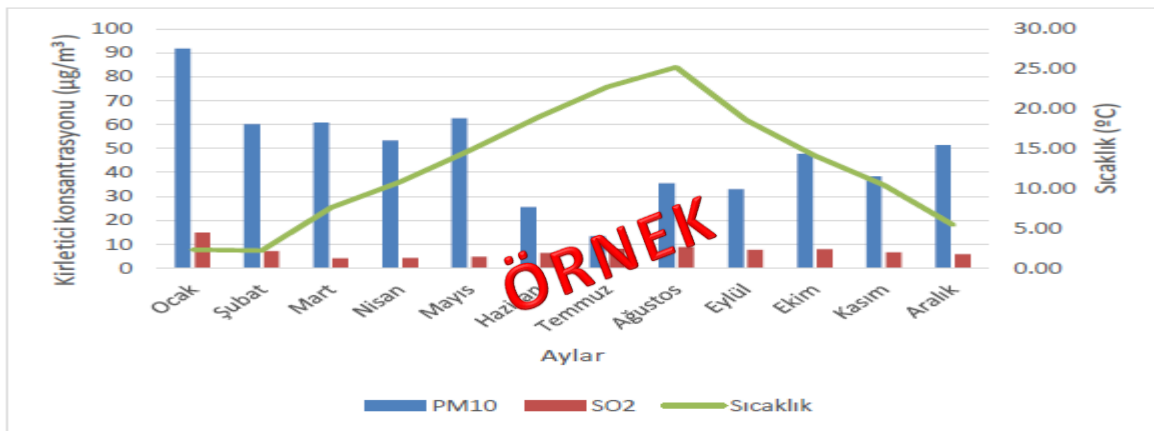
3. İstasyon; Çorum Merkez Bahçelievler Mah. Bahabey Cad. Fuarium AVM önünde kurulu bulunan istasyon, Haziran-2015 tarihinden itibaren ölçümlere başlamıştır. Ölçümü yapılan parametreler;

Partikül Madde 10 (10 mikron küçüklüğündeki tozlar)
 Partikül Madde 2.5 (2,5 mikron küçüklüğündeki tozlar)
 Azot Oksit (NO)
 Azot Oksitler (NO_x)
 Azotdioksit (NO₂)
 Ozon (O₃)
 Karbon Monoksit (CO) olmak üzere ölçümler yapılmaktadır.

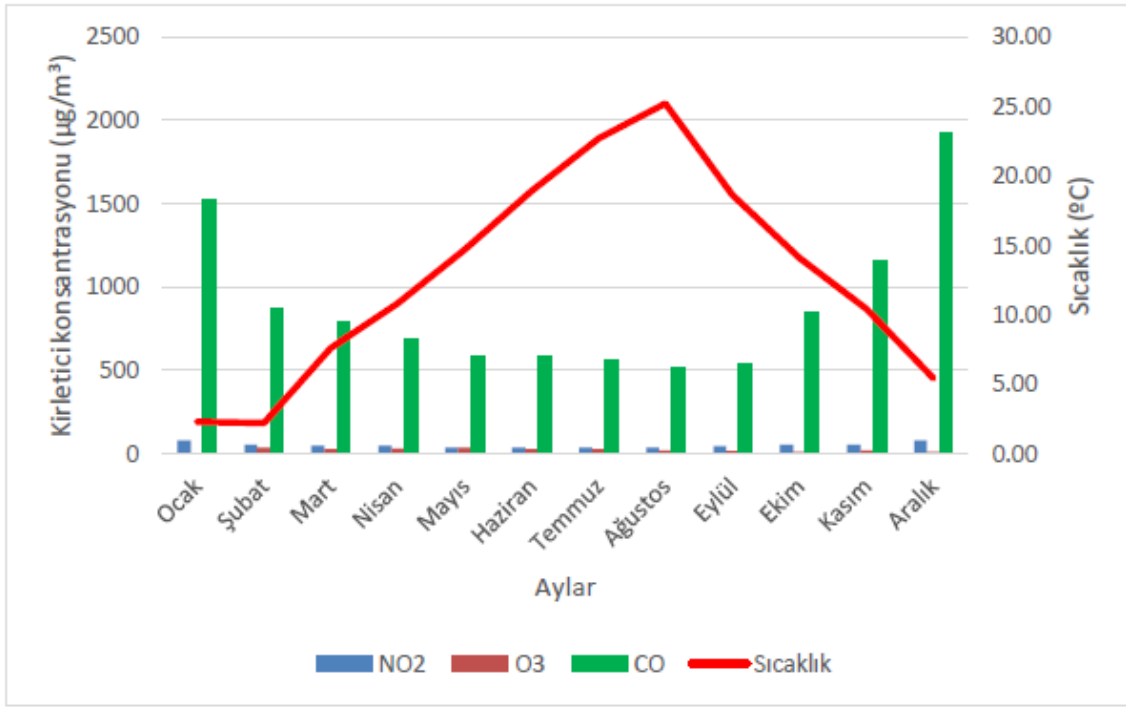
Çizelge 6 – 2023 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yerleri ve ölçülen parametreler

İSTASYON YERLERİ	İSTASYON TÜRÜ (Isınma/Trafik/Sanayi)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Çorum HKİİ	Isınma	X					X
Bahabey HKİİ	Trafik		X	X	X		X
Mimar Sinan HKİİ	Sanayi	X	X				X

(havaizleme.gov.tr, 2024)

Grafik 1- 2023 Yılı Çorum HKİİ İstasyonunda yer alan PM₁₀ ve SO₂ Parametrelerinin Sıcaklıkla İlişkileri

Grafik 2 - 2023 Yılı Bahabey HKİ istasyonunda yer alan NO₂, CO ve O₃ Parametrelerinin Sıcaklıkla İlişkileri

İstasyon	Çorum HKİİ		Bahabey HKİİ					Mimar Sinan HKİİ				
	PM ₁₀	SO ₂	PM ₁₀	PM _{2,5}	NO ₂	O ₃	CO	PM ₁₀	PM _{2,5}	SO ₂	NO ₂	
AYLAR	Ocak	91.75	14.73	65.19	63.35	78.52	-	1,525.62	57.10	49.58	13.79	54.43
	Şubat	60.13	7.15	31.86	22.44	49.98	35.31	867.82	31.52	18.60	17.57	31.25
	Mart	60.76	4.00	32.07	18.73	49.49	28.49	794.61	27.66	14.40	9.70	30.06
	Nisan	53.23	4.36	26.96	15.26	47.02	30.16	690.32	21.70	12.23	11.02	26.51
	Mayıs	62.73	4.94	26.04	15.74	47.25	33.67	586.01	24.75	13.76	12.70	20.85
	Haziran	25.52	6.46	23.89	16.62	34.91	28.78	584.61	24.54	14.59	13.43	22.26
	Temmuz	13.53	8.04	27.24	16.62	33.48	25.01	558.29	26.82	14.48	24.26	22.83
	Ağustos	35.48	8.86	33.11	17.12	34.17	19.16	508.18	33.93	15.28	21.16	17.45
	Eylül	33.02	7.75	42.43	19.60	42.89	13.82	536.49	42.77	14.77	19.72	17.24
	Ekim	47.71	7.89	75.68	33.49	53.93	10.49	844.41	64.94	29.05	20.28	19.54
	Kasım	38.44	6.58	52.64	25.46	52.45	18.66	1,158.26	49.19	25.10	16.98	26.80
	Aralık	51.37	5.71	82.30	55.40	77.32	9.95	1,930.24	70.04	44.63	21.69	47.76
ORTALAMA	46.96	7.27	43.56	26.72	49.19	22.96	854.92	40.66	20.38	16.82	27.92	

- PM₁₀ ve SO₂ verileri 24 saatlik, NO₂ verileri saatlik, CO ve O₃ verileri 8 saatlik ortalama verilerdir.

Çizelge 7 - 2023 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerin aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO: mg/m^3)
(havaizleme.gov.tr, 2024)

HKİİ	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
Çorum	91.75	60.13	60.76	53.23	62.73	25.52	13.53	35.48	33.02	47.71	38.44	51.37	47.81
Bahabey	65.19	31.86	32.07	26.96	26.04	23.89	27.24	33.11	42.43	75.68	52.64	82.30	43.28
Mimar Sinan	57.10	31.52	27.66	21.70	24.75	24.54	26.82	33.93	42.77	64.94	49.19	70.04	39.58

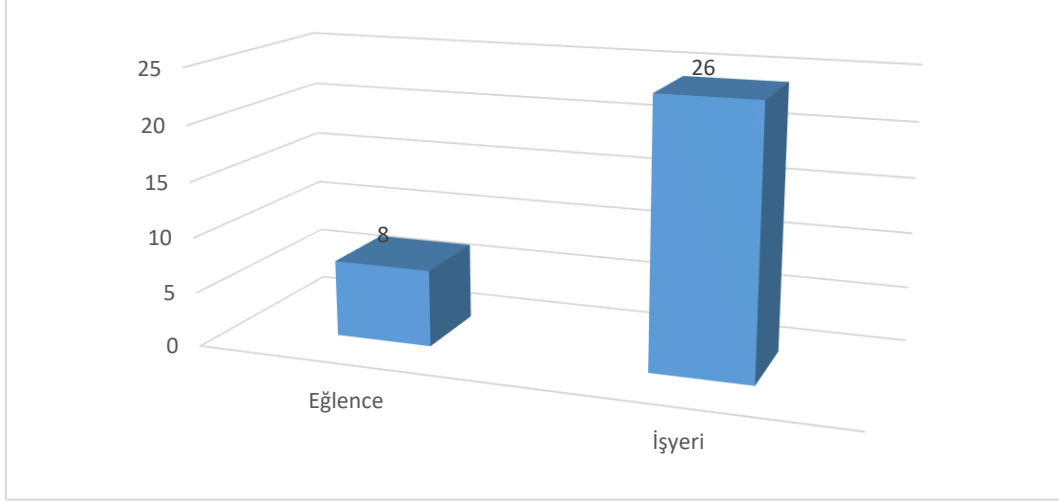
- 2023 Yılı Çorum İli PM₁₀ Aylık Ortalama Değerleri
- PM10 verileri 24 saatliktir.

İstasyon	Çorum HKİİ		Bahabey HKİİ				Mimar Sinan HKİİ			
	Kirletici Kons.	PM ₁₀	SO ₂	PM ₁₀	NO ₂	O ₃	CO	PM ₁₀	SO ₂	NO ₂
AYLAR	Ocak	21	Aşım olmamıştır.	20	Aşım olmamıştır.			20	Aşım olmamıştır.	Aşım olmamıştır.
	Şubat	18		3				2		
	Mart	18		5				2		
	Nisan	16		2				0		
	Mayıs	18		1				0		
	Haziran	3		1				0		
	Temmuz	0		1				0		
	Ağustos	1		2				1		
	Eylül	1		7				9		
	Ekim	11		26				24		
	Kasım	5		17				15		
	Aralık	16		21				24		
TOPLAM	128	0	106	0	0	0	97	0	0	

- PM₁₀ ve SO₂ verileri 24 saatlik, NO₂ verileri saatlik, CO ve O₃ verileri 8 saatlik veriler kullanılmıştır.
- 2023 yılı için aşım sayıları; PM₁₀: 35/Yıl(Günlük Aşım Sayısı), SO₂: 24/Yıl(Saatlik Aşım Sayısı), NO₂: 18/Yıl(Saatlik Aşım Sayısı)

A.5. Çevresel Gürültü

Özellikle yaz aylarında, İlimiz merkezinde sokaklarda yapılan düğünler ve eğlencelerden kaynaklı gürültüler şikâyet konusu olmaktadır. Ayrıca konut altında faaliyet gösteren işyerlerinde kullanılan soğutucu fanları ve hamur karma makineleri gürültü kaynağı olarak şikâyetlere sebep olmaktadır. İl Müdürlüğümüze ulaşan şikâyetler yerinde ölçüm ve analiz yapılmak sureti ile değerlendirilmekte ve idari işlemler uygulanmaktadır.

Grafik 3 –2023 yılında gürültü konusunda yapılan şikâyetlerin dağılımı
(ÇŞİDİM, 2024)

Çizelge 8 – Tamamlanan Gürültü Bariyerleri

İli/İlçesi	Konumu	Tamamlandığı Yıl	Bariyer Alanı (m ²)	Bariyer Tipi
-	-	-	-	-

A.6. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde, emisyonların tesis seviyesinde takibine yönelik mevzuat çalışmaları 2010 yılında başlamış, Bakanlığımız ve ilgili kurumlar ile kuruluşlar arasında oluşturulan teknik bir çalışma grubu Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasal çerçevenin temelleri “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik” in 25 Nisan 2012 Tarihli ve 28274 Sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle atılmıştır. Yönetmelik, Doğrulayıcı Kuruluşlar için TÜRKAK tarafından yapılması gereken akreditasyon yükümlülüğünü 2017 yılına ertelemek üzere revize edilerek 17 Mayıs 2014 tarih ve 29003 Sayılı Resmî Gazete’ de tekrar yayımlanmıştır. Yönetmeliğimiz ihtiyaçlar doğrultusunda bir kez daha revize edilmiş, 31 Mayıs 2017 tarihli ve 30082 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik, 2003/87/EC sayılı AB Emisyon Ticareti Direktifinin, sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanması konularını uyumlaştıracak şekilde hazırlanmış olup, AB Çevre Müktesebatına uyum çerçevesinde önemli bir adım atılmıştır.

Ulusal mevzuat kapsamında, elektrik, çimento, demir-çelik, rafineri, seramik, kireç, kâğıt ve cam üretimi gibi sektörlerden kaynaklanan ve ulusal sera gazı emisyonlarının yaklaşık yarısını teşkil eden sera gazı emisyonları tesis seviyesinde izlenmektedir.

Yönetmelik kapsamında yürütülecek izleme ve raporlama iş ve işlemlerinin detaylandırılmasına yönelik “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ” 22 Temmuz 2014 tarih ve 29068 sayılı Resmi Gazete’ de, tesis bazında hazırlanacak emisyon raporlarının Bakanlığa gönderilmeden önce yetkili bağımsız kuruluşlarca doğrulanması ile ilgili hususlar ve bahse konu

doğrulayıcıların yetkilendirilmesine ilişkin şartlara yönelik “Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulanması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Yetkilendirilmesi Tebliği” ise 02 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik kapsamındaki tesisler öncelikle sera gazı izleme planlarını hazırlayarak sera gazı emisyonlarının ilk izlenmeye başlanacağı tarihten en az 6 ay önce Bakanlığa onay için göndermekle yükümlüdür. İzleme planı onaylandıktan sonra tesis, sera gazı emisyonlarını bu plan çerçevesinde her takvim yılı (1 Ocak -31 Aralık) için izlemek ve her yılın 30 Nisan tarihine kadar bir önceki yılın sera gazı emisyon raporunu Bakanlıktan tarafından yetkilendirilmiş doğrulayıcı kuruluşlara doğrularak Bakanlığa raporlamakla yükümlüdür.

Türkiye Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi ve Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü 1991 yılında taraf olmuştur. Montreal Protokolünün Yirmi sekizinci Taraflar Konferansında kabul edilen Kigali Değişikliği, Bakanlığımız tarafından, ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere Dışişleri Bakanlığına iletilmiş olup 29 Mayıs 2019 tarihinde “Yirmi sekizinci Taraflar Toplantısında üzerinde Mutabakata Varılan Montreal Protokolüne Yönelik Değişiklik (Kigali Değişikliği-2016) Dair Kanun Teklifi” TBMM Dış İşleri komisyonunca kabul edilmiştir.

Kigali Değişikliğini kabul edebilmek, bu değişikliğin kendi iç mevzuatlarına uyumunu sağlayabilmek adına taraf ülkelerde Montreal Protokolü tarafından fonlanan etkinleştirme faaliyetleri (Enabling Activities) yürütülmektedir. Bu faaliyetler kapsamında ülkemizde önce kamu kurumları ve özel sektör için değişikliğin getirileri konusunda bilgilendirme toplantıları yapılmış ayrıca konuya ilişkin ilgili sektörlerin katılımı ile çalıştaylar düzenlenmiştir. Bu şekilde ülkemizin Değişiklik getiri ve yükümlülüklerine hazır hale getirilmesi planlanmaktadır. Bu değişiklik ile 2050 itibarıyla 80 milyar ton CO₂ eşdeğeri emisyonun engellenmesi beklenmektedir. Bu şekilde küresel sıcaklık artışını 2°C’nin altında tutulması yönündeki amaca çok belirgin bir katkı sağlanacaktır. Çeşitli tarihlere kamu kurumları ve özel sektör ile istişare çalıştayları düzenlenmiş ve değişikliğin kabulü ile kurumlara düşen sorumluluklarda yapılması gerekenlere ilişkin yol haritası belirlenmiştir.

Öte yandan günün gelişen şartları ve ülkemizin durumu da göz önüne alınarak değişen şartları karşılamak üzere; Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 06 Ekim 2020 tarihli ve 31266 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

“Florlu Sera Gazı İçeren Ürün veya Ekipmana Müdahale Eden Gerçek ve Tüzel Kişilerin Belgelendirilmesine İlişkin Tebliğ” 24/09/2020 tarihli ve 31254 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylelikle florlu sera gazları ile çalışan teknik personelin bilgi ve birikiminin artırılması desteklenerek Bakanlığımız mevzuatlarının hükümlerinin uygulanmasında verimin artması hedefine katkı sağlayacaktır.

Bunun yanında, Bakanlığımız tarafından yürütülmekte olan “Sera Gazı Ulusal Katkı Hedefinin Gerçekleştirilmesi için Kapasite Geliştirme ve İzleme Projesi” kapsamında ulusal katkı çerçevesinde yer almakta olan enerji, ulaştırma, sanayi, tarım, orman ve atık sektörleri ile ilişkili kamu kurumları, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik sektörel temelde kapasite geliştirme ve farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmiş, Sera gazı projeksiyonlarına temel teşkil eden veri tabanlarının hazırlanarak alt projeksiyon çalışmaları, Paris Anlaşması’na taraf olan ülkelerin sunmuş oldukları ulusal katkılarda yer alan azaltım ve uyuma yönelik hedef ve politikaların sektör temelinde

incelenerek ülkemiz politikalarına yol gösterici değerlendirmeler yapılmasına katkı sağlayacağı beklenilmektedir.

Ayrıca Karbon Piyasalarına Hazırlık Ortaklığı (Partnership of Market Readiness-PMR) Dünya Bankası Projesi ile Türkiye de yasal ve kurumsal altyapı analizleri ve diğer ülkelerdeki iyi uygulamalar çerçevesinde taslak bir İklim Değişikliği Kanunu hazırlanmış, taslak emisyon ticaret sistemi mevzuatı, emisyon ticaret sisteminin uygulanabilmesi için kurumsal çerçeve oluşturulmuş, Paris Anlaşması Madde 6 altında Türkiye'nin konumunun belirlenmesi, sera gazı emisyon sınırı ve tahsisat planlarının belirlenmesi çalışmaları yürütülmüştür.

İklim Değişikliği 7. Ulusal Bildirimi ve 3. İki Yıllık Raporun Hazırlanmasına Destek Projesi ile Sözleşmenin Ek I Taraf Ülkesi olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) kapsamında Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Yedinci Ulusal Bildirimi 26 Aralık 2018 tarihinde; Üçüncü İki Yıllık Raporu 1 Ocak 2018 tarihinde BMİDÇS Sekreteryasına sunulmuştur. Bunun yanında Dördüncü İki Yıllık Rapor hazırlanmış olup, 27 Aralık 2019 tarihinde sekreteryaya sunulmuştur. Proje kapsamında 2023 – 2030 yılları iklim değişikliği eylem planı ve 2050 iklim değişikliği stratejisi hazırlık çalışmalarına devam edilmektedir.

“Düşük Karbon Salımı için Çözümsel Tabanlı Strateji ve Eylem Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi” ile iklim değişikliği ile çözümsel tabanlı mücadele yoluyla küresel çabalara katkı sağlayarak insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının azaltılması hedeflenmiş, bu çerçevede; atık, bina, ulaştırma ve tarım sektörlerinde düşük karbonlu büyüme fırsatlarının değerlendirilerek, çevreye duyarlı ekonomik büyümeyi sağlayan yeni iş alanları, Ar-Ge ve yenilikçi yaklaşımların araştırılması, uzun vadede düşük karbonlu kalkınmayı desteklemek için analitik bir temel sağlayarak AB iklim politikası ve mevzuatı ile zaman içerisinde uyum sağlamak amacıyla haiz Proje, Ağustos 2020 itibariyle başarıyla tamamlanmıştır.

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri tarafından elde edilecek bilgilerin kapsamı; Bakanlığımızın Stratejik Planıyla ve Planda belirtilen iklim değişikliği ile ilişkili Üst politika belgeleriyle uyumlu olma bazında değerlendirilerek; Eksen 1: Çevre başlığı altındaki “Hedef 1.2. Hava Kalitesi ve Gürültü Kontrolü, İklim Değişikliği ve Ozon Tabakasının Korunması” na paralel unsurlar içermelidir.

Stratejik Planda yer alan söz konusu hedef kapsamında özellikle; “sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum ile ilgili ulusal ölçekte plan, proje ve mevzuat çalışmaları devam etmekte olduğu” ifade edilmiştir. Bu doğrultuda iklim değişikliğine uyum, sera gazı azaltımı ve ozon tabakasının korunması bağlamında yürütülen çalışmalar da mevcuttur.

Bakanlığımız 2019-2023 Stratejik Planı kapsamında, 30 Büyükşehir Belediyesinde Yerel İklim Değişikliği Eylem Planının (YİDEP) hazırlanabilmesi için mevzuat çalışmaları yapılacağı belirtilmiştir.

Bu doğrultuda; yerel yönetimlerce Yerel İklim Değişikliği eylem planlarının hazırlanmasına dönük mevzuat ve Teknik Kılavuz hazırlama çalışmaları başlatılmıştır. Son yıllarda ülkemizde yaşanan iklim ile ilişkili afetlerin sayı, sıklık ve şiddetindeki artışa koşut olarak bölgesel düzeyde de iklim değişikliğine karşı direncin artırılması amacıyla bölge ve şehir ölçeğinde ele alınması gereken eylem ihtiyaçlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin belirlenmesi doğrultusunda Bölgesel İklim Değişikliği Eylem Planlarının hazırlanması çalışmaları da devam etmektedir.

Türkiye İklim Değişikliği Eylem Planı'nda bulunan sektörel hedefler kapsamında illerde yapılan iklim değişikliğiyle ilgili çalışmaların Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri tarafından yerel yönetimlerden temin edilerek İl Çevre Durum Raporlarında yer verilmesi büyük önem arz etmektedir.

A.7. Ulaşım ve Hareketlilik

Çizelge 9- 2023 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı (2024)

Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenen Firma Sayısı	İldeki Toplam Araç Sayısı	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı
22	197.111	76.054

Çizelge 10– Tamamlanan Bisiklet Yolları

(Çorum Belediye Başkanlığı, 2024)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Çorum	Mücvir Alan	8.94

Çizelge 11– Tamamlanan Yeşil Yürüyüş Yolları

(Kaynak, Yıl)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
-	-	-

Çizelge 12– Tamamlanan Çevre Dostu Sokak

(Kaynak, Yıl)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
-	-	-

A.8 Sonuç ve Değerlendirme

İl merkezinde meydana gelen hava kirliliğini oluşturan kaynakları, ısınmada kullanılan yakıtlar, motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz gazı emisyonları, sanayiden kaynaklanan emisyonlar, meteorolojik etmenler ve coğrafik yapı (tetikleyici unsur) olarak sıralayabiliriz.

Çorum Ovası'nın içerisinde yer alan Çorum İl Merkezi, topoğrafik yapısı itibarıyla 800 metre rakımda ve çevresi 1.000 metre rakımlı yüksek tepelerle çevrilidir. Bu durum özellikle kış aylarında hava kirliliğinin artmasında rol oynamaktadır. Hava kirliliğine en müsait yapı olan vadi şehir durumunda olması ve yeterli hava akımının sağlanamaması hava kirliliğini arttırmaktadır. Yüksek basınçlı günlerde, sakin ve açık atmosferik şartlarda, yer seviyesindeki soğuk hava tabakası üzerine sıcak hava tabakası yerleşir. Kararlı (stabil) tabaka olarak adlandırılan inversiyon tabakası bir kapak gibi hareket ederek tabaka altında bacadan veya egzozdan atılan kirleticilerin tutulmasına ve birikmesine neden olmaktadır. Böylesi bir durumda kaloriferlerin ilk yakma saatlerinde meteorolojik şartların da etkisiyle (hava akımının olmadığı günler) il merkezinde zaman zaman hava kirliliğinde artış görülmektedir. Bunun yanında, ilin çanak konumunda olması ve sık sık görülen inverziyon etkisi nedeni ile özellikle kış döneminde kirlilik bazı günlerde yoğun olarak hissedilebilmektedir.

PM10, SO2 ve NO2 kirleticilerinin kış döneminde artışının sebebinin, kış dönemi ile birlikte yakıt kullanımındaki artışa bağlanmaktadır. Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 1929 – 2018 yılları arasındaki son iklim periyodunda, en düşük sıcaklığın Aralık (-2,1), Ocak (-4,3) ve Şubat (-3,4) aylarında olduğu belirtilmiştir.

Diğer taraftan, 2020 yılı raporlarına bakıldığında; Çorum İlinin 40 yılın en düşük yağış miktarını aldığı ve yıllık %40 oranında yağış miktarında azalma olduğu belirtilmiştir. Çorum İlinin doğusunda %60'ın üzerinde yağış miktarında azalma, İlkbahar mevsiminde 86 mm ile en az yağışın Çorum'da gözlemlendiği belirtilmiştir.

Gerek grafikler, gerekse de tablolara bakıldığında 2020 yılı kirletici konsantrasyonlarının genel olarak daha düşük olduğu görülmektedir. Çorum İlinin yaşadığı azımsanamayacak kuraklığa bağlı olarak, yağış – hava kirliliği ilişkisi göz önüne alındığında, konsantrasyon verilerine artışın olması beklenebilir. Covid – 19 salgının önlemlerinden birisi olan sokağa çıkma yasağı ve insan kaynaklı faaliyetlerin azalmasının kirleticiler üzerine etkisini ortaya koyduğu düşünülmektedir. Çorum Valiliği'nin 10.12.2019 tarih ve 2019/97 Karar No'lu Mahalli Çevre Kurulu Kararı'nın uygulanması durumunda da etkisi yadsınamazdır.

Çorum ili genelinde faaliyet gösteren imalat sanayi kolları çok gelişmemiş olsa da toprak sanayi (kiremit ve tuğla fabrikası) ve çimento fabrikaları bulunmaktadır. Bu tip sanayi kollarının havaya verdikleri emisyon miktarları büyük olmaktadır. Bu tür kuruluşların yerleşim yerlerinden uzak organize sanayi bölgelerine taşınmalarının teşvik edilmesi ve proseslerinde daha az emisyon oluşturacak teknolojilere geçmeleri hususunda özendirilmesi gerekmektedir. Bu tür sanayi kollarına ham madde sağlayan maden işletmelerinde denetimler sıklaştırılarak tozuma yapılmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Ayrıca Çorum ilinde bulunan Alpagut ve Dodurga Kömür madenlerinden çıkabilecek standartları sağlamayan kömürlerin çorum ve çevresinde kullanımının engellenmesi ve doğalgaz kullanımının sadece ocak ve sıcak su temininde değil, ısınma amaçlıda kullanılması teşvik edilmelidir.

Günün çoğu saatlerinde aktif bir trafiği olan ve Ankara-Samsun Karayolu üzerinde bulunan ilde, il merkezindeki halk otobüs duraklarının sıklığının azaltılması, yaya geçidi yerine üst geçit yapılması, yol üzerinde park yasağının getirilmesinin trafikten kaynaklı kirliliği bir nebze olsun azaltacağı düşünülmektedir.

Kentlerin trafik yükünün azaltılması, endüstrilerin ve ısınma amaçlı kullanılan yanma proseslerinin alternatif enerji kaynaklarına yönelmeleri için gerekli teşviklerin yapılması hava kirliliğinin azalmasına yardımcı olacağı açıktır.

Kaynaklar:

havaizleme.gov.tr

Çorum Çevre ve Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Çorum Belediye Başkanlığı

Çorum Gaz

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Çorum İlindeki akarsular, sularını ülkemizin iki önemli akarsuyu olan Kızılırmak ve Yeşilirmak Havzalarına boşaltırlar. Kızılırmak'ın Çorum İlinde geçen kısmı 182 km.dir. Bu geçiş yerleri Bayat, İskilip, Merkez ilçe, Osmancık, Kargı İlçeleri ve köyleridir. Çorum Merkez İlçenin büyük bir kısmı, Alaca İlçesi, Mecitözü ve Ortaköy İlçelerindeki çay ve dereler, Yeşilirmak'ın önemli bir kolu olan Çekerek Irmağı'na bu havzada dökülür. Çorum Çat Suyu Derinçay adını da alan bu su, Eğerci Dağı'ndan ve Köse Dağı'ndan inen dere ve çayların birleşmesinden oluşur. Çomarbaşı ve Sıklık Derelerini de alarak il merkezinin 3 km batısından geçer. Güneyde Yılginözü ve Hatap Deresi ile birleşir, Ahilyas derelerini de alır ve bundan sonra Çorum Suyu olur. Alaca'dan gelen Budaközü ile birleşince de Çorum Çat Suyu olur. Mecitözü İlçesi ve köylerinden geçerek, Amasya ili sınırlarında Çekerek'le birleşir. Mecitözü Çayı, Kırklar Dağından doğar, ilçe merkezine yakın olarak (1-1,5 km) geçtikten sonra Amasya topraklarında Çorum Çat Suyu ile birleşir. Çekerek Irmağı, Ortaköy İlçesi ve topraklarının az bir kısmını sular, Amasya İli sınırlarına geçer.

Çizelge 13–İlin akarsuları
(DSİ, 2024)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Kızılırmak	1355	182	137,500	-	Tarımsal Sulama ve Enerji Üretimi
Delice Çayı	305	71	23,647	-	Tarımsal Sulama
Devrez Çayı	186	11	5.158	-	Tarımsal Sulama
Çorum Çayı (Derinçay-Alaca Çayı)	119	93	7,200	-	Tarımsal Sulama
İncesu (Çekerek Çayı)	256	16	25,817	-	Tarımsal Sulama

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Çorum İl sınırları içerisinde önemli bir göl bulunmamaktadır. Merkez ilçede bulunan Eymir (Gölünyazı) Gölü, yazın suları çok azalan sazlık ve bataklık bir görüntü sergiler. İlkbahar aylarında merkez ilçede Uyuz Gölü ve Kırkgöz adı verilen küçük gölcüklerde oluşur ancak yaz aylarında bu

gölcükler kurur. Osmancık ve Kargı İlçelerinin yüksek dağları üzerinde tektonik özellikte bulunan birkaç küçük göl varsa bunlar önemli değildir.

Çizelge 14 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar
(DSİ, 2024)

Sıra No.	Gölün/Göletin/ Rezervuarın Adı	Tipi	Göl Hacmi (m ³)	Net Sulama Alanı (ha)	Çekilen Su Miktarı (m ³)	Katılan Su Miktarı (m ³)	Kullanım Amacı
1	YENİHAYAT	BARAJ	26635000	-	-	-	İÇME
2	ÇORUM	BARAJ	6470000	480	-	-	İÇME
3	ALACA	BARAJ	12560000	1698	-	-	SULAMA
4	HATAP	BARAJ	12369000	1036	-	-	İÇME+SULAMA
5	KOÇHİSAR	BARAJ	159760000	7567	-	-	İÇME+SULAMA
6	OBRUK	BARAJ	661115000	5584	-	-	ENERJİ+SULAMA
1	AHMETOĞLAN	GÖLET	200000	28	-	-	SULAMA
2	EVCİYENİKİŞLA	GÖLET	320000	53	-	-	SULAMA
3	GEVEN	GÖLET	550000	23	-	-	SULAMA
4	HÖYÜK	GÖLET	300000	90	-	-	SULAMA
5	BOZDOĞAN	GÖLET	600000	54	-	-	SULAMA
6	SİNCAN	GÖLET	680000	94	-	-	SULAMA
7	AKSU	GÖLET	230000	39	-	-	SULAMA
8	GÖKÇEDOĞAN	GÖLET	630000	110	-	-	SULAMA
9	GEYKOCA	GÖLET	340000	100	-	-	SULAMA
10	HIDIRLIK	GÖLET	610000	129	-	-	SULAMA
11	PINARLI	GÖLET	220000	50	-	-	SULAMA
12	İNEGAZİLİ	GÖLET	240000	35	-	-	SULAMA
13	SEYDİM I	GÖLET	730000	-	-	-	İÇME
14	SEYDİM II	GÖLET	1010000	-	-	-	İÇME
15	KIZKARACA	GÖLET	1000000	269	-	-	SULAMA
16	KÖPRÜBAŞI	GÖLET	8780000	2587	-	-	SULAMA
17	EVCİ	GÖLET	6700000	1014	-	-	SULAMA
18	DANIŞ	GÖLET	590000	133	-	-	SULAMA
19	FİGANİ	GÖLET	1250000	-	-	-	SULAMA
20	İNCESU	GÖLET	3620000	-	-	-	SULAMA
21	KOZÖREN	GÖLET	1100000	-	-	-	SULAMA
22	KUNDUZLU	GÖLET	690000	-	-	-	SULAMA
23	DEREKARGIN	GÖLET	1170000	-	-	-	SULAMA

24	OĞUZLAR	GÖLET	560000	-	-	-	SULAMA
25	AŞAĞIFINDIKLI	GÖLET	560000	-	-	-	SULAMA

B.1.2. Yeraltı Suları

Anvatar Termal Tesisi: İlimiz Samsun yolu 2. Km’de bulunan tesiste iki adet kuyu bulunmakta olup birinci kuyu 58m derinlik 21 °C sıcaklık 3 lt/sn debide, ikinci kuyu 124 m derinlik 24 °C sıcaklık 2,5 lt/sn debide olup hali hazırda faaliyette değildir.

Hamamlıçay Köy Kaplıcası : Merkeze 12 Km. uzaklıkta Hamamlıçay Köyü mevkiinde bulunan kaplıcada iki adet kuyu bulunmakta olup birinci kuyu 278,5 m derinlik 30 °C sıcaklık 1,2 lt/sn debi, ikinci kuyu ise 344 m derinlik 28,5 °C sıcaklık 11,1 lt/sn debiye sahip olup hali hazırda faaliyet göstermektedir.

Figani Beke Kaplıcası: İlimiz Mecitözü ilçesinin Figani köyü yakınındadır. İlçenin 16 km. doğusundaki kaplıcada birinci kuyu 68 m derinlik 34,6 °C sıcaklık 6lt/sn debide, ikinci kuyu 120 m derinlik 36,4 °C sıcaklık 6,04 lt/sn debide ve üçüncü kuyu ise 586 m derinlik 37 °C sıcaklık 13,3 lt/sn debide olup hali hazırda jeotermal tesisi faal değildir.

Melik Bartal: Merkez Bahçelievler Mahallesi sınırları içerisinde olan ruhsat sahasında şu ana kadar hiçbir tesis kurulmamış ve faaliyette bulunulmamıştır. Sahada bir adet 477 m derinliğinde 28 °C sıcaklığında 12 lt/sn debide kuyu bulunmaktadır.

Çizelge 15 – Yeraltı suyu potansiyeli

(DSİ - 2024)

(DSİ, 2024) Alt Havza Adı	Tahsis Edilen (hm3/yıl)	Yeraltı suyu Kalite Sınıfı		Zirai İlaç ve Gübre kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Diğer
		İyi	Zayıf			
Alaca Havzası	4	×				
Derinçay(Aşağı) Havzası	3,5		×	×	×	Jipsli jeolojik birimlerden kaynaklanan tuzluluk.
Derinçay(Yukarı) Havzası	12,5		×	×	×	
Çorum Çayı-Efendik Havzası	1,6	×				
Ortaköy-Göynücek Havzası	0,4	×				
Merzifon-Gümüşhacıköy Havzası	4,3	×				
Delice(İnegazili-Kavşut) Havzası	1,5		×			Jipsli jeolojik birimlerden kaynaklanan tuzluluk.

Çavuşçayı Havzası	0,5			×		Jipsli jeolojik birimlerden kaynaklanan tuzluluk.
Budaközü(Sungurlu) Havzası	5,4		×			
Budaközü(Demirşeyh) Havzası	0,6		×			
Budaközü(Boğazkale) Havzası	3,2		×			
Kızılırmak(Uğurludağ) Havzası	1,8			×		Jipsli jeolojik birimlerden kaynaklanan tuzluluk.
İskilip-Bayat Havzası	1,5		×			
Bayat-Kızılırmak Havzası	0,2			×		Jipsli jeolojik birimlerden kaynaklanan tuzluluk.
Kızılırmak-Ovacıksuyu Havzası	6,7		×			
Hamamönü Havzası	0,8		×			
Osmancık Doğusu Havzası	0,3		×			
Kargı Havzası	3,6		×			
Toplam	52,4					

Jeotermal Kaynaklar ile ilgili olarak ise;

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Hüsnü BAŞLI	16.071
Hamamlı Çay köyü Muhtarlığı	5.246

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

DSİ gözlem kuyuları ile şahıs kuyularından elde edilen verilere göre Çorum ilinde yer alan 18 yeraltı suyu havzasında hidrojeolojik, meteorolojik ve topoğrafik şartlar ile su kullanımına bağlı olarak yeraltı suyu seviyeleri çok farklılık göstermektedir. 2018 yılı ölçümlerine göre yeraltı suyu seviyeleri; alüvyon akiferlerde 0,10-16 metre arasında, bunlar dışındaki yamaç arazilerde yer alan akiferlerde ise özellikle kota bağlı olarak 16-90 metre arasında değişmektedir.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

7 Nisan 2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik” ve 10.08.2016 tarih ve 29797 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan “Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” hükümleri çerçevesindeki işlemler, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü (SYGM) ve DSİ tarafından yürütülmektedir.

Çorum İl Tarım ve Orman Müdürlüğü olarak, 23 Temmuz 2016 tarih ve 29779 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan “Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği” çerçevesinde, tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliğini tespit ve önlemeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Çorum ili tarımsal kaynaklı nitrat kirliliği izleme çalışmalarında, kirlenmiş ya da kirlenme tehdidi altındaki suların belirlenmesi ve Nitrate Hassas Bölgelerin tespiti amacı ile 50 noktaya ulaşan numune alma istasyonundan (26 yer üstü suyu, 24 yer altı suyu), yer üstü istasyonlarından her ay, yer altı istasyonlarından ise üç ayda bir olmak üzere nitrat kontrolü için numune alınmakta ve yer altı istasyonlarından nitrat, yer üstü istasyonlardan ise nitrat, toplam fosfor, toplam azot ve orto fosfat kontrolü amaçlı analize tabi tutulmaktadır.

Çizelge 16 - 2023 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları
(DSİ, 2024)

No	İstasyon Adı	Nitrat(mg/l)
1	Hatap Çayı Baraj Girişi	12,63
2	Çorum Çayı Merkez Sarılık Köyü	0,06
3	Çorum Çayı	8,46
4	Çorum Alaca Koçhisar Barajı	0,24
5	Çorum Alaca Deresi	14,17
6	Büyüköz Çayı Çorum Alaca Boğaziçi Köyü Yolu Sapmaz Deresi Birleşim Sonrası	0,08
7	Hatap Çayı Çorum Merkez Pembecik Köyü	11,65
8	Yenihayat Barajı	28,13
9	Hatap Barajı	24,97
10	Çatalay Deresi Köpekçayırı	6,51
11	Saltuk Deresi Dereboğazi Mevkii	9,32

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

Çorum İli merkezinde bulunan endüstriyel kirleticilerin (fabrikalar, işyerleri, hastaneler v.b) kullanmış olduğu atıksuyun bir kısmı belediyemize ait atıksu arıtma tesisine gelmektedir. 2023 yılında Çorum Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine yaklaşık 19.569.661 m³/yıl atıksu gelmiştir. Bazı endüstriyel kirleticiler kendi atıksuyunu kendi bünyesinde bulunan atıksu arıtma tesisinde

artırmaktadır. İl genelinde toplam 14 tesiste oluşan endüstriyel nitelikli atıksu kendi bünyelerinde bulunan atıksu arıtma tesisleri ile çoğunlukla kesikli olarak alıcı ortama deşarj edilmektedir.

OSB'ye ait atıksular da Çorum Belediyesine ait atıksu arıtma tesisinde arıtılmaktadır. Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği kapsamında arıtma tesisi yapma ve işletme yükümlülüğü olan tesislerin arıtmaları mevcut olup çevre izinleri mevcuttur.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Evsel atıksular Çorum Belediyesine ait Atıksu Arıtma Tesisinde arıtılarak deşarj edilmektedir. 2023 yılı içerisinde 19.625.463 m³/yıl kentsel nitelikli atıksu arıtılarak deşarj edilmiştir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Çorum ilinin yüzölçümü 1.278.381 ha'dır. Bu alanın 533.049 ha'lık bölümü tarım arazisidir. Ayrıca tarıma elverişli olup kullanılmayan arazi miktarı ise 14.142 ha dır. Toplam Tarım arazisinin 381.293 ha'lık kısmı tarla ekilişleri, 14.259 ha'lık kısmı sebze alanları, 9.017 ha'lık kısmı meyve ve bağ, 128.481 ha'lık kısmı ise nadas alanlarından oluşmaktadır. Toplam ekili dikili alan 418.710 ha dır. Mevcut tarım alanlarının 92.599 ha'lık kısmında sulu tarım, geriye kalan 440.450 ha kısmında ise kuru tarım yapılmaktadır.

B.3.2.2. Diğer

Yeraltı su kaynaklarının kullanımı, 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkındaki Kanunu'na tabidir. Bu nedenle gerek yeraltı suyu niteliğinde olan kaynakların tahsisi, gerekse sondaj açılarak yeraltı suyundan yararlanılması Orman ve Su İşleri Bakanlığı DSİ Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Çorum İl Özel İdaresi hizmet alanında 759 köy ve 393 adet bağılı bulunmaktadır. Bu ünitelere içme ve kullanma suyu sağlamak amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Bu ünitelerin içme suyu ihtiyaçları grup ya da münferit olarak membardan ve açılan sondaj kuyularından karşılanmaktadır. Bu ünitelerin 2023 yılı itibari ile toplam nüfusu 125.297 kişidir. Mevcut yeraltı su kaynaklarında İl Özel İdaresi tarafından yapılmış herhangi bir arıtma tesisi bulunmamaktadır. Ancak yerüstü su kaynaklarından beslenen merkez Şendere Göleti'nde arıtma tesisi bulunmakta ve 46 köy ve mahallenin içme suyu bu tesisten sağlanmaktadır. Arıtma tesisi kapasitesi ise 36 lt/sn.dir. Mevcut ünitelerin (köy ve bağılı) toplam içme ve kullanma suyu ihtiyacı 217,52 lt/sn. dir. Ayrıca köy ve mahallelerimizin içme ve kullanma suyu kaynağı olarak 1360 adet cazibeli kaynak, 144 adet biriktirmeden terfili kaynak ve 280 adet de sondajdan terfili kaynak ile sağlanmaktadır." şeklinde değerlendirilmiştir.

İl Merkezine bağılı Karabürçek Köyü hudutlarında bulunan ve 1970'li yıllardan beridir vahşi çöp depolama olarak kullanılan alan 2018 yılında rehabilite edilerek düzenli depolamaya geçilmiştir.

(Kaynak İl Özel İdaresi.2024)

B.4. Denizler

B.4.1. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu

İlimizin Denize kıyısı bulunmamaktadır.

Çizelge 17 – Kıyı su kütlelerinin ekolojik kalite değerlendirmesi

(Kaynak, yıl)

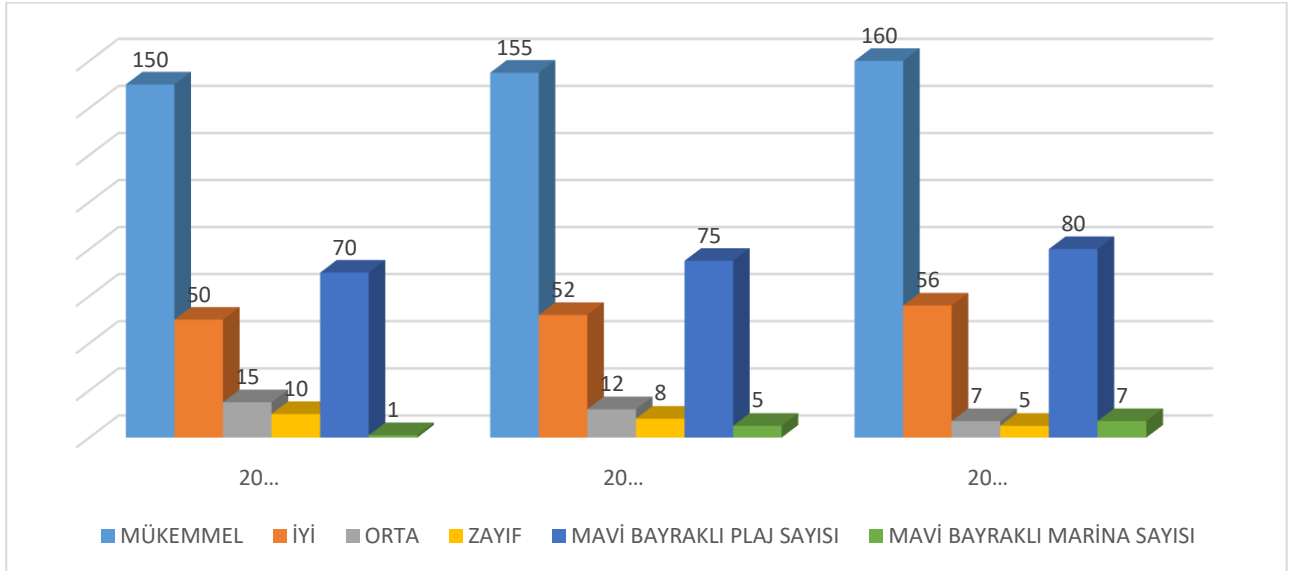
Su Yönetim Birimi Kodu	Su Yönetim Birimi Kapsadığı Alan	Ekolojik Kalite Durumu		
		20...	20...	20...
MAR10	İzmit İç körfez	Orta kalite	Zayıf kalite	Orta kalite

Ekolojik Kalite Renk Kodlaması

Çok İyi
İyi
Orta
Zayıf
Kötü

B.4.2. Plajların Su Kalitesi ve Mavi Bayrak Durumu

İlimizin Denize kıyısı bulunmamaktadır.

Grafik 4 – Yıllar itibariyle plajların durumu, mavi bayrak almış plaj ve marinaların sayısı (mavibayrak.org.tr, yıl)

B.4.3. Acil Müdahale Planları

İlimizin Denize kıyısı bulunmamaktadır.

Çizelge 18 –.....yılı itibariyle acil müdahale planı hazırlaması gereken ve onaylı plana sahip kıyı tesisi sayısı
(Kaynak, Yıl)

Şehir	Acil Müdahale Planı Hazırlaması Gereken Kıyı Tesis Adedi	Onaylı Plana Sahip Kıyı Tesis Adedi

B.4.4. Atık Kabul Tesisleri ve Atık Alma Gemileri

İlimizin Denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.4.5. Denizdeki Balık Çiftlikleri

İlimizin Denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.4.6. Deniz Çöpleri

İlimizin Denize kıyısı bulunmamaktadır.

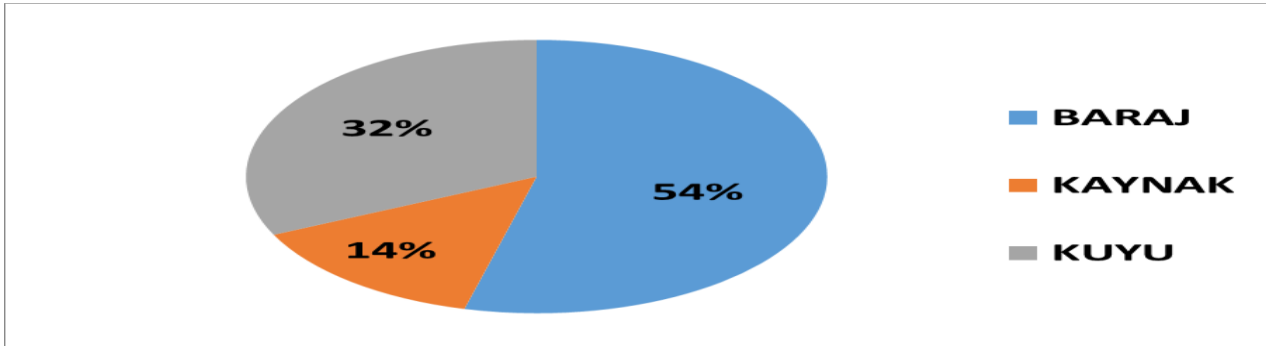
B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtma tesisi mevcudiyeti

İlimizde kentsel su temini için barajlardan, kuyulardan ve kaynak sularından faydalanılmaktadır. Barajlardan (Yenihayat Barajı, Hatap Barajı ve Çomar Barajı ve Koçhisar Barajından) 10.683.814,0 m³ ve diğer kaynaklardan (Elmalı, Kavacık, Pınarbaşı ve Sağmaca, Konaklı Kuyu, Ayarık Kuyu, Helvalı Kuyu, Tarhan kuyu, Çimento kuyu, Melikgazi Kuyu) 9.082.175,00 m³ su temin edilmiştir.

İlimizde Çorum Belediyesi tarafından işletilmekte olan iki adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bahabey içme suyu arıtma tesisi kapasitesi 400,00 l/sn ve Organize sanayi bölgesinde bulunan OSB içme suyu arıtma tesisi kapasitesi 721,00 lt/sn dir.

Grafik 5 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(DSİ, 2024)

Çorum il merkezi 267.032 kişiye İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet vermektedir.

Osmancık ilçesinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 30.537 dir

Dodurga ilçesinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 2409 dur.

Mecitözü ilçesinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 4200 dur.

Laçın ilçesinde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 1294'dür.

Boğazkale ilçesinde içme ve kullanma suyu şebekemiz 4 adet mahallemizde 2100 kişilik nüfusa verilmektedir.

Oğuzlar ilçemizde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 2700 kişidir.

Ortaköy ilçemizde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 2262 kişidir

Sungurlu ilçemizde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 32491 kişidir

Boğazkale Belediyesi

İlçede kentsel su temini 4 adet derin kuyudan temin edilmekte olup, bu suların %90 evsel ve %10 ise ticari amaçlı kullanılmaktadır.

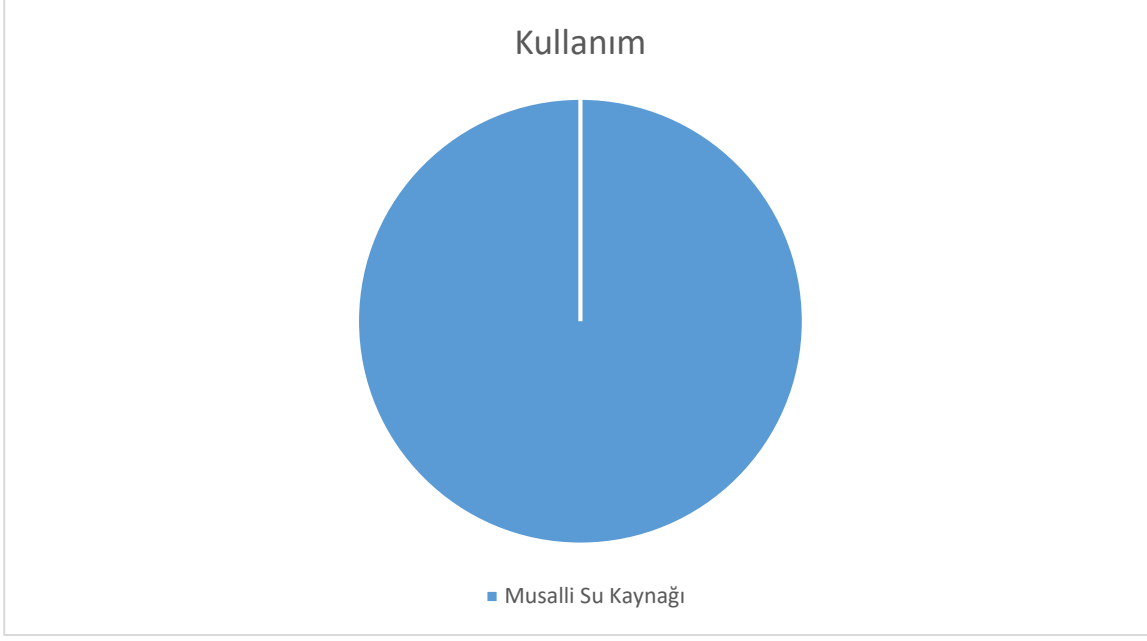

Grafik 6 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı

(Kaynak, 2024)

Oğuzlar Belediyesi

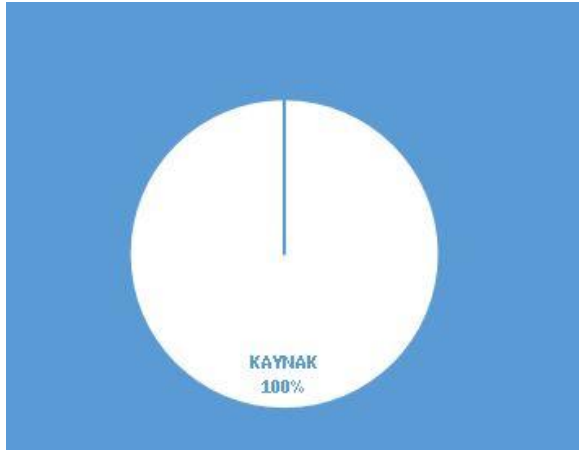
İlçemizde su temini için çekilen suyun kaynağı 7 km mesafede bulunan musalli kaynağıdır. Bu suyun %95 evsel %5 sanayi amaçlı kullanılmaktadır.

Grafik 7 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(Oğuzlar Belediyesi, 2024)

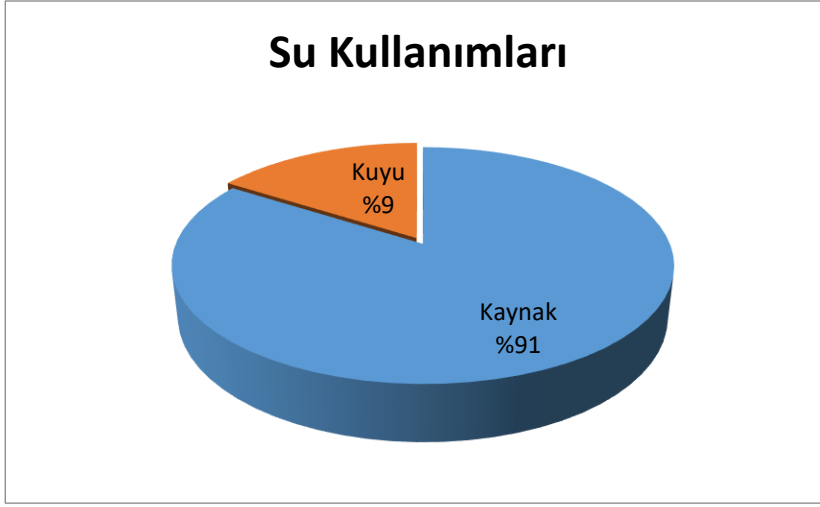
Ortaköy Belediyesi

İlçemizde su temini pınarköy mevkiinde bulunan su kaynağından sağlanmaktadır. İlçemizin başka su kaynağı bulunmamaktadır. Dönemsel olarak değişiklik göstermekle beraber kaynaktan temin edilen suyun %50 içme – kullanma suyu % 50 si tarımsal amaçlı sulama suyu olarak kullanılmaktadır. İlçemizde Arıtma tesisi bulunmamaktadır.

Grafik 8 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(Ortaköy Belediyesi, 2024)

Kargı Belediyesi

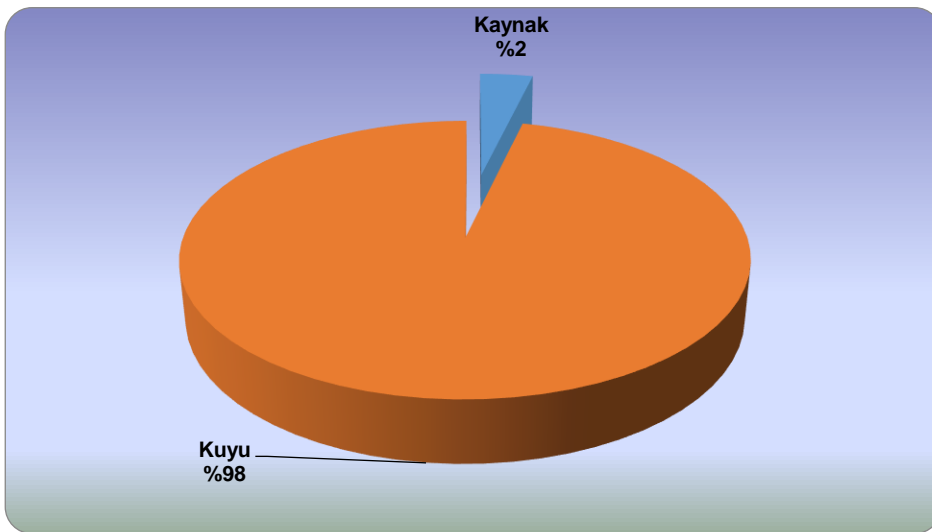

Grafik 9 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı

2023 Yılı	Gürleyik	292.333 m ³
2023 Yılı	Pelitözü	197.725 m ³
2023 Yılı	Antepoluğu	342.791 m ³
2023 Yılı	Pelitözü Kuyu	33.652 m ³
2023 Yılı	Çukuraluç Kuyu	47.600 m ³

Osmancık Belediyesi

İlçemizde kentsel su temini %2 kaynak suyu ve %98 kuyu suyundan sağlanmaktadır. Bu suyun %77.6 evsel amaçlı, %11.2 de sanayi amaçlı kullanılmaktadır.

Mecitözü Belediyesi

Belediyemiz içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının tamamı kaynaktan karşılanmaktadır.

Laçın Belediyesi

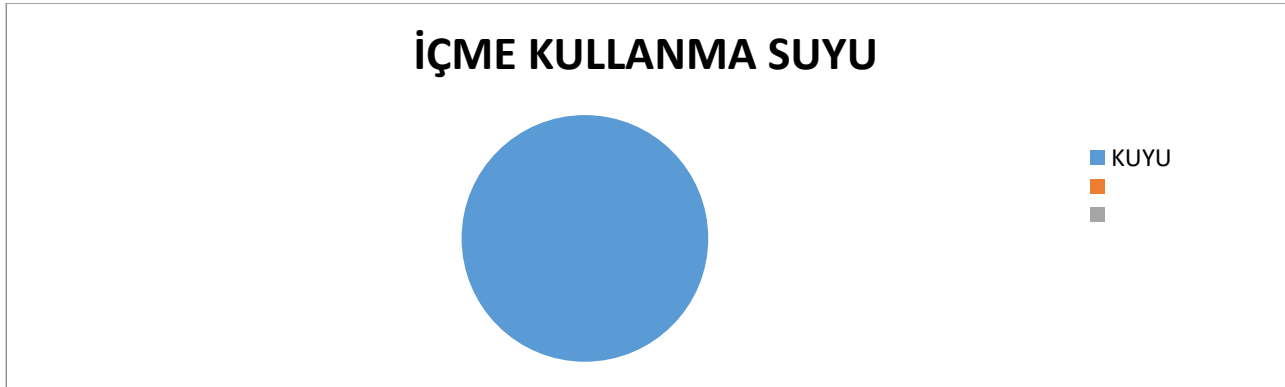

Grafik 10 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı

2023 Yılı	Dağdibi Kuyu	10.000 m ³
2023 Yılı	Narlı Kuyu	98.203 m ³

Sungurlu Belediyesi

İlçemizde su kaynaklarının tamamı yeraltı kaynaklarından temin edilmektedir. 2023 yılı içerisinde dağıtılan ücretli 1.268.870 m³ suyun 3.225 m³ lük kısmı (yaklaşık % 0,26) sanayi tesislerince kullanılmıştır.

Grafik 11 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(Kaynak, 2024)

Sıra	Kaynak adı	m ³ /yıl
1	SALMAN Köyü X:4443517 Y: 630567	220,752.00
2	SALMAN Köyü X:4443719 Y: 630571	220,752.00
3	SALMAN Köyü X:4443876 Y: 630565	189,216.00
4	SALMAN Köyü X:4443991 Y: 630517	126,144.00
5	SALMAN Köyü X:4444024 Y: 630480	157,680.00
6	Yanıcak Bel-2 X:4439933 Y: 632513	157,680.00
7	Yanıcak A-2 X:443993 Y: 632736	189,216.00
8	Yanıcak A-1 X:4430027 Y: 632714	157,680.00
9	Yanıcak Bel-1 X:4439981 Y: 632831	157,680.00
10	Akçalı Drenaj X:4452344 Y: 616817	126,144.00
11	Cevheri Drenaj X:4450265 Y: 620225	94,608.00
	TOPLAM	1,797,552.00

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Derin kuyular ve kaynak sularıdır. Derin kuyular; Pınarbaşı, Melikgazi, Tarhan, Çimento, Helvalı, Ayarık ve Konaklı mevkiinde bulunmaktadır. Kaynak suları Pınarbaşı, Elmalı, Kavacık ve Sağmaca mevkiinde bulunmaktadır. 2023 yılı içerisinde kuyulardan toplam 6.346.660 m³ su temin edilmiştir.

İlimizde Çorum Belediyesi tarafından işletilmekte olan iki adet içme suyu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bahabey içme suyu arıtma tesisi kapasitesi 400,00 lt/sn ve Organize sanayi bölgesinde bulunan OSB içme suyu arıtma tesisi kapasitesi 721,00 lt/sn dir.

Yeraltı su kaynaklarından temin edilen suyun; %77,6 evsel amaçlı, %11,2 sanayi amaçlı ve %6,9 ticarethanelerde kullanılmaktadır. İçme suyu arıtma tesisi mevcut değildir, proje aşamasındadır.

Kargı Belediyesi

Abone Tipi	Abone sayısı	Ücretli	Ücretsiz
Resmi kuruluşlar	26	57.153,20 m ³	
Sağlık kurumları	3	65.946 m ³	
Sanayi işletmeleri	5	10.991 m ³	
Ticarethaneler	412	90.565,84 m ³	
Park, bahçe	12		45.827,60 m ³
Din ve hayır kurumları	2	4.396,40 m ³	
İnşaat şantiyeleri	5	1.099 m ³	
Meskenler	2809	617.474,38 m ³	
TOPLAM		847.625,82	45.827,60

Laçın Belediyesi

Abone Tipi	Abone sayısı	Ücretli	Ücretsiz
Resmi kuruluşlar	14	2.230,00 m ³	
Sağlık kurumları	2	741,00 m ³	
Sanayi işletmeleri	-		
Ticarethaneler	35	11.283,00 m ³	
Park, bahçe	189	8.711,00 m ³	
Din ve hayır kurumları	-		
İnşaat şantiyeleri	13	681,00 m ³	
Meskenler	696	65.972,00 m ³	
TOPLAM		89.618,00 m³	

Ortaköy Belediyesi

İlçemiz su ihtiyacı Pınarköy mevkiindeki kaynaktan temin edilmektedir. Kaynaktan su doğal yollarla çıkmaktadır. İlçemizde artıma tesisi bulunmamaktadır. Ortalama olarak aylık 40.000 ton su kaynaktan çıkmakta ve yarısı içme kullanma suyu olarak kullanılmakta diğer yarısı tarımsal amaçla kullanılmaktadır.

Sungurlu Belediyesi

SU DAĞITIMI YAPILAN YERLER	DİĞER AD (Belirtiniz.....)	ABONE SAYISI	ÜCRETSİZ DAĞITILAN SU MİKTARI (m ³ /yıl)	ÜCRETLİ DAĞITILAN SU MİKTARI (m ³ /yıl)	TOPLAM DAĞITILAN SU MİKTARI (m ³ /yıl)
1. Resmi kuruluşlar		85		216204	216204
4. Sanayi işletmeleri		4		3225	3225
5. Ticaret haneler		871		50860	50860
6. Meskenler		10271		901727	901727
9. İnşaatlar		5		454	454
7. Park, bahçe ve WC ler		30		51300	51300
8. Din ve hayır kurumları		25		45100	45100
Toplam:		11291	0	1268870	1268870

2024 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Yeraltı su kaynaklarından temin edilen suyun; içme suyu, sanayi ve tarımda vb. kullanılan miktarları B.5.1.3. tablolarında verilmiş olup, toplam 9.034.258 m³/yıl yeraltı suyu kullanılmaktadır.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Çorum Belediyesi

İçme Suyu Temin Edilen Su Kaynağının Adı ve Koordinatları	Kaynaktan Çekilen Yeraltı suyu miktarı (m³/yıl)	Kaynaktan Çekilen Yerüstü suyu (m³/yıl)	TOPLAM (m³/yıl)
Eskice (40.61240623, 35.14756563)(Pınarbaşı,Konaklı)	1.552.669	0	1.552.669
Ayarık (40.594440, 34.982778)	10.613	0	10.613
Kavacık (40.54170215, 35.02952099)	0	178.116	178.116
Elmalı (40.54170215, 35.02952099)	0	691.159	691.159
Yenihayat Baraj (40.39483291, 34.66060366)	0	3.498.912	3.498.912
Tarhan (40.40923845, 34.79026794)	2.221.463	0	2.221.463
Mürsel (40.56002624, 34.99647617)	1.482.696	0	1.482.696
Helvalı	528.768	0	528.768
Çimento (40.56593875, 34.98621941)	550.451	0	550.451
Sağmaca (40.59957807, 35.11093140)	0	1.866.240	1.866.240
Hatap Baraj (40.39354186, 34.79769230)	0	4.121.552	4.121.552
Çorum Baraj (40.58212802, 34.98097301)	0	2.160	2.160
Koçhisar Baraj (40.11712446, 34.95523453)	0	3.061.190	3.061.190
TOPLAM (m³/yıl)	6.346.660	13.419.329	19.765.989

İçme Suyu temin edilen kaynaklar ve kapasiteleri:

Osmancık Belediyesi

İçme Suyu Temin Edilen Su Kaynağının Adı ve Koordinatları	Kaynaktan Çekilen Yeraltı Suyu Miktarı (m³/yıl)	Kaynaktan Çekilen Yerüstü Suyu (m³/yıl)	TOPLAM (m³/yıl)
GÖKDERE 1 671337d / 4541941k	0		0
GÖKDERE 2 671008d / 4541793k	0		0
AKÖREN 667919d / 4540467k	0		0
GECEK1 661717d / 4537803k	424.386		162.000
GECEK2 661776d /4537853k	162.000		324.000
GECEK3 662857d / 4538471k	252.504		219.726

KINALITAŞ1 660846d / 4537409k	424.386		451.116
KINALITAŞ2 661036d / 4537733k	394.200		197.100
KINALITAŞ3 660720d / 4537330k	262.800		262.800
GEMİCİ1 650378d / 4536628k	105.120		131.400
GEMİCİ2 650415d / 4536453k	94.338		140.148
GEMİCİ3 650399d / 4536215k	0		65.700
GEMİCİ4 650356d / 4536743k	189.216		378.648
GEMİCİ5 650249d / 4536752k	378.648		283.824
FINDICAK 649012d / 4533021k		63.114	63.114
TOPLAM (m³ / yıl)	2.687.598	63.114	2.750.712

Dodurga Belediyesi

İçme suyu temin edilen kaynaklar

-Örtülü dere su kaynağı sn 4 lt

-Çekmeözü su kaynağı sn 1 lt

-Karaağaç su kaynağı 3 lt

-Şarлак su kaynağı sn 0,1lt

Su kaynakları mevsimsel değişkenlik gösterir.

Mecitözü Belediyesi

İçme suyu temin edilen kaynaklar Pınarbaşı ve Gölpinar kaynaklarından temin edilmektedir. Toplam iki kaynaktan 25 lt/sn içme suyu elde edilmektedir.

Laçın Belediyesi

Laçın ilçesinde içme Suyu temin edilen kaynağın adı , Dağdibi ve Narlı kuyusu

Mevcut durumları: Faal, Potansiyeli: Dağ dibi kuyusu 12 lt/sn ve Narlı kuyusu 25 lt/sn

Oğuzlar Belediyesi

İçme Suyu temin edilen kaynağın adı Musalli dir. Mevcut durumu şu an için yeterli durumdadır. Kaynaktan temin edilen su içme suyu olarak kullanılmaktadır. Ancak bahçelerde de sebze sulaması amaçlı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Boğazkale Belediyesi

İçme Suyu temin edilen Boğazkale belediyesi Su kuyularımız 7 gün 24 saat esasına göre 4 adet kuyuda motopomp ile çalışmakta olup, nüfusa ve hareketli nüfusa kesintisiz hizmet vermektedir.

Ortaköy Belediyesi

İçme suyumuz pınarköy mevkiinde bulunan kaynaktan temin edilmektedir. Mevsimsel olarak debisi değişmekle beraber ortalama bir ayda 40.000 ton su kaynaktan çıkmaktadır. Kurak geçen

mevsimlerde zaman zaman içme kullanma suyu için yetersiz kalmaktadır. Tarımsal sulama için genel olarak yetersiz.

Sungurlu Belediyesi

İçme Suyu temin edilen kaynaklar ağırlıklı olarak Salman Köyü ve Yanıcak Köyü arazisi içindedir. Akçalı ve Cevheri Köyleri arazisinden de az miktarda temin yapılmaktadır. Yağışlara bağlı olmakla birlikte, kontrolsüz tarım sulamaları sebebiyle teminde sorunlar yaşanabilmektedir.

B.5.2. Sulama

İlde DSI, İl Özel idaresi ve halk sulamasından oluşan sulu tarım yapılan alan 87.056 ha dır. Bu alanda sebze meyve tarımının yanında önemli ölçüde de hububat tarımı yapılmaktadır. Sulanan alan açık beton kanallar, kapalı borulu sistem ve yer altı suyu ile sulanmaktadır.

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

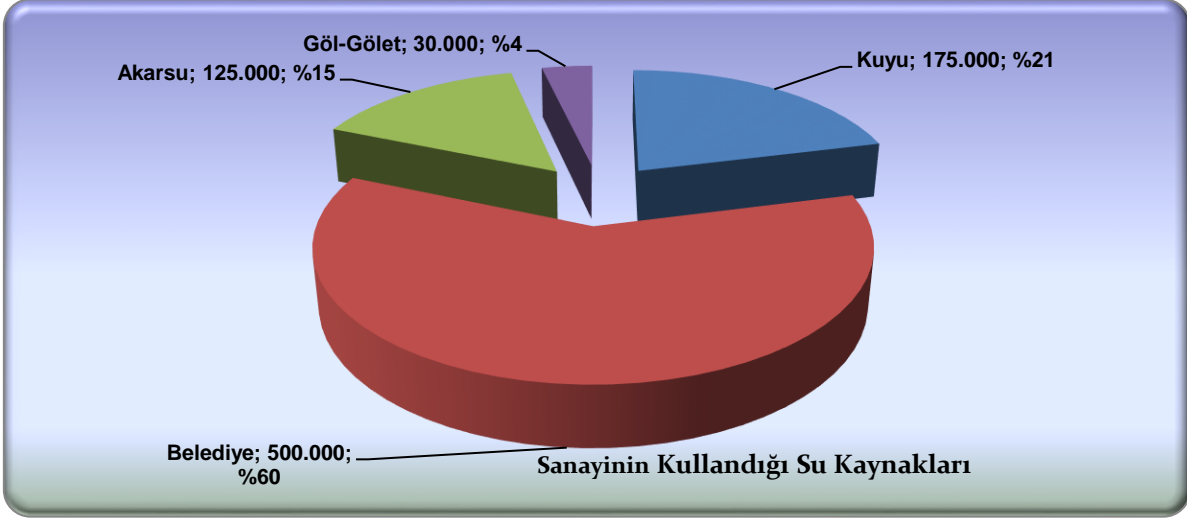
Salma sulama yapılan yeşil alan miktarı 499,574,19 m²'dir. Yılda 7 ay sulama yapılmaktadır. Metre kareye günlük 16 litre su kullanılmaktadır. Sulama yapılan alanda birlik yoktur ve drene edilmemektedir.

B.5.2.2. Damla, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Yaklaşık 120.000 bin ağacın sulaması damla sulama ile yapılmaktadır. Ağaçlık alanlarda 7ay damlama sulama yapılmaktadır günlük ortalama 10 litre su verilmektedir. Yağmurlama sulama ile sulanan çim alanların toplamı 721.635,071 m²'dir. Çim alanlarda yılda 7 ay sulama yapılmaktadır m²'ye günlük ortalama 2230 litre sulama yapılmaktadır. Sulama yapılan alanlarda birlik yoktur ve drene edilmemektedir.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

İl genelinde Organize Bölge Müdürlüğü hariç diğer sanayi kuruluşlarının büyük bir kısmı suları belediye tarafından şebekeye verilen içme ve kullanım suyundan karşılanmaktadır. Bazı sanayi kuruluşlarının kendi arazisi içindeki kuyu sularını kullananlarda mevcuttur. OSB Müdürlüğü ise kendi bünyesinde olan sanayi kuruluşlarının suyunu temin etmektedir. OSB Müdürlüğü bünyesinde bulunan sanayi kuruluşları ve diğer sanayi kuruluşlarının tüm atıksuları Çorum Belediyesi atıksu arıtma tesisine gelmektedir. Atıksu arıtma tesisine gelen atıksular arıtılarak Derinçay'a deşarj edilmektedir.

Grafik 12 - 2023 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı
(Çorum Belediyesi, 2024)

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

PİRİNÇLİ HES BİLGİLERİ		İNCESU HES BİLGİLERİ	
Kurulu Güç :	18,68 MW	Kurulu Güç :	15 MW
Yıllık Elektrik Üretimi Kapasitesi	155 GWh	Yıllık Elektrik Üretimi Kapasitesi	48 GWh
Net Düşü :	19 m	Net Düşü :	72 m
Barajın Yükselliği	Regülatör Tip	Barajın Yükselliği	-
Barajın Tipi	Regülatör Tip	Barajın Tipi	-
Kanal Uzunluğu	13.7 km	Tünel Uzunluk ve Çapı	4 km Ø3,6 m
KARGI HES BİLGİLERİ		OBRUK HES BİLGİLERİ	
Kurulu Güç :	102 MW	Kurulu Güç :	202,8 MW
Yıllık Elektrik Üretimi Kapasitesi	470 GWh	Yıllık Elektrik Üretimi Kapasitesi	473,40 GWh
Net Düşü :	75 m	Net Düşü :	65 m
Barajın Yükselliği	13,5 m	Barajın Yükselliği	125 m
Barajın Tipi	Toprak Dolgu	Barajın Tipi	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu
Tünel Uzunluk ve Çapı	11,6 km - Ø9,8 m.		

B.5.5. Rekreatif Su Kullanımı

Tüm kullanım alanlarındaki sular şebeke suyudur. Damla sulamada günlük 1.000 m³ su kullanılmaktadır. Yağmurlama sulamada günlük 2.230 m³ su kullanılmaktadır. Salma sulama ile 9.680,4 m³ su kullanılmaktadır. Toplam süs havuzları bir yıllık su kullanımı 1.963 m³ tür.

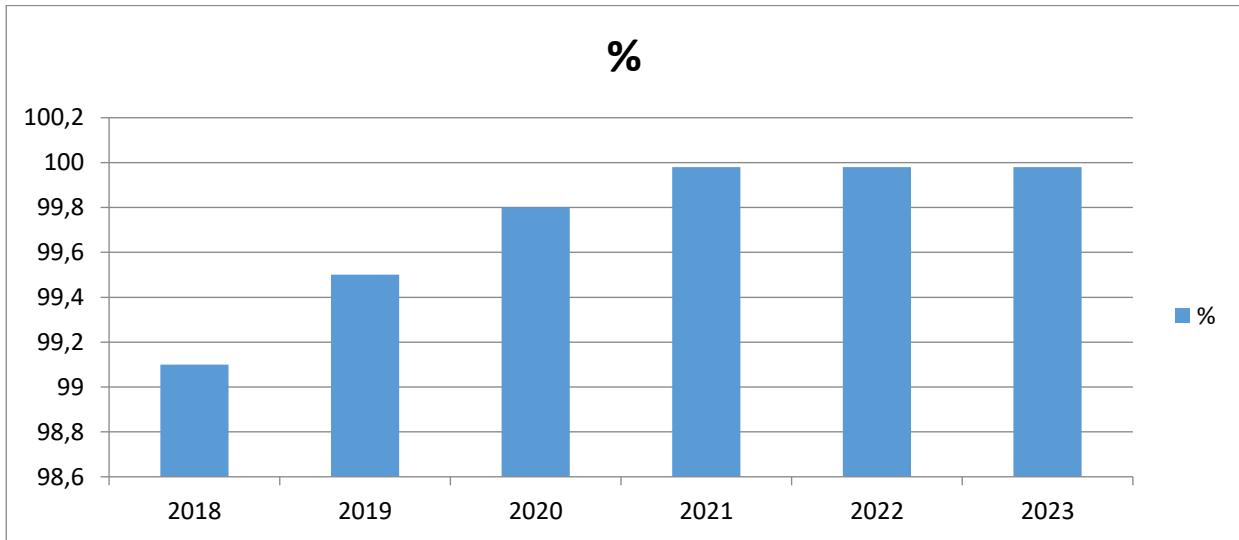
B.6. Çevresel Altyapı

B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

Çorum İli merkezde 2023 yılı itibarı ile 1.431,373 km kanalizasyon şebekesi ve 152,308 km yağmur suyu şebekesi bulunmaktadır. İlimizin uzun yıllardır kanalizasyon ihtiyacı bulunmamakta olup yeni yerleşim yerleri için yeni kanalizasyon hatları yapılmaktadır. İlimizde yaşayan nüfusun % 99,5 una kanalizasyon hizmeti verilmektedir. Kanalizasyon hizmeti alamayan çok az bir nüfusta bağ veya kendi arıtma sistemi olan işletmelerdir.

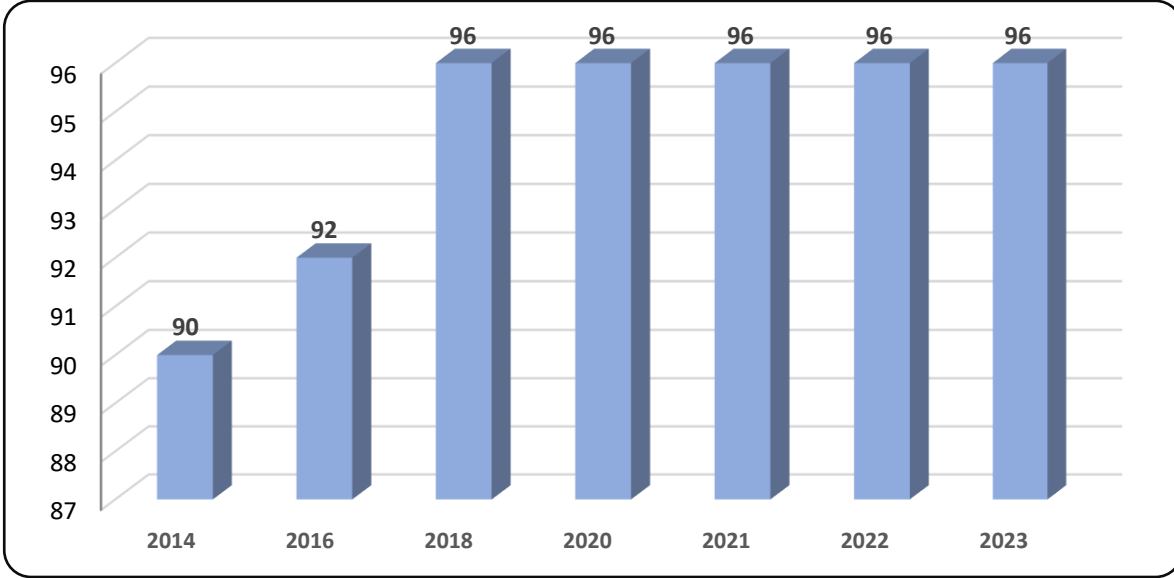
Boğazkale ilçesinde, Kanalizasyon sistemi kanalizasyon şebekesi ile sağlanmakta olup, İlçemize müstakil mahalle olarak bağlanan Yekbas köyünün bağlanmasından sonra ise bireysel fosseptik ve şebeke hizmeti olarak devam etmektedir. İlçemizin 2100 kişilik nüfusuna karşılık kanalizasyon alt yapı hizmetlerimiz %99'dur. İlçemizde bir adet doğal arıtma tesisi bulunmakta olup arıtma oranı %100 iken Yekbas Köyünün bağlanması ardından arıtma tesisine bağlanılamayan fosseptik ve diğer şebekelerden ötürü %75 nüfusa hizmet vermektedir.

Ortaköy ilçesinde kanalizasyon sistemi % 90 oranında mevcuttur şehirleşme oranı düşük olduğu için yıllara göre bu oranda pek fazla değişim bulunmamaktadır. Atık su arıtma tesisimiz bulunmamaktadır.

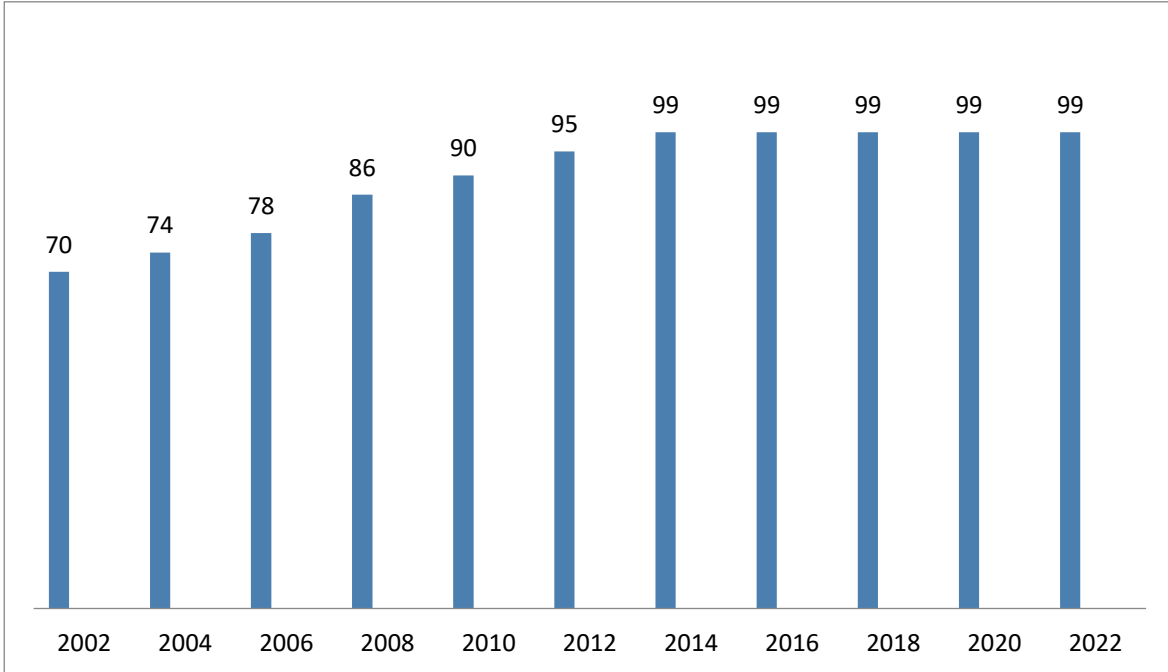

Grafik 13 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı

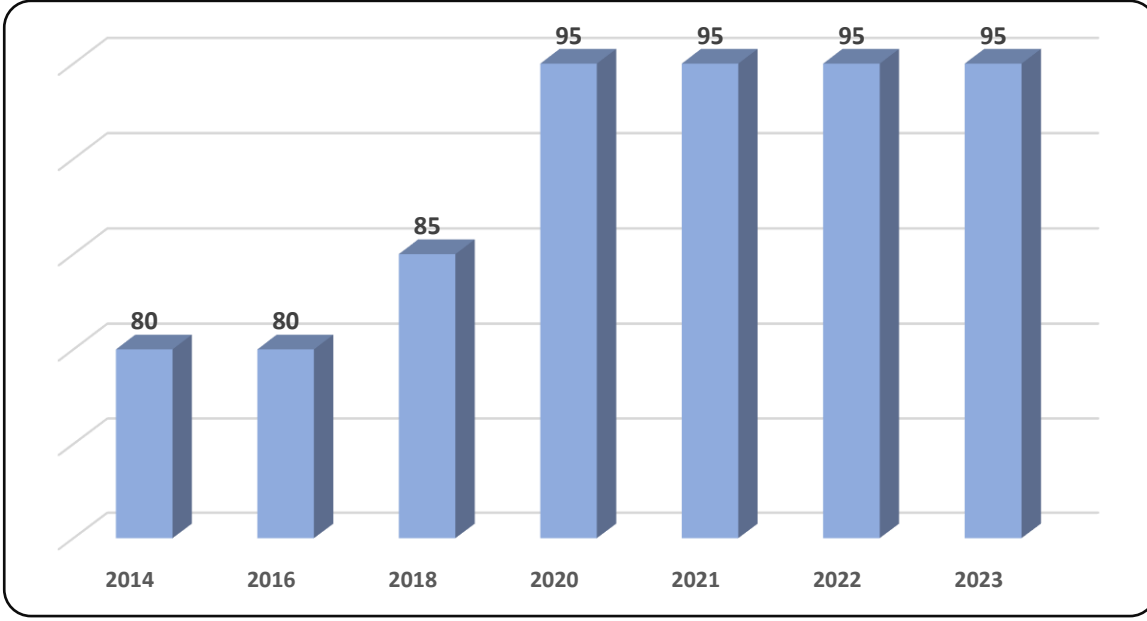
(Çorum Belediyesi, 2024)

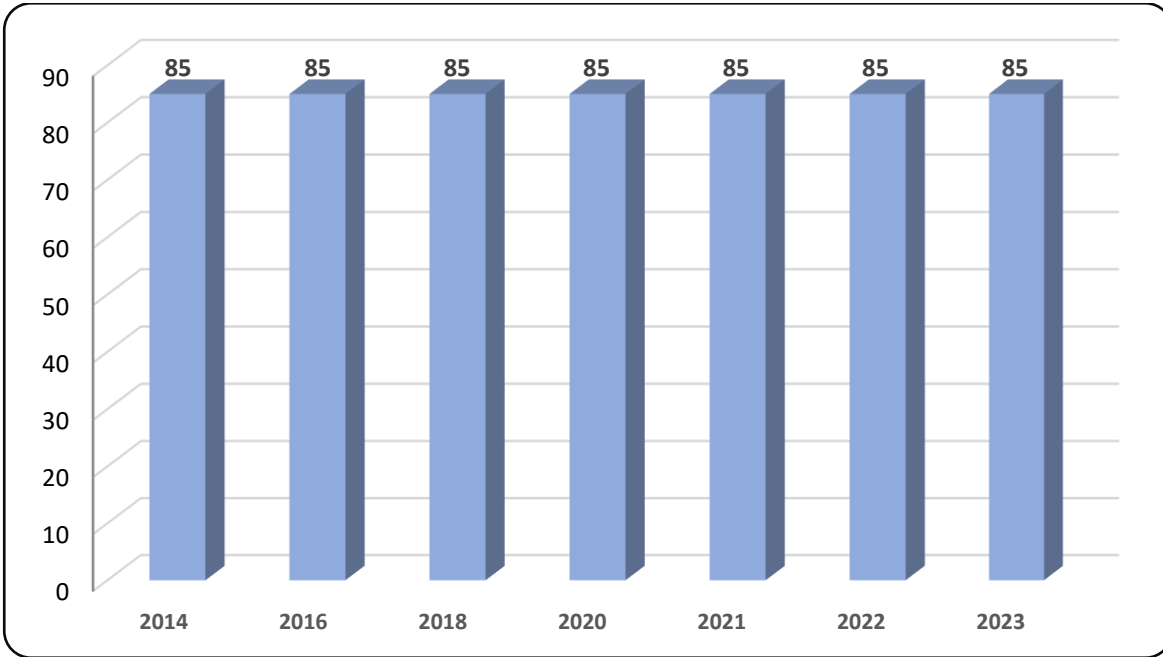
Grafik 14 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı
(Boğazkale Belediyesi, 2024)

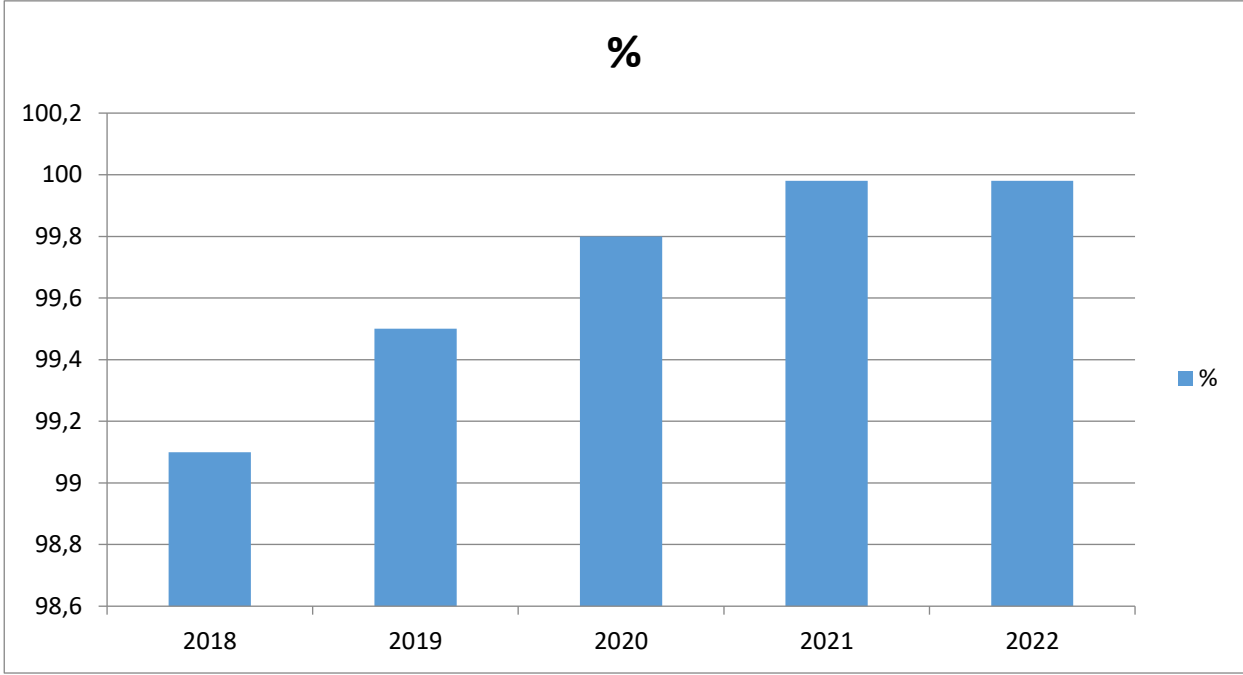
Grafik 15 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı
(Osmancık Belediyesi, 2024)

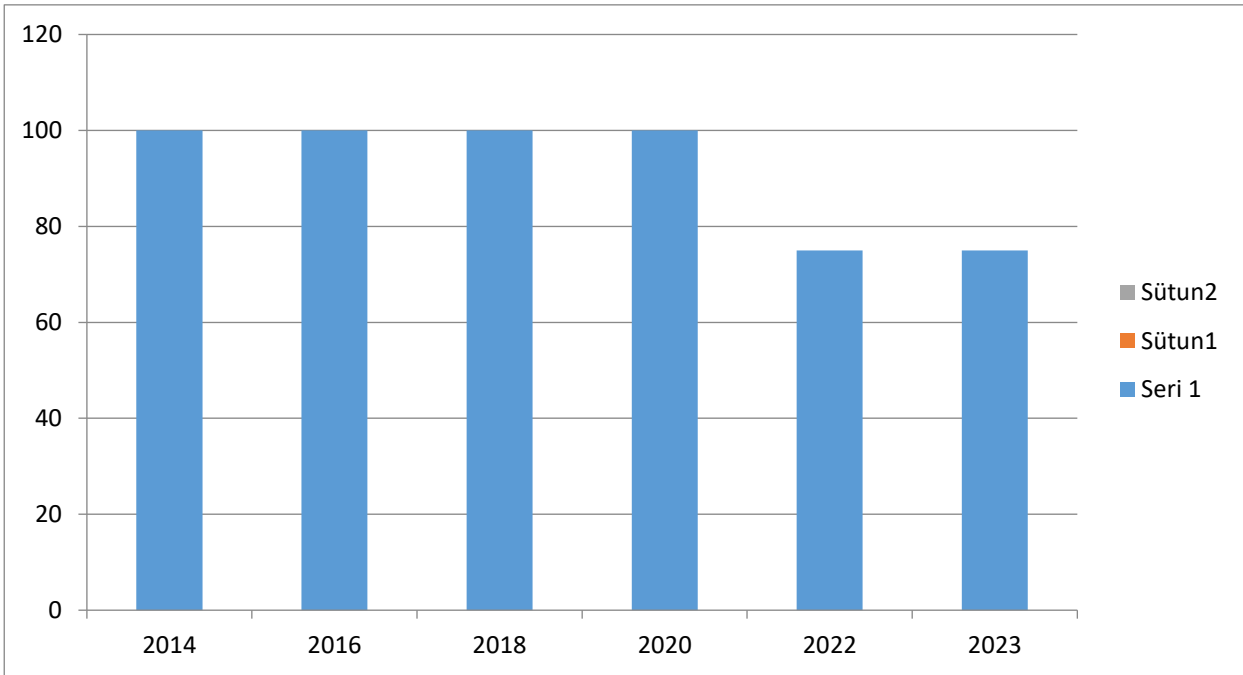
Grafik 16 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı
(Oğuzlar Belediyesi, 2024)

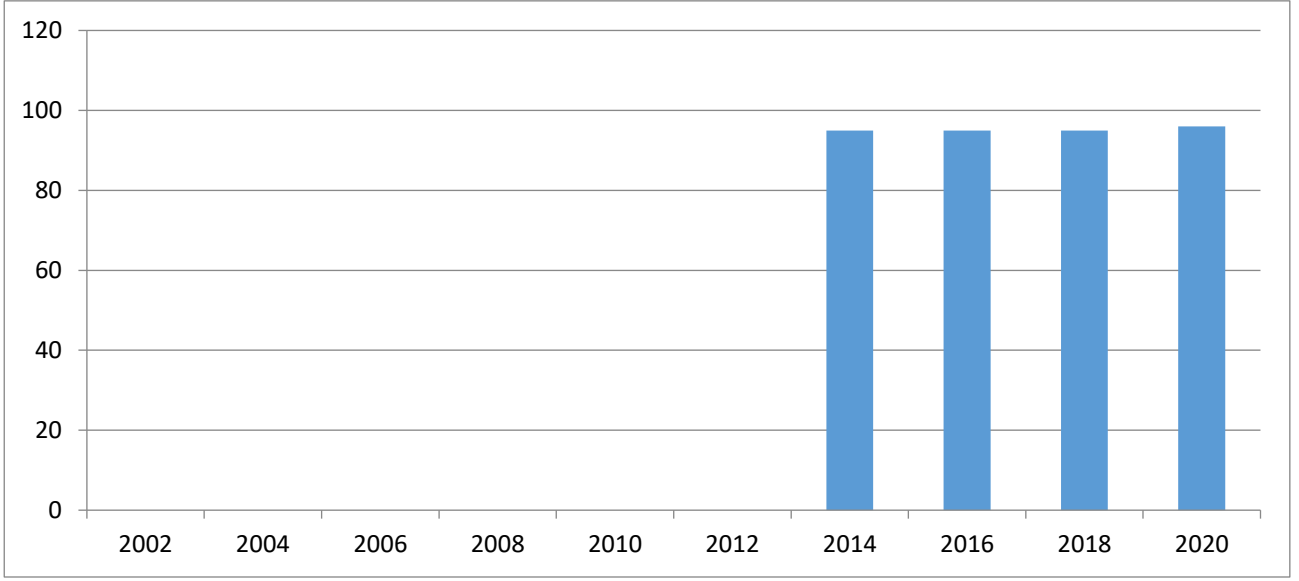
Grafik 17 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı
(Sungurlu Belediyesi, 2024)

Grafik 18 – Yıllar bazında atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı
(Çorum Belediyesi, 2024)

Grafik 19 – Yıllar bazında atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı
(Boğazkale Belediyesi, 2024)

Grafik 20 – Yıllar bazında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı
(Sungurlu Belediyesi, 2024)

Çizelge 19 – 2023 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu
(ÇŞİDİM, 2024)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m³/sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkezi													
Merkez	x			x	x		63.504	var	0,636	Derinçay 34,91397 40,48356	yok	267396	7250
İlçeler	Sungurlu	x		x	x		11.592	var	0,09	Budaközü Deresi 40,157085 34,321227	yok	30.456	250
	Osmancık	x		x	x		7.380	yok	0,049	Kızılırmak 40,992484 34,762274	yok	30.781	
	Alaca		Plan	x									
	İskilip	x			x	x	4.230	yok	0,034	Akçay Meydan Deresi 40,679805 34,489593	yok	17.596	100
	Kargı	x			x	x	900	yok	0,0104	Kızılırmak 41,120550 34,472590	yok	5.581	0,40
	Mecitözü	x			x	x	500	yok	0,005	Efendik Deresi 40,529603 35,304438	yok	4.141	0,30

								yok		Bayat Çayı 40,622825 34,291120			900
Bayat	x			x	x		1.250		0,014		yok	5.812	
Dodurga	x			x	x		500		0,005	Alpagut Deresi 40,847438 34,825547	yok	2.452	30
Uğurludağ	x			x	x		600		0,069	Karşıçay Deresi 40,462886 34,430105	yok	2.666	
Ortaköy		Plan	x										
Oğuzlar	x	İnşaat											
Laçın	x			X(Doğal arıtma)						40,773898 34,895622 40,783604 34,879917		1.266	
Boğazkale	x			X(Doğal Arıtma)						40,038281 34,604903		1.190	

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

Çorum İli merkezinde bulunan endüstriyel kirleticilerin (fabrikalar, işyerleri, hastaneler v.b kullanmış olduğu atıksuyun bir kısmı belediyemize ait atıksu arıtma tesisine gelmektedir. 2023 yılında Çorum Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisine yaklaşık 19.569.661 m³/yıl atıksu gelmiştir. Bazı endüstriyel kirleticiler kendi atıksuyunu kendi bünyesinde bulunan atıksu arıtma tesisinde arıtmaktadır. İl genelinde toplam 14 tesiste oluşan endüstriyel nitelikli atıksu kendi bünyelerinde bulunan atıksu arıtma tesisleri ile çoğunlukla kesikli olarak alıcı ortama deşarj edilmektedir.

OSB'ye ait atıksular da Çorum Belediyesine ait atıksu arıtma tesisinde arıtılmaktadır. Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği kapsamında arıtma tesisi yapma ve işletme yükümlülüğü olan tesislerin arıtmaları mevcut olup çevre izinleri mevcuttur.

Çizelge 20 – 2023 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu (ÇŞİDİM, 2024)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Çorum Organize Sanayi Bölgesi	Faaliyette		yok	Kanalizasyon Sistemine bağlı	-	Çorum Belediyesi Kanalizasyon Sistemine bağlı
Sungurlu Organize Sanayi Bölgesi	Faaliyette		yok	Proje Onayı mevcut.	-	Foseptik
Osmancık Organize Sanayi Bölgesi	Faaliyette		yok	Kanalizasyon Sistemine bağlı	-	Osmancık Belediyesi Kanalizasyon Sistemine Bağlı

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 10.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Çizelge 21 – 2023 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı (ÇŞİDİM, 2024)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT'si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	180	31
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği" kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 5.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi

Çorum Belediyeler Çevre Birliği Katı Atık Tesisinde depolanan çöplerden oluşan sızıntı suyu ve personel kaynaklı oluşan atıksular, Tesisteki Sızıntı Suyu Arıtma tesisine iletilmekte ve burada Membran Biyoreaktör UF sistemi ile arıtıldıktan sonra Çorum İli Kanalizasyon Sistemine deşarj edilmektedir. Çöplerin depolandığı alan tamamen geçirimsiz doğal ve sentetik malzemeler kaplanmış olup PE borular yardımıyla arıtma tesisine iletilmektedir.

B.6.4. Arıtılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı

Atıksu arıtma tesisinde arıtılan atıksular geri kazanım amaçlı değerlendirilmemektedir. Alıcı ortama deşarj edilmektedir.

Çizelge 22 – 2023 yılı itibariyle arıtıldıktan sonra bertaraf edilen atıksu durumu
(Atıksu Bilgi Sistemi (ÇŞİDİM, 2024))

ARITILDIKTAN SONRA BERTARAF EDİLEN ATIKSU DURUMU							
Ahıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
28.842.475	95.514	0	0	216.933	7.720	0	29.179.052

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

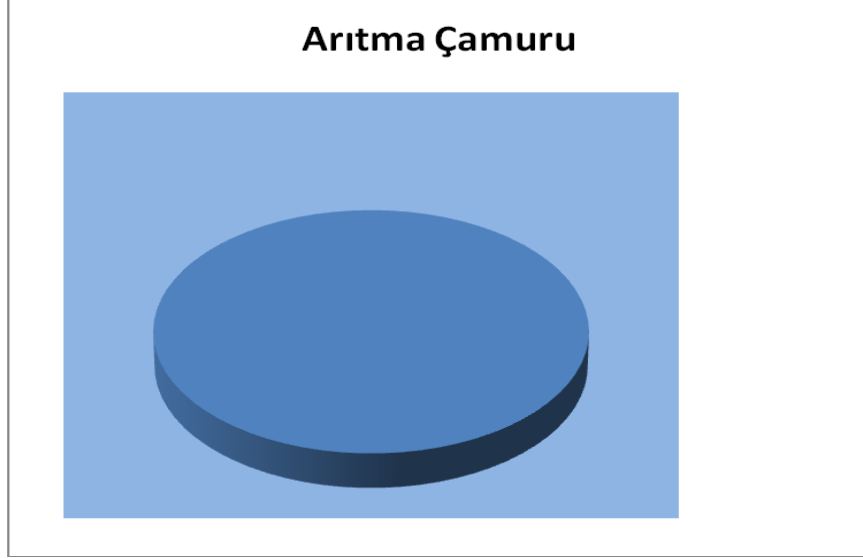
Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği çerçevesinde belirlenen noktalarda yerüstü ve yeraltı sulardan numune alınarak tarımsal açıdan nitrat kirliliği takip edilmekte olup Noktasal Kaynaklı Sahalarda Kirlilikle ilgili herhangi bir iş ve işlemimiz bulunmamaktadır.

Çizelge 23 - 2023 yılı için tespit edilen noktasal kaynaklı toprak kirliliğine ilişkin veriler
(Entegre Çevre Bilgi Sistemi, 2024)

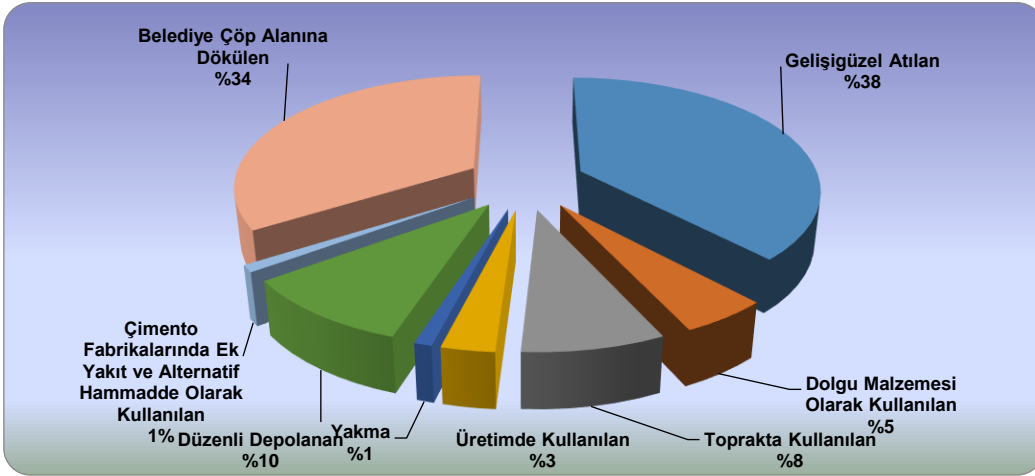
Şüpheli Saha Sayısı	Takip Gerektiren Saha Sayısı	Kirlenmiş Saha Sayısı
377		

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi

Çorum Belediyesi Atıksu Arıtma tesisinden oluşan arıtma çamurunun tamamı tesis depolama alanında depolanmaktadır.

Grafik 21 - 2023 yılında belediyelerden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi (Çorum Belediyesi 2024)

Grafik 22 - 2023 yılında sanayiden kaynaklanan arıtma çamurunun yönetimi

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

“Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği” kapsamında arazi düzenleme ve çalışma usul ve esaslarına ilişkin çalışmalar yapılmakta ayrıca ÇED Yönetmeliği kapsamında taahhütname hazırlanarak arazinin yeniden kazandırılması işlemleri yapılmaktadır.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler ile Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge 24 – 2023 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları

(İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2024)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	55.000	276.737
Fosfor	20.000	
Potas	15.600	
TOPLAM	90.600	

Çizelge 25 - 2023 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)

(İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2024)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler		397,00	
Herbisitler		43.385,00	
Fungisitler		15.243,50	
Rodentisitler		19,00	
Nematositler			
Akarisitler		267,00	
Kışlık ve Yazlık Yağlar			
Diğer		73,50	
TOPLAM		59.385,00	

Dağılımı, Çorum Tarım ve Orman İl Müdürlüğü kayıtlarında bulunmamaktadır. Toplam ilaç kullanımı: 72100 kg'dır

Çizelge 26 - 2023 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları

(Kaynak, yıl)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)

Tabloda İstenilen verilere ait bilgi bulunmamaktadır.

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

İl ve İlçelerde oluşan toplam atıksu miktarı yaklaşık 90.000 m³/gün olup, bunun yaklaşık %76'ı arıtılarak deşarj edilmektedir. Kalan yaklaşık % 24'ü arıtılmadan alıcı ortamlara deşarj edilmektedir.

Köylerde ise; kanalizasyon sistemi yapılmış olanlarda fosseptikler bulunmaktadır. Verimlilik açısından uygundur. Ancak dolduğu zaman vidanjörle boşaltılmaları gerekmektedir.

Derinçayın debisi mevsimlere göre değışim göstermektedir. Çorum Ovasının en büyük su kaynağıdır. Mevsimsel yağışların azlığı nedeniyle son yıllarda Derinçay'ın menbaa debisi oldukça azalmış ve arıtma tesislerinden deşarj edilen atıksular Derinçay'ın debisinin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çorum ovasında bulunan tesisler, köyler ile özellikle Çorum Belediyesi Arıtma tesisi ve Çorum Şeker Fabrikası arıtma tesisi atık suları Derinçaya deşarj edildiği için mevcut debi kirlilik yükünü kaldıramamaktadır.

Çorum Belediyesi atıksu arıtma tesisinden önce Derinçayın debisi 28.080 m³/gün iken Çorum Belediyesi atıksu arıtma tesisinden çıkan 57.370 m³/gün lük debi ile birleşince debisi 85.450 m³/gün olmaktadır. Yani Derinçay'ın debisi 3 katına çıkmaktadır. 19.526 m³/gün Iğınözü ve 61.862 m³/gün Alaca Çayı olmak üzere (Alaca İlçe Belediyesinin evsel atıksu arıtma tesisi bulunmaması nedeniyle evsel atıksular Alaca Çayına doğrudan deşarj edilmektedir.) kaynaklı atıksular Derinçay ile birleştikten sonra Çorum Çayının debisi 179.539 m³/gün olmaktadır.

Kaynaklar

- Çorum Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- DSİ
- Çorum Belediye Başkanlığı
- Çorum Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
- Çorum İl Özel İdaresi
- <https://sim.csb.gov.tr/>

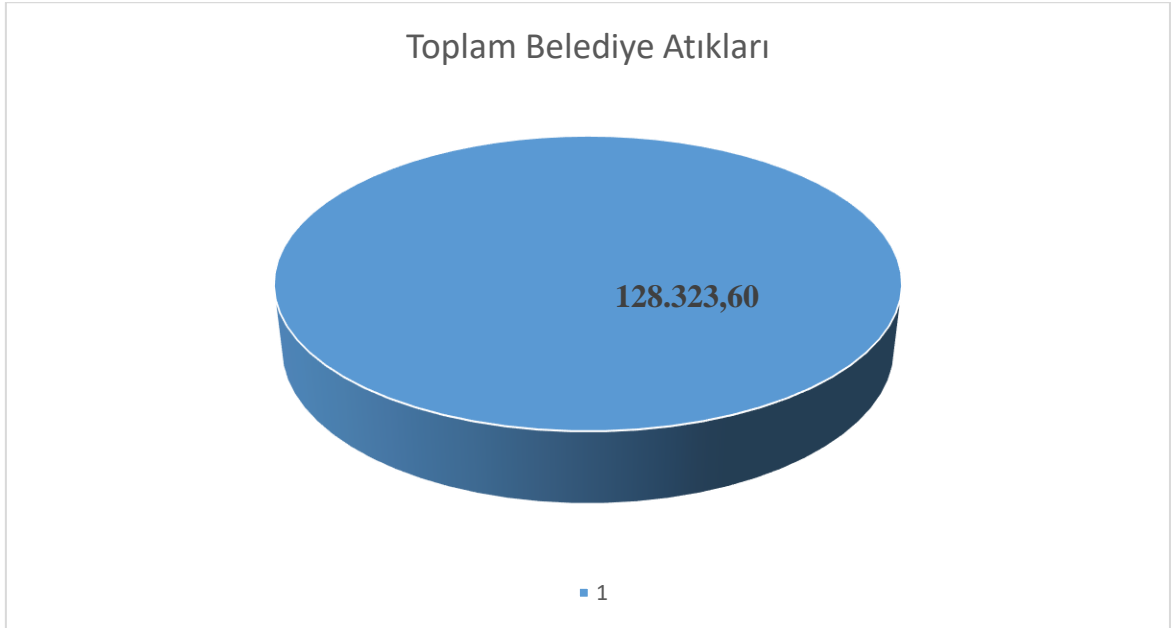
C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları

Çorum Belediyeler Çevre Birliği Katı Atık Bertaraf Tesisi, Çorum merkeze 15 km mesafede konumlandırılmış ve tesis 71 hektarlık alana sahip olup yaklaşık 450.000 nüfusa hizmet etmektedir. Çorum Belediyeler Çevre Birliği Katı Atık Bertaraf Tesisine 2023 yılında ortalama olarak 128.323,60 ton evsel nitelikli katı atık gelerek bertaraf işlemi gerçekleştirilmiştir.

İlimiz merkez ve ilçelerinden toplanan belediye atıkları 2023 yılında biyometanizasyon tesisinin revizyon geçirmesi nedeniyle ayrıştırılmadan Çorum Belediyeler Çevre Birliği Katı Atık Bertaraf Tesisinde düzenli depolanmıştır. Dolayısıyla atıklar ayrıştırılmadığı için toplanan atık türlerine ilişkin (kâğıt, plastik, metal, cam vs.) veri bulunmamaktadır.

Çorum Belediyeler Çevre Birliği Katı Atık Bertaraf Tesisinde depolanan çöplerden oluşan sızıntı suyu ve personel kaynaklı oluşan atık sular, Tesisteki Sızıntı Suyu Arıtma tesisine iletilmekte ve burada Membran Biyoreaktör UF sistemi ile arıtıldıktan sonra Çorum İli Kanalizasyon Sistemine deşarj edilmektedir. Çöplerin depolandığı alan tamamen geçirimsiz doğal ve sentetik malzemeler kaplanmış olup PE borular yardımıyla arıtma tesisine iletilmektedir.

Grafik 23 - 2023 yılı itibariyle Belediye atık karakterizasyonu
(Çorum Belediyeler Çevre Birliği, 2024)

Çizelge 27 – 2023 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri
(Çorum Belediyeler Çevre Birliği, 2024)

Büyükşehir /İl/İlçe Belediye veya Birliğin Adı	Büyükşehir Belediyesi / İlçe Belediyeleri/ Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Birlik Üyesi Olmayan İlçe Belediyeleri	Nüfus	Toplanan Atık Miktarı (ton/gün)		Sıfır atık yönetim sistemi çerçevesinde kaynağın da ayrı toplanan Atık Miktarı (ton/gün)	Tesis İşletmecisi (*) (Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ))*	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi Türü				
				Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Düzenli Depolama Öncesi Yapılan Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon, ATY vb.)	Atık Yakma	Depo Gazından Enerji Üretimi	Diğer
Çorum Belediyeler Çevre Birliği	Çorum Belediyesi	-	294321	227,526	208,334	-	B	X	VAR	-	VAR	-
	Çorum İl Özel İdaresi	-	-	21,850	17,180	-	B	-	-	-	-	-
	Alaca Belediyesi	-	29952	10,66	10,445	-	B	-	-	-	-	-
	Düvenci Belediyesi	-	-	0,41	0,373	-	B	-	-	-	-	-
	İskilip Belediyesi	-	21000	10,72	12,056	-	B	-	-	-	-	-
	Laçın Transfer İst.	-	1294	6,55	2,459	-	B	-	-	-	-	-
	Mecitözü Belediyesi	-	14447	1,78	0,799	-	B	-	-	-	-	-
	Bayat Belediyesi	-	15047	0,67	0,382	-	B	-	-	-	-	-
	Sungurlu Belediyesi	-	49086	6,64	10,440	-	B	-	-	-	-	-
	Osmançık Belediyesi	-	43388	15,87	17,182	-	B	-	-	-	-	-

*Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ) seçeneklerinden uygun olanın sembolünü yazınız.

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları

“Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında il ve ilçe belediyeleri tarafından hazırlanan Hafriyat Atıkları Yönetim Planı ve bu çerçevede belirlenmiş düzenli depolama alanları bulunmamaktadır. Ancak, İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları tarafından hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı döküm sahası belirlenmiştir. Ayrıca, Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği’nin “Belediyelerin Görev ve Yetkileri” başlıklı 8. Maddesinde belirtilen yükümlülükleri çerçevesinde Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Yönetim Planını sunmayan Belediye Başkanlıklarının hazırlama süreçleri İl Müdürlüğümüzce takip edilmektedir.

Çizelge 28 – 2023 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi
(ÇŞİDİM, 2024)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi				Hafriyat Toprağı Yönetimi	
			Geri Kazanım Tesisi Adı	Geri Kazanım Tesisi Adresi	Düzenli Depolama Tesisi Adı	Düzenli Depolama Tesisi Adresi	Döküm Sahası Adı	Döküm Sahası Adresi
Dodurga Bld.	-	-	-	-	-	-	Hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı sahası	Dodurga
Bayat Bld.	-	-	-	-	-	-		Bayat
Ortaköy Bld.	-	-	-	-	-	-		Ortaköy
Mecitözü Bld.	-	-	-	-	-	-		Mecitözü
Sungurlu Bld.	-	-	-	-	-	-		Sungurlu
Kargı Bld.	-	-	-	-	-	-		Kargı
Laçın Bld.	-	-	-	-	-	-		Laçın
Kargı Bld.	-	-	-	-	-	-		Kargı
Oğuzlar Bld.	-	-	-	-	-	-		Oğuzlar
İl Geneli (Toplam)	-	-	-	-	-	-		-

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

C.3.1. Eğitimler

2023 Yılında Çevre hakkında yapılan 1.239 farklı kurum ve kuruluş tarafından 149 eğitim faaliyeti sonucunda 7.712 kişiye bilgilendirme ve farkındalık eğitim çalışması yapılmıştır. Eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları devam etmektedir.

Çizelge 29 – 2023 yılında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimler
(ÇŞİDİM, 2024)

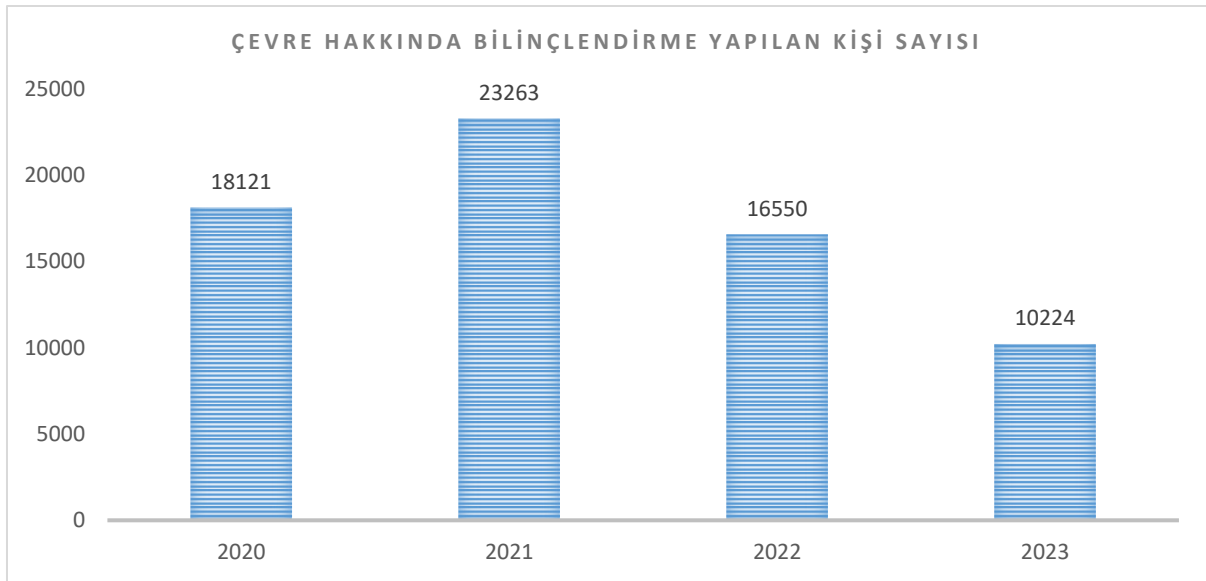
Kurum Türü	Faaliyet Sayısı	Kişi Sayısı
Belediyeler	39	5809
Kamu Kurum ve Kuruluşları	40	1310
İl Özel İdareleri	0	0
Organize Sanayi Bölgeleri	0	0

İş Merkezi ve Ticari Plazalar	0	0
Alışveriş Merkezleri	0	0
ÇED Yönetmeliği'nin Ek-1 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisleri	0	0
ÇED Yönetmeliği'nin Ek-2 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisleri	28	344
Eğitim Kurumları ve Yurtlar	2	50
Konaklama Tesisleri	16	132
Sağlık Kuruluşları	0	0
Akaryakıt istasyonları ve dinlenme tesisleri	4	25
300 ve üzeri konuta sahip siteler	0	0
Zincir marketler	19	86
Tren ve Otobüs Terminalleri	0	0
Kafeterya ve Restoranlar	0	0
Kargo Şirketleri	1	6
Toplam	149	7712

Boğazkale ilçemizde sıfır atık kapsamında tüm belediye personelimize düzenli periyotlar halinde eğitim verilmekte olup ayrıca okul ve halk eğitim kurumlarında eğitim düzenlenmiştir. 2021 yılında Sıfır Atık kapsamında ilçe genelinde 200 kişiye eğitim verilmiştir.

Oğuzlar ilçesinde sıfır atık kapsamında ilçe genelinde 1 kişi eğitim almıştır.

Aştavul beldesinde sıfır atık kapsamında belde genelinde 120 kişiye eğitim verilmiştir.

Grafik 24 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı

(ÇŞİDİM, 2024)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Çizelge 30 – 2023 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri

(Kaynak, yıl: <https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr>, 2024)

Kurum/Kuruluş Adı	Kurum/Kuruluş Türü	Sınıfı	Sayısı
Çorum Belediye Başkanlığı	Yerel Yönetim	Birinci Sınıf Atık Getirme Merkezi	1
Çorum Belediye Başkanlığı	Yerel Yönetim	Mobil Atık Getirme Merkezi	22
Hitit Üniversitesi Rektörlüğü	Üniversite	Atık Getirme Merkezi	1
Firma	İşletme	Atık Geçici Depolama Alanı	790

C.3.3. Temel seviye Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı

İlde sıfır atık sistemini uygulayan (faaliyet bildiren) ve temel seviye sıfır atık belgesini alan Mahalli İdareler ile kurum/kuruluşlara ilişkin Çizelgeler doldurularak Yıllar bazında karşılaştırma grafiği oluşturuldu.

Çizelge 31 – 2023 yılı itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan il genelindeki bina/yerleşkelerin sayısı

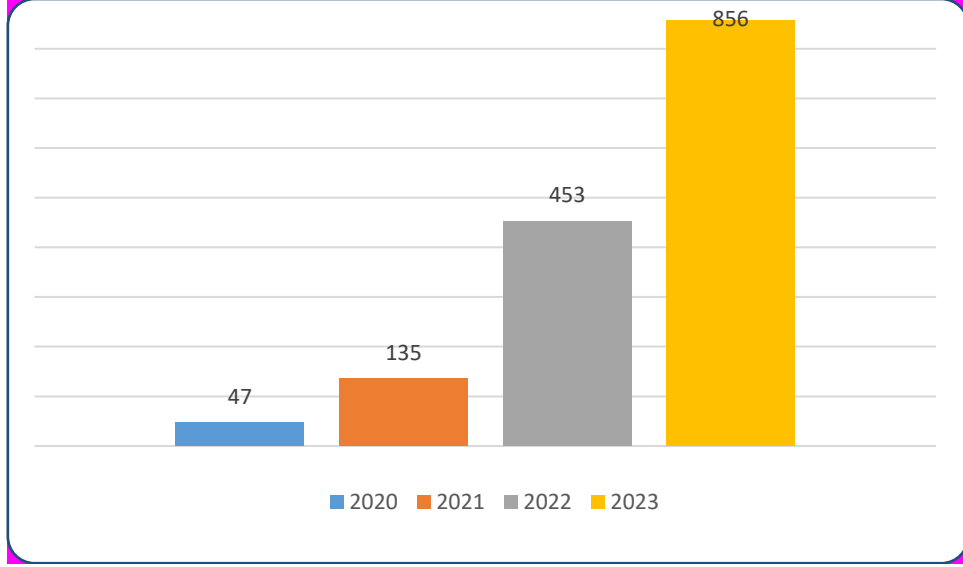
(<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr>, 2024)

Kurum Türü	Toplam Kurum Sayı	Sıfır Atık Belgesi alan bina/yerleşke sayısı
300 ve üzeri Konuta Sahip Siteler	3	2
Akaryakıt istasyonları ve Dinlenme Tesisleri	141	117
Alışveriş Merkezleri	3	3
Belediyeler	16	14
ÇŞİD İl Müdürlüğü	1	1
Eğitim Kurumları ve Yurtlar	521	410
Havalimanları	0	0
İl Özel İdareleri	1	1
İş merkezi ve Ticari Plazalar	4	3
Kamu Kurum ve Kuruluşları	391	299
Konaklama İşletmeleri	33	26
Limanlar	0	0
Organize Sanayi Bölgeleri	3	2
Sağlık Kuruluşları	87	33
Tren ve Otobüs Terminalleri	5	0
Zincir Marketler	250	244

Çizelge 32 – 2023 yılı itibariyle sıfır atık sistemini kuran ve belediye geneli temel seviye sıfır atık belgesini alan belediye sayısı

(<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr>, 2024)

Sıfır Atık Yönetim Sistemine Geçmesi Gereken Mahalli İdareler	İl Genelindeki Toplam Sayı	Sıfır Atık Belgesi Alan Belediye Sayısı
Büyükşehir İlçe Belediyeleri (250.000 Nüfus ve üzeri)	-	-
Büyükşehir İlçe Belediyeleri (250.000 Nüfus altı)		
Büyükşehir Dışındaki İl, İlçe, Belde Belediyeleri İl Merkez İlçe Belediyeleri	1	1
Belediye Birlikleri	1	1
Büyükşehir Dışındaki İl, İlçe, Belde Belediyeleri İl Merkez İlçe Belediyeleri Dışındaki Diğer Belediyeler	14	14
İl Özel İdareleri Mücavir Alan Dışı	1	1

Grafik 25 – Yıllar itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan bina/yerleşke sayısı
(<https://sifiratikbilgisistemi.csb.gov.tr>, 2024)

C.4. Ambalaj Atıkları

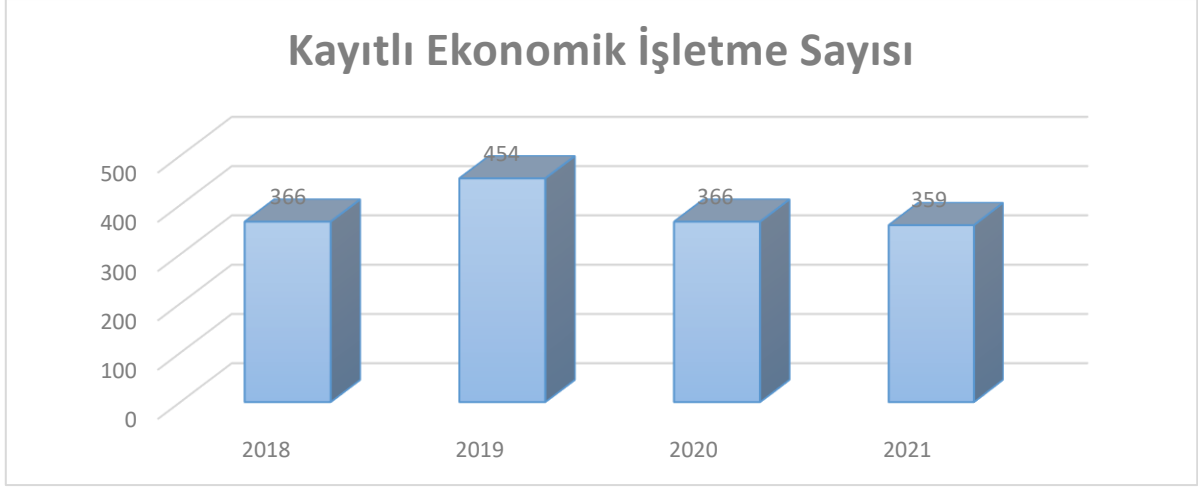
Çizelge 33 – 2021 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

Ambalaj Cinsi	Beyan Edilen Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	96503
Metal	8582
Kompozit	300
Kâğıt Karton	2220112
Cam	1171
Ahşap	15130
Karışık	168692
Toplam	2510490

Ambalaj Bilgi Sisteminde 2023 yılı istatistikleri henüz değerlendirme ve inceleme süreci devam eden ham veriyi içerdiğinden, çizelge ve grafikler son veri olarak 2021'i içermektedir. Söz konusu süreç sona erdiğinde, doğrulanmış istatistik veriye Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında Ambalaj Bülteninden ulaşılabilir.

Çizelge 34 - Kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi- 2024)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	359
Ambalaj Üreticisi Sayısı	18
Tedarikçi Sayısı	47

Grafik 26 – Yıl bazında kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi, 2024)

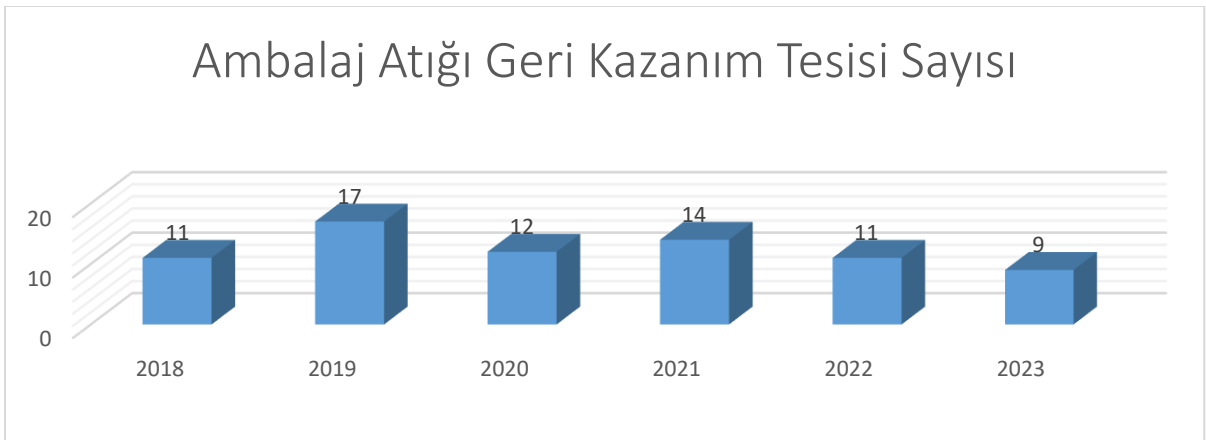
İlimizde 9 adet lisanslı ambalaj atığı geri kazanım yapan tesis bulunmaktadır. 2 adette ambalaj atığı toplama ayırma yapan tesis bulunmaktadır.

Çizelge 35 – 2023 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2024)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisleri (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
2	0	1	1

Çizelge 36 -2023 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2024)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisleri (GKT) Sayısı Toplam*	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kâğıt- Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
9	7	2	-	-	-	-	-

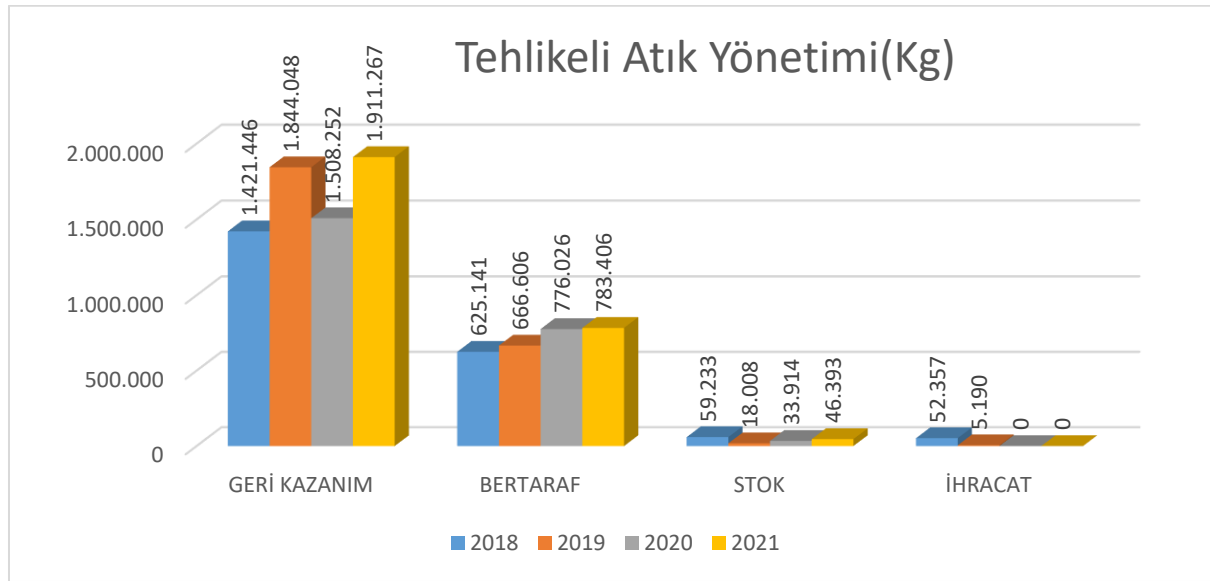

Grafik 27 – Yıl bazında bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2024)

C.5. Tehlikeli Atıklar

İlimizde Tehlikeli Atık Geri Kazanım konulu lisans almış bir adet tesis bulunmaktadır. Ekmekçiöğulları Metal ve Kimya San. Tic. A.Ş. Tehlikeli Atık Geri Kazanım konulu Çevre İzin Lisansına sahip olup bünyesinde bulunan 4 adet çekici, 5 adet dorsenin Tehlikeli Atık Taşıma Aracı Lisansı bulunmaktadır. İlimizde şahıs firması olarak faaliyet gösteren 1 adet firmaya ait 1 adet çekici, 1 adet dorsenin Tehlikeli Atık Taşıma Aracı Lisansı bulunmaktadır. Ayrıca ilimiz belediyesinin bünyesinde 1 adet Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi ve lisanslı 1 adet tıbbi atık taşıma aracı bulunmakta olup ilimiz merkez ve ilçelerinden toplanan tıbbi atıkların bertarafı yapılmaktadır. İlimizde Bitkisel atık yağ toplama araç ve firma lisansı bulunan tesise ait 1 adet kamyonet bulunmaktadır.

2021 yılı ilimizde 2.741,066 kg tehlikeli atık oluşmuştur. Oluşan atıklar geri kazanım ve bertaraf tesislerine gönderilmektedir.

Grafik 28 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

Çizelge 37 – 2021 yılında atık işleme yöntemine göre atık miktarları*
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

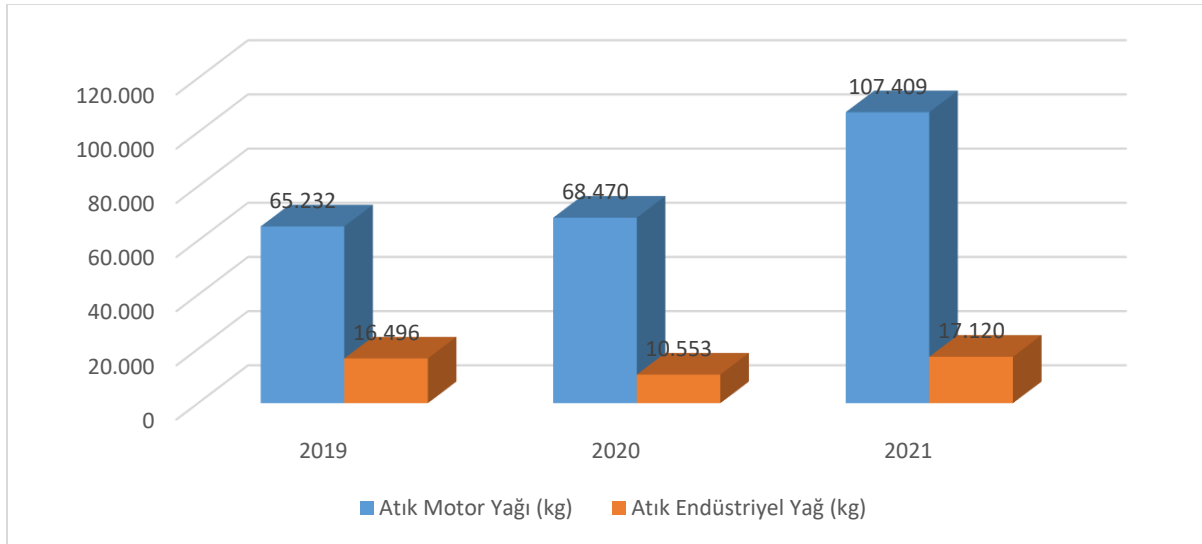
ATIK İŞLEME YÖNTEMİ	ATIK İŞLEME YÖNTEMİ ADI	MİKTAR (kg)
D10	Yakma (Karada)	2917
D15	D1 ila D14 arasında belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutuluncaya kadar depolama (atığın ürettiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç)	315
D5	Özel mühendislik gerektiren düzenli depolama (çevreden ve her biri ayrı olarak izole edilmiş ve örtülmüş hücreli depolama ve benzeri)	53091
D8	D1 ile D7 ve D9 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri yoluyla atılan nihai bileşiklerin veya karışımların oluşmasına neden olan ve bu ekin başka bir yerinde ifade edilmeyen biyolojik işlemler	9

D9	D1 ile D8 ve D10 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri yoluyla atılan nihai bileşiklerin veya karışımların oluşmasına neden olan fiziksel-kimyasal işlemler (örneğin, buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon ve benzeri)	727074
R1	Enerji üretimi amacıyla başlıca yakıt olarak veya başka şekillerde kullanma	40752
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi (1)	533794
R13	R1 ile R12 arasında belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutuluncaya kadar atıkların ara depolanması (atığın üretildiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç)	178836
R3	Solvent olarak kullanılmayan organik maddelerin ıslahı/geri dönüşümü (kompost ve diğer biyolojik dönüşüm prosesleri dahil)	199
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	1056963
R9	Yağların yeniden rafine edilmesi veya diğer yeniden kullanımları	100723

*Atık Beyan Sisteminde yer alan tehlikeli atık verisi, atık üreticilerinin gerçekleştirdikleri beyanlardan oluşmakta olup edilen yılda atık üreticisinin tesisinde oluşan ve geri kazanım/bertaraf amacıyla atık işleme tesisine gönderilen tehlikeli atık verisini içermektedir.

C.6. Atık Yağlar

“Atık Yağların Yönetimi Yönetmeliği” çerçevesinde ilimizde toplam 17120 kg endüstriyel yağ, 107.409 kg motor yağı oluşmuştur. İlimizde Motor yağı değişim noktası (MoYDEN) olarak faaliyet gösteren toplam 417 adet tesis bulunmaktadır.

Grafik 29 – Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ miktarları
(Atık Yönetim Uygulaması, 2024)

Çizelge 38 – 2021 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları
(Atık yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

Geri kazanım ^{&} (kg)	Nihai bertaraf (kg)	İhracat (kg)	Stok (kg)
124.529	0	0	9.051

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

İlimizde faaliyet gösteren tesislerde oluşan atık pil ve akümülatörler geri kazanıma gönderilmektedir.

Atık üreticileri tarafından Atık Beyan Sistemine gerçekleştirilen beyanlardan elde edilen atık pil ve akümülatörlerin toplam miktarını gösterir.

Çizelge 39 – Yıllar itibariyle atık akü ve pil miktarı (kg)*

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

2019	2020	2021
1.131,827	990,518	1.057,357

*Atık kodları:

160601 Kurşunlu piller ve akümülatörler

160602 Nikel kadmiyum piller

160603 Cıva içeren piller

160604 Alkali piller (16 06 03 hariç)

160605 Diğer piller ve akümülatörler

160606 Piller ve akümülatörlerden ayrı toplanmış elektrolitler

200133 16 06 01, 16 06 02 veya 16 06 03'un altında geçen pil ve akümülatörler ve bu pilleri içeren sınıflandırılmamış karışık pil ve akümülatörler

200134 20 01 33 dışındaki pil ve akümülatörler

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

İlimizde bitkisel atık yağ geri kazanımı yapan tesis bulunmamaktadır. Diğer yandan ilimizde bir adet bitkisel atık yağ toplama ve ara depolama yapan lisanslı tesis bulunmaktadır. Tesise ait bir adet lisanslı bitkisel atık yağ toplama aracı mevcuttur.

02/04/2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliğinin ek-4 Atık Listesinde yer alan; “20 01 25- Yenilebilir sıvı ve katı yağlar” kodu kapsamında değerlendirilen bitkisel atık yağlar ve “20 01 26*- 20 01 25 dışındaki sıvı ve katı yağlar (A)” kodu kapsamında değerlendirilen kullanılmış kızartmalık yağların atık üreticileri tarafından Atık Beyan Sistemine gerçekleştirilen beyanlardan elde edilen miktarı ifade etmektedir.

Çizelge 40 –2021 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler

(E-İzin, Yıl, Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesisi Sayısı ¹	Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg)		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi Sayısı
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26*)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	
1	46385	-	-

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler

“Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında İlimiz Sungurlu ilçesinde enerji üretimi amacıyla Ömrünü tamamlamış lastikler (ÖTL) yakılarak geri

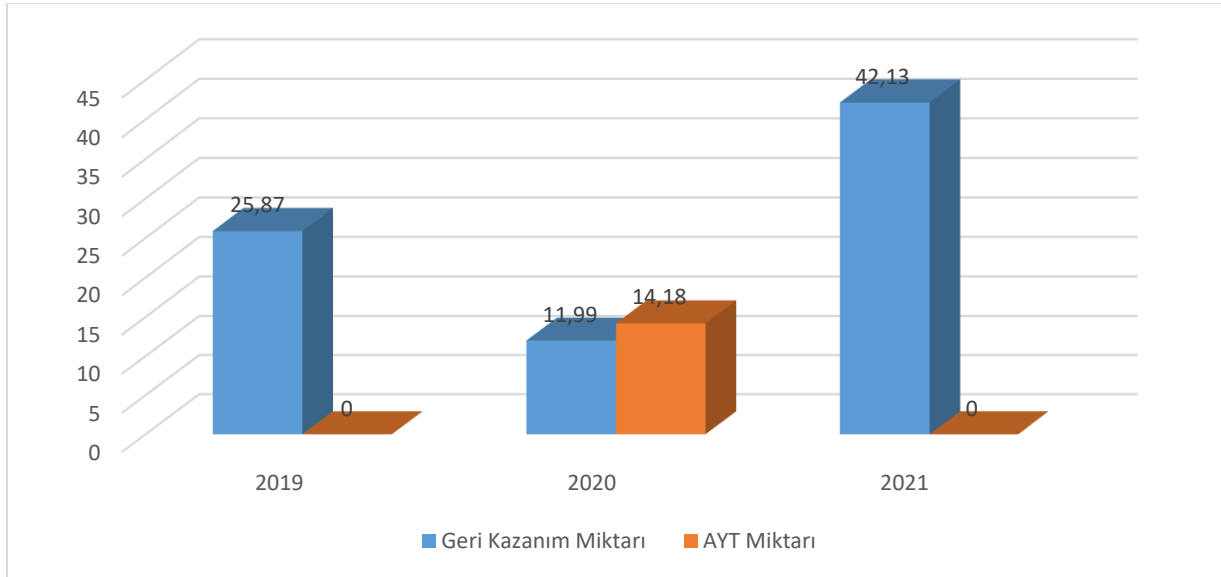
kazanılmaktadır. Tesislerden çıkan Ömrünü tamamlamış lastikler geri dönüşüm ve atık yakma tesislerine gönderilmektedir.

Çizelge 41 –2021 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)					
ÖTL Geçici Depolama Alanı Sayısı	Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi Sayısı	Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
-	-	1	42.130	-	-

Çizelge 42 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

	2019	2020	2021
Geri Kazanım Miktarı	25,87	11,990	42,130
AYT Miktarı	0	14,180	0

Grafik 30 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/2023)
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar

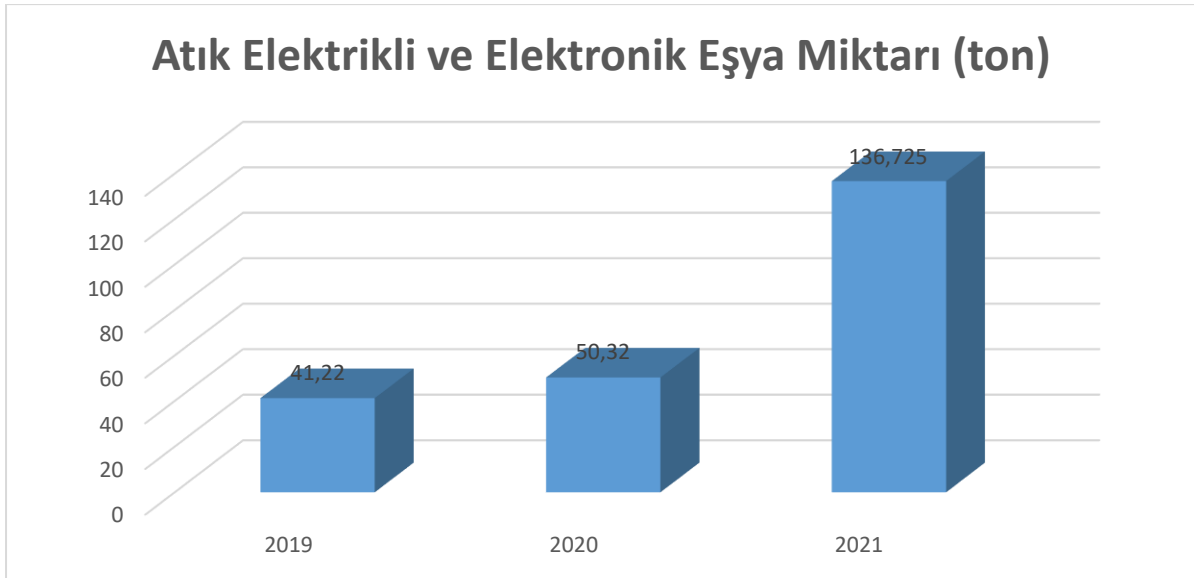
Ulusal strateji ve politikalarımızda göz önünde bulundurularak ülkemiz mevzuatının Avrupa Birliği mevzuatları olan 2012/19/EU, WEEE Direktifine uyumu çerçevesinde “Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelik”, 2011/65/EU, RoHS II Direktifine uyumu çerçevesinde “Elektrikli ve Elektronik Eşyalarda Bazı Zararlı Maddelerin Kullanımının Kısıtlanmasına İlişkin Yönetmelik” olmak üzere iki ayrı yönetmelik düzenlenmiştir. Bahse konu yönetmelikler 26/12/2022 tarihli ve 32055 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup 1/2/2023 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelikte yapılan düzenleme ile;

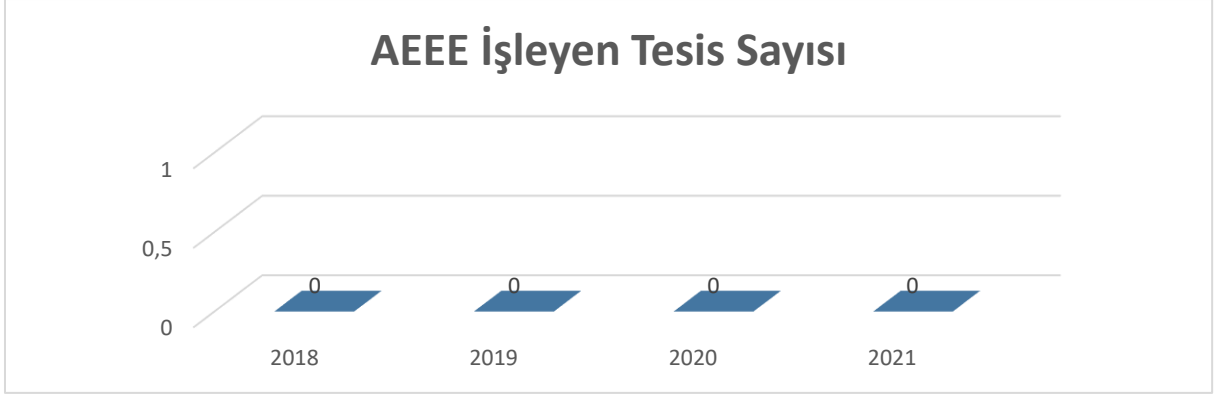
• 1/1/2024 tarihine kadar bu yönetmeliğin Ek-1/A'sında yer alan kategorilere dahil olan (büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere), oyuncaklar, eğlence ve spor ekipmanları, tıbbi cihazlar, izleme ve kontrol aletleri ve otomatlar) elektrikli ve elektronik eşyaları

• 1/1/2024 tarihinden sonra Ek-2/A'sında yer alan kategorilerde sınıflandırılan (sıcaklık değişim ekipmanları, ekranlar, monitörler ve 100 cm² 'den büyük yüzeyi olan ekrana sahip ekipmanlar, lambalar, büyük ekipmanlar (en az bir dış boyutu 50 cm'den büyük ekipmanlar), küçük ekipmanlar (50 cm'den büyük dış boyutu olmayan ekipmanlar), bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları (50 cm'den küçük dış boyutu olan ekipmanlar)) tüm elektrikli ve elektronik eşyaları, kapsar.

İlimizde oluşan atık elektrikli ve elektronik eşyalar lisanslı firmalarca toplanıp geri dönüşüm tesislerine gönderilmektedir. İlimiz Sungurlu ilçesinde 1 adet lisanslı AEEE işleme tesisi bulunmaktadır.

Grafik 31 - Yıllar itibariyle beyan edilen atık elektrikli ve elektronik eşya miktarları (ton)
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

Grafik 32 - Yıllar itibariyle AEEE işleyen tesis sayısı
(Kaynak, 2024)

Çizelge 43 – 2023 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar
(ÇŞİDİM, 2024)

AEEE'nin Biriktirildiği Atık Getirme Merkezleri ve Mobil Atık Getirme Merkezleri Sayısı	AEEE'lerin Biriktirildiği Transfer Noktası Sayısı	AEEE İşleme Tesisi Sayısı	Atık Getirme Merkezlerinde, Mobil Atık Getirme Merkezlerinde ve Transfer Noktalarında Biriktirilen AEEE Miktarı (ton)	İşlenen AEEE Miktarı (ton)
23	0	1	2980	-

C.11. Ömrünü Tamamlamış Araçlar

İlimizde bir adet ömrünü tamamlamış araç teslim yeri bulunmaktadır. İlimiz Sungurlu ilçesinde 1 adet lisanslı ömrünü tamamlamış araç geçici depolama ve işleme tesisi bulunmaktadır.

Çizelge 44 – 2023 İlde yer alan ÖTA Tesis sayısı (Adet)
(ÇŞİDİM, 2024)

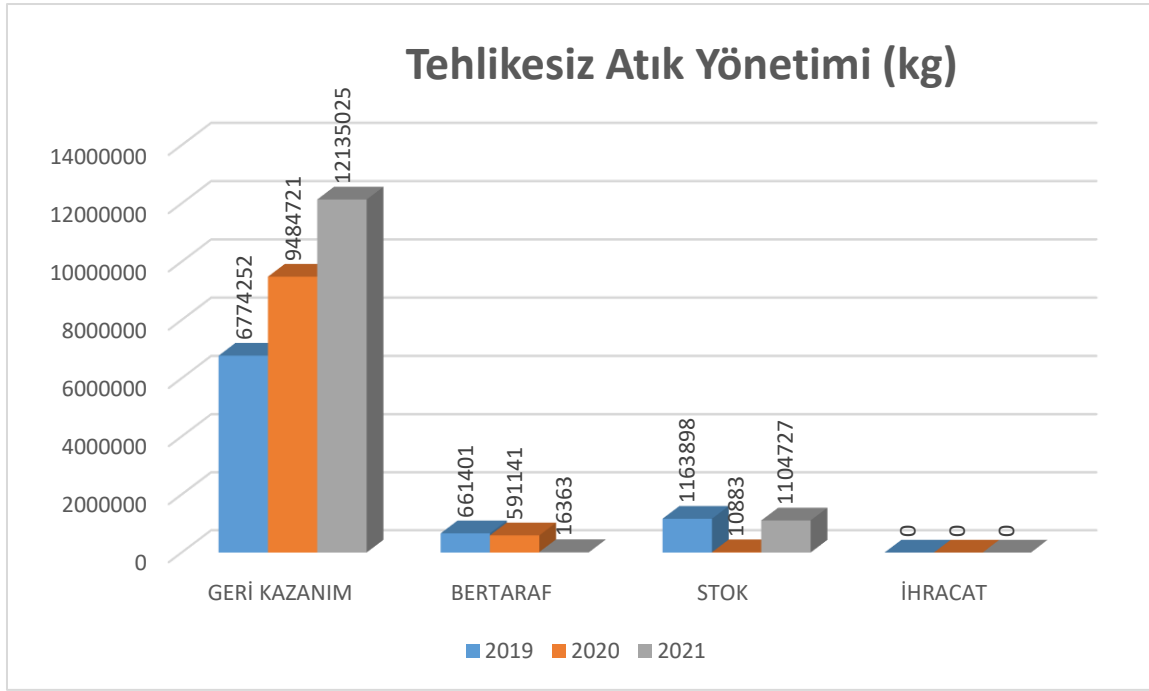
ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı
1	1	1

Çizelge 45 – Yıllar itibariyle teslim alınan ÖTA miktarı (adet)
(Ömrünü Tamamlamış Araçlar Bertaraf Takip Sistemi, 2024)

2017	2018	2019	2020	2021
0	0	0	0	0

C.12. Tehlikesiz Atıklar

İlimizde tehlikesiz atıklar geri kazanım konusunda faaliyet gösteren çevre izin ve lisansı bulunan 20 adet tesis bulunmaktadır.

Grafik 33 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikesiz atık yönetimi
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

Çizelge 46 – 2023 yılı tehlikesiz atıkların miktarı ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi, 2024)

ATIK İŞLEME YÖNTEMİ	ATIK İŞLEME YÖNTEMİ ADI	MİKTAR (Ton)
-	Stok	1104,727
D1	Toprağın altında veya üstünde düzenli depolama (örneğin, düzenli depolama ve benzeri)	31,62
D10	Yakma (Karada)	132,01
R_AHM	Alternatif hammadde işleme	76,15
R1	Enerji üretimi amacıyla başlıca yakıt olarak veya başka şekillerde kullanma	23,36
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi ⁽¹⁾	5743,3680000001
R13	R1 ile R12 arasında belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutuluncaya kadar atıkların ara depolanması (atığın üretildiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç)	5,875
R3	Solvent olarak kullanılmayan organik maddelerin ıslahı/geri dönüşümü (kompost ve diğer biyolojik dönüşüm prosesleri dahil)	6169,561
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	116,711

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

İlimizde demir çelik sektöründe faaliyet gösteren tesis mevcut değildir.

Çizelge 47 –2023 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri, cüruf ve bertaraf yöntemi
(Kaynak, yıl)

Toplam Tesis sayısı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
-	-	-	-

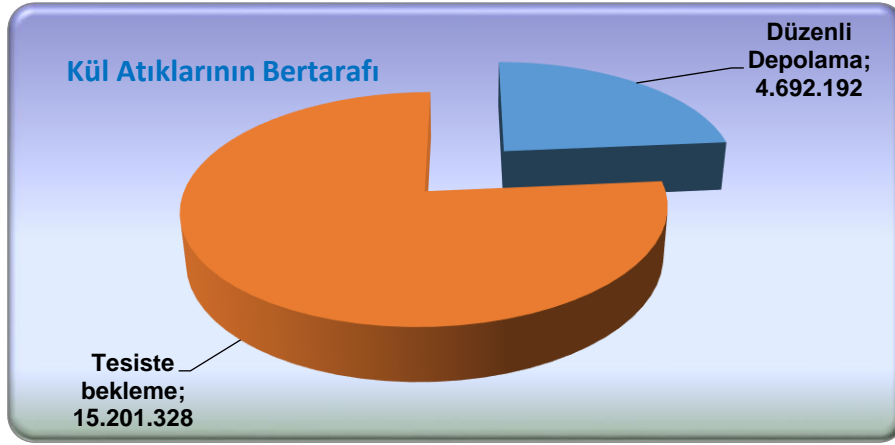
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde kömürle çalışan termik santral mevcut değildir.

Çizelge 48 - 2023 yılı termik santrallerde kullanılan kömür, oluşan cüruf ve uçucu kül miktarı

(Kaynak, yıl)

Toplam Tesis sayısı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
-	-	-	-

ÖRNEK

Grafik 34 –2023 yılı kül atıklarının yönetimi

(Kaynak, yıl)

C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları

İl sınırları içerisinde sanayi kuruluşlarının endüstriyel atıksularını arıtmasından kaynaklı arıtma çamurları ilgili mevzuatta belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde bertaraf edilmektedir. Belediyelerin atıksu arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurlar belediyelerin belirlediği alanlarda geçici depolanmaktadır.

C.13. Tıbbi Atıklar

Çorum Belediyesi tarafından işletilmekte olan Kardelen Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde Çorum il sınırları içerisinde tıbbi atık üreten sağlık kurum ve kuruluşlarından toplanan tıbbi atıklar tesiste bulunan sterilizasyon cihazı ile 138 C’de ve 3.8 bar basınç altında sterilize edilerek belediyeye ait olan Katı Atık Bertaraf tesisine gönderilmektedir. 2023 yılı içerisinde toplamda 622,733 ton tıbbi atık toplanarak tesise taşınmış ve bertarafı sağlanmıştır.

Çizelge 49 – 2023 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı
(Çorum Belediye Başkanlığı, 2024)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atık Taşıma araç sayısı		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Çorum Belediye Başkanlığı	X			X	622,733		X	X		Çorum

Çizelge 50 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	507,806	583	609,006	759,508	728,177	639,837	622,733

C.14. Maden Atıkları

Çizelge 51 –.....yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı
(Kaynak, yıl)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı

İlimizde madencilik faaliyetleri taş ve kömür ocaklarından oluşmaktadır. Bu ocaklardan kaynaklı atıklar sahasında dolgu malzemesi olarak ya da şev ve kademe yapılması sırasında kullanılmaktadır

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde tehlikesiz atıklar geri kazanım konusunda faaliyet gösteren çevre izin ve lisansı bulunan 20 adet tesis bulunmaktadır. Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, Çorum merkez ve merkeze bağlı 13 ilçede oluşan tıbbi atıklar 1 Adet Lisanslı tıbbi atık toplama taşıma aracı ile toplanmakta ve Çorum Belediye Temizlik İşleri Müdürlüğü tarafından işletilmekte olan Kardelen Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisinde sterilize edilmektedir. Sterilizasyon işleminden çıkan atıklar, Çorum Belediyeler Çevre Birliği tarafından işletilmekte olan Çorum Katı Atık Bertaraf Tesisi Düzenli Depolama Sahasında düzenli depolama yapılarak bertaraf edilmektedir. İlimizde Tehlikeli Atık Geri Kazanım konulu lisans almış bir adet tesis bulunmaktadır. Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi olarak 2 adet ve Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisi olarak ise 9 adet tesis ilimizde faaliyet göstermektedir.

Çizelge 52 – 2023 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı*
(ÇŞİDİM, 2024)

Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (1. Sınıf)	-
Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (2. Sınıf)	1
Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (3. Sınıf)	-
Atık Yakma ve Beraber Yakma	1
Biyobozunur Atık İşleme-Mekanik Ayırma	1
Biyobozunur Atık İşleme-Biyokurutma	-
Biyobozunur Atık İşleme-Biyometanizasyon	1
Biyobozunur Atık İşleme-Kompost	1
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	11
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık PİL ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	1
Ömrünü Tamamlamış Araç Geçici Depolama Alanı Sayısı	2
Ömrünü Tamamlamış Araç İşleme Tesisi Sayısı	1
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	20
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	1
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Rafinasyon Tesisi Sayısı	-

*Tabloda yer almayan ancak ilde bulunan atık işleme tesisleri tabloya eklenebilir.

Kaynaklar

Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi
Ambalaj Bilgi Sistemi

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

“Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tehlikeli maddeleri bulunduran ya da bulundurması muhtemel kuruluşlar Yönetmeliğin bildirim maddesi uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi altında çalışan BEKRA Bildirim Sistemine bildirimlerini yapmakla yükümlüdür.

2023 yılında, BEKRA bildirimlerine göre kuruluş sayıları ve kategorileri Çizelge 53’de yer almaktadır.

Çizelge 53 – 2023 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı
(ÇŞİDİM, 2024)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	3
Üst Seviye	1
TOPLAM	4

2020 yılında yapılan çevre denetimlerinde BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları Çizelge 54’de yer almaktadır.

Çizelge 54 – 2023 yılında BEKRA bildirimleri sorgulanan kuruluş sayıları
(ÇŞİDİM, 2024)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	3
Üst Seviye	1
Kapsam Dışı	735
TOPLAM	739

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

Kaynaklar

BEKRA Bildirim Sistemi ve E-Denetim Uygulaması

D. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ ÇALIŞMALARI

D.1. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ (PGD)

97/9196 Sayılı Türk Ürünlerinin İhracatının Artırılmasına Yönelik Teknik Mevzuatı Hazırlayacak Kurumların Belirlenmesine İlişkin Karar ile Ticaret Bakanlığı koordinatörlüğünde yayınlanan Ulusal PGD Strateji Belgesi uyarınca, Bakanlığımızın sorumlu olduğu ürün grupları hazır beton, yapı malzemeleri ve katı yakıtlardır. Bu ürün gruplarından katı yakıtlara ait piyasa gözetimi ve denetimleri 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yayımlanan ikincil mevzuat kapsamında gerçekleştirilmektedir. Yürütülen piyasa gözetimi ve denetimi çalışmalarına dair tüm veriler üçer aylık dönemlerle değerlendirilmekte ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda yıllık olarak yayınlanan Ulusal PGD Raporuna kaynak teşkil etmektedir.

İl Müdürlüğümüz ve yetki devri yapılan kurum/kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen katı yakıtlara ait piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerine ilişkin veriler aşağıdaki çizelgede verilmektedir.

Çizelge 55 – 2023 yılında Katı Yakıtlara Ait Piyasa Gözetimi ve Denetimi

	PGD Sayısı (Adet)	PGD Miktarı (Ton)	İdari Yaptırım Miktarı (TL)
İl Müdürlüğü	56	904.000	200.964,00
Yetki Devri Yapılan Kurum(Çorum Belediye Başkanlığı)	-	-	-

(ÇŞİDİM, Çorum Belediye Başkanlığı, 2024)

D.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İl Müdürlüğümüz teknik personelleri tarafından Isınmadan Kaynaklı Hava Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ve İlimiz Mahalli Çevre Kurulu Kararları çerçevesinde piyasaya sürülen ithal ve yerli linyit kömürlerden numuneler alınmakta, yapılan analizler sonucunda mevzuatta belirtilen sınır değerleri sağlamadığı tespit edilen kömürler yed-i emine alınmakta ve sanayi tesislerinde yakıt olarak kullanılması sağlanmakta ayrıca idari yaptırım kararı uygulanmaktadır.

Kaynaklar

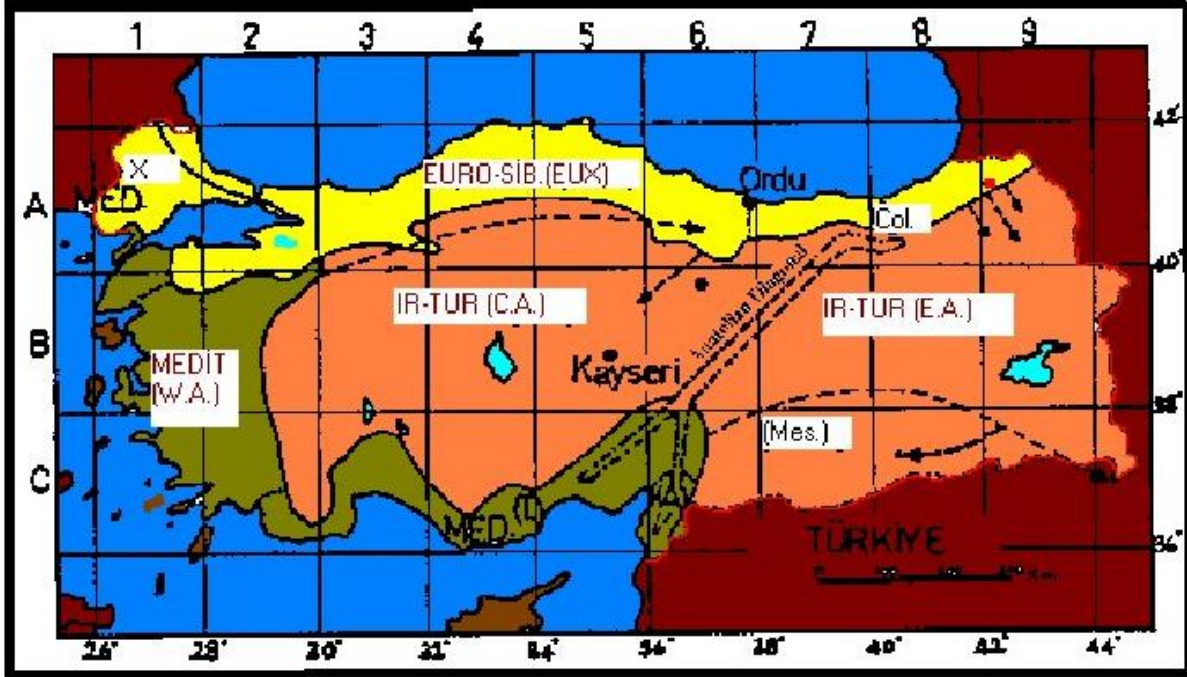
Çorum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Çorum Belediye Başkanlığı

E. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

E.1. Flora

Bitki coğrafyası açısından ülkemiz dünyanın sekiz büyük flora bölgesinden Holarktik bölge içinde kalmakta ve Avrupa-Sibirya (Euro-Siberian), İran-Turan (İrano-Turanian) ile Akdeniz (Mediterranean) olmak üzere üç flora alanına ayrılmaktadır.

Harita 3 Türkiye Fitocoğrafik Bölgeleri

Haritadan da anlaşılacağı üzere ilimizde turuncu renk ile belirtilen irano-turonian bitki kuşağı ile sarı renkle belirtilen euro-siberian bitki kuşağının kesişme noktasında yer alır. Arazi çalışmaları sırasında tesbit edilen bitki türleri aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

Çizelge 56 Arazi Çalışması Sırasında Tesbit Edinilen Bitki Türleri

Taksonlar	Türkçe Adı
<i>Equisetum arvense</i> L.	At kuyruğu
<i>Lycopodium alpinum</i> L.	Kurt ayağı
<i>Juniperus communis</i> L. subsp. <i>alpina</i> (Sm.) Celak.	Ardıç
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Sarıçam

<i>Pinus nigra</i> .	Karaçam
<i>Acer campestre</i> L. subsp. <i>campestre</i>	<i>Ova Akçaağacı</i>
<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	<i>Rezene</i>
<i>Vinca major</i> L. subsp. <i>hirsuta</i> (Boiss.) Stearn	<i>Cezayir menekşesi</i>
<i>Hedera helix</i> L.	<i>Duvar sarmaşığı</i>
<i>Artemisia vulgaris</i> L.	<i>Adi pelin otu</i>
<i>Centaurea helenioides</i> Boiss.	<i>Peygamber çiçeği</i>
<i>C. salicifolia</i> M.Bieb. ex Willd. subsp. <i>salicifolia</i>	<i>Peygamber çiçeği</i>
<i>Senecio aquaticus</i> Hill. Subsp. <i>erraticus</i> (Bertol.) Matthews	<i>Su kanarya otu</i>
<i>S. racemosus</i> (Bieb.) DC.	<i>Kanarya otu</i>
<i>Berberis vulgaris</i> L.	<i>Kadın tuzluğu</i>
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn. subsp. <i>barbata</i> (C.A.Mey.) Yalt.	<i>Kızılağaç</i>
<i>Myosotis lithospermifolia</i> (Willd.) Hornem.	<i>Mine çiçeği</i>
<i>M. alpestris</i> F.W.Schmidt subsp. <i>alpestris</i>	<i>Mine çiçeği</i>
<i>M. olympica</i> Boiss.	<i>Mine çiçeği</i>
<i>Echium vulgare</i> L.	<i>Engerek otu</i>
<i>Campanula alliarifolia</i> Willd.	<i>Çan çiçeği</i>
<i>C. aucheri</i> A.DC.	<i>Çan çiçeği</i>
<i>C. latifolia</i> L.	<i>Çan çiçeği</i>
<i>Sambucus ebulus</i> L.	<i>Adi mürver</i>
<i>Viburnum lantana</i> L.	<i>Kartopu</i>
<i>Silene compacta</i> Fisch.	<i>Sık çiçekli nakil</i>
<i>Stellaria holostea</i> L.	<i>Circamuk</i>
<i>S. media</i> (L.) Vill. subsp. <i>media</i>	<i>Kuş otu</i>
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	<i>Tarla sarmaşığı</i>
<i>Cornus mas</i> L.	<i>Kızılcık</i>
<i>Sedum album</i> L.	<i>Beyaz Dam Koruğu</i>

<i>S. alpestre</i> Vill.	<i>Dam koruğu</i>
<i>Cardamine bulbifera</i> (L.) Crantz	<i>Acı tere</i>
<i>Euphorbia helioscopia</i> L.	<i>Sütleğen</i>
<i>Lathyrus aureus</i> (Stev.) Brândzã	Altuni yalancıbezelye
<i>Trifolium ambiguum</i> M.Bieb.	<i>Üç gül(yonca)</i>
<i>Vicia cassubica</i>	<i>fiğ</i>
<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	<i>Saplı meşe</i>
<i>Oxalis corniculata</i> L.	<i>Tırfıl</i>
<i>Plantago lanceolata</i> L.	<i>Çıban otu</i>
<i>Primula elatior</i> (L.) Hill subsp. <i>pallasii</i> (Lehm.) W.W.Sm. & Forrest	<i>Dağ Çuha çiçeği</i>
<i>P. vulgaris</i> Huds. subsp. <i>vulgaris</i>	<i>Çuha çiçeği</i>
<i>Ranunculus arvensis</i> L.	<i>Düğün çiçeği</i>
<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench	<i>Yabani kiraz</i>
<i>Mespilus germanica</i> L.	<i>Muşmula</i>
<i>Rosa canina</i> L.	<i>Yaban gülü</i>
<i>Rubus hirtus</i> Waldst. Et Kit.	<i>Böğürtlen</i>
<i>Populus tremula</i> L.	<i>Titrek Kavak</i>
<i>Salix caprea</i> L.	<i>Keçi söğüdü</i>
<i>Verbascum gnaphalodes</i> M.Bieb.	<i>Sığır kuyruğu</i>
<i>Daphne pontica</i> Lam.	<i>Kurt otu</i>
<i>Urtica dioica</i> L.	<i>Isırgan</i>
<i>Muscari neglectum</i> Guss.	<i>Mor sümbül</i>
<i>Dactylorhiza euxina</i> (Nevski) H.Baumann & Künkele var. <i>euxina</i>	<i>Orkide, sahlep</i>
<i>Agrostis capillaris</i> L.	<i>Tavus otu</i>
<i>Avena glacialis</i> C.Koch	<i>Yulaf</i>
<i>Poa alpina</i> L. subsp. <i>fallax</i> F.Herman	<i>Yayla salkım otu</i>

<i>P. annua</i> L.	<i>Yıllık Salkım otu</i>
<i>P. bulbosa</i> L.	<i>Yumrulu Salkım otu</i>
<i>P. pratensis</i> L.	<i>Çayır Salkım otu</i>
<i>Astragalus falcatus</i> Lam.	<i>Geven</i>
<i>A. frickii</i> Bunge	<i>Geven</i>
<i>A. sommieri</i> Freyn	<i>Geven</i>

Resim 1 - Beyaz Nilüfer - *Nymphaea alba* Mammalia (Memeliler)

D.2. Fauna

Mammalia (Memeliler)

Çizelge 57 Memeli Türleri

FAMİLYA	TÜR	TÜRKÇE ADI	IUCN
<i>Erinaceidae</i>	<i>Erinaceus concolor</i>	Kirpi	LC
<i>Talpidae</i>	<i>Talpa europaea</i>	Köstebek	LC
<i>Leporidae</i>	<i>Lepus europaeus</i>	Yabani Tavşan	LC
<i>Sciuridae</i>	<i>Sciurus anomalus</i>	Sincap	LC
<i>Canidae</i>	<i>Canis lupus</i>	Kurt	LC

<i>Canidae</i>	<i>Canis aureus</i>	Çakal	LC
<i>Canidae</i>	<i>Vulpes vulpes</i>	Tilki	LC
<i>Mustelidae</i>	<i>Mustela nivalis</i>	Gelincik	LC
<i>Mustelidae</i>	<i>Martes martes</i>	Ağaç sansarı	LC
<i>Mustelidae</i>	<i>Martes foina</i>	Kaya sansarı	LC
<i>Mustelidae</i>	<i>Meles meles</i>	Porsuk	LC
<i>Suidae</i>	<i>Sus scrofa</i>	Yaban Domuzu	LC
<i>Cervidae</i>	<i>Capreolus capreolus</i>	Karaca	LC
<i>Cervidae</i>	<i>Cervus elaphus</i>	Ulu geyik	LC
<i>Muridae</i>	<i>Rattus rattus</i>	Ev sıçanı	LC
<i>Gliridae</i>	<i>Muscardinus avellanarius</i>	Fındık Faresi	LC
<i>Muridae</i>	<i>Clethrionomys glareolus</i>	Kızıl Orman Faresi	LC
<i>Muridae</i>	<i>Apodemus uralensis</i>	Küçük Ormanfaresi	LC
<i>Muridae</i>	<i>Glis glis</i>	Yediuyur	LC

Mustela nivalis, *Martes foina*, *Meles meles* ve *Sus scrofa* Bern sözleşmesine göre EK III (Koruma altındaki türler) listesinde bulunmaktadır.

Resim 2 - *Cervus elaphus* ve *Capreolus capreolus*

(<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>, 2023)

Resim 3 - Cervus elaphus ve Capreolus capreolus

(<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>, 2023)

Aves (Kuşlar)

Zoocoğrafik açıdan Palearktik bölgenin bir bölümünü oluşturan Türkiye; Asya, Avrupa ve Orta Doğu arasında geçit bölge olması nedeniyle kuş göçleri için önemli bir güzergâh olmuştur.

Çizelge 58 Kuş Türleri

Latince Adı	Türkçe Adı	IUCN	BERN
<i>Accipiter nisus</i>	Atmaca	LC	EK II
<i>Accipiter gentilis</i>	Çakır	LC	EK II
<i>Buteo rufinus</i>	Kızıl Şahin	LC	EK II
<i>Buteo buteo</i>	Şahin	LC	EK II
<i>Circus macrourus</i>	Bozkır Delicesi	NT	EK II
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kaya Kartalı	LC	EK II
<i>Gypaetus barbatus</i>	Sakallı akbaba	EN	EK II
<i>Neophron percnopterus</i>	Küçük akbaba	VU	EK II

Latince Adı	Türkçe Adı	IUCN	BERN
<i>Falco tinnunculus</i>	Kerkenez	LC	EK II
<i>Falco naumanni</i>	Küçük kerkenez	VU	EK II
<i>Strix aluco</i>	Alaca baykuş	LC	
<i>Apus apus</i>	Ebabil	LC	
<i>Upopa epops</i>	Ibibik	LC	
<i>Dryocopus martius</i>	Kara ağaçkakan	NT	
<i>Hirundo rustica</i>	Kırlangıç	LC	
<i>Delichon urbica</i>	Ev Kırlangıcı	VU	
<i>Motacilla alba</i>	Ak kuyruksallayan	LC	
<i>Motacilla cinerea</i>	Dağ Kuyruksallayanı	LC	
<i>Motacilla flava</i>	Sarı kuyruksallayan	LC	
<i>Oenanthe hispanica</i>	Kara Kulaklı Kuyrukkakan	LC	
<i>Turdus merula</i>	Karatavuk	LC	
<i>Turdus viscivorus</i>	Ökse Ardıcı	LC	
<i>Regulus regulus</i>	Çalikuşu	LC	
<i>Parus major</i>	Büyük Baştankara	LC	
<i>Garrulus glandarius</i>	Alakarga	LC	
<i>Corvus corone</i>	Leş kargası	LC	
<i>Corvus corax</i>	Kuzgun	LC	
<i>Fringilla coelebs</i>	Ispinoz	LC	
<i>Miliaria calandra</i>	Tarla kirazkuşu	LC	
<i>Hippolais pallida</i>	Ak mukallit	LC	
<i>Parus major</i>	Büyük baştankara	LC	
<i>Cuculus canorus</i>	Guguk	LC	
<i>Alectoris chukar</i>	Kınalı keklik	LC	
<i>Parus caeruleus</i>	Mavi baştankara	LC	
<i>Lullula arborea</i>	Orman toygarı	LC	
<i>Carduelis carduelis</i>	Saka	LC	
<i>Irania gutturalis</i>	Taş bülbülü	LC	

Resim 4 - Kervançulluğu (*Numenius arquata*)

E.3. Ormanlar, Milli Parklar ve Tabiat Parkları

E.3.1. Ormanlar

Çorum İlinin ormanlık alanı üç Orman İşletme Müdürlüğü orman alanı toplamından oluşmaktadır. Çorum, İskilip ve Kargı Orman İşletme Müdürlüklerinin Ormanlık alan tablosu aşağıdaki şekildedir.

2007 - 2016 YILLARI PLAN DÖNEMİNDE					
	Verimli Orman	Verimsiz Orman	Toplam orman	Ormansız alan	GENEL ALAN
	(Ha)	(Ha)	(Ha)	(Ha)	(Ha)
Çorum Orman İşletme Müd.	138.259,0	144.649,2	282.908,2	665.941,4	948.849,6
İskilip Orman İşletme Müd.	35.920,5	50.419,6	86.340,1	117.350,1	203.690,2
Kargı Orman İşletme müd.	49.610,6	31.269,5	80.880,1	31.127,9	112.008,0
ÇORUM İL TOPLAMI	223.790,1	226.338,3	450.128,4	814.419,4	1.264.547,8
2007 - 2026 YILLARI PLAN DÖNEMİNDE					
	Normal Kapalı Orman	Boşluklu Kapalı Orman	Toplam orman	Ormansız alan	GENEL ALAN
	(Ha)	(Ha)	(Ha)	(Ha)	(Ha)
Çorum Orman İşletme Müd.	59.767,0	137.180,0	196.947,0	583.296,4	780.243,4
İskilip Orman İşletme Müd.	48.317,2	44.790,6	93.107,8	110.776,0	203.883,8
Kargı Orman İşletme müd.	55.029,7	29.207,6	84.237,3	27.847,3	112.084,6
Ösmancık Orm. İşlet. Müd.	38.844,7	61.734,6	100.579,3	67.755,2	168.334,5
ÇORUM İL TOPLAMI	201.958,6	272.912,8	474.871,4	789.674,9	1.264.546,3

Çorum İli toplam ormanlık alanı on yıllık periyot içerisinde (474.871,4-450.128,4=24.743 Ha) artış göstermiştir. Bu artışta ağaçlandırma ve rehabilitasyon gibi çalışmalarla ormansız alanların ve boş hazine alanlarının ormanlık alana dönüştürülmesi önemli rol oynamıştır.

Çorum İli ormanlık alanlarının %60'ı iğne yapraklı ağaç türlerinden (Çam, Gökmar, Ardıç vb. türler), %40'ı ise geniş yapraklı türlerinden (Meşe, Gürgen, Kayın, Kavak Fındık vb. türler) oluşmaktadır.

Yayılış olarak Çorum Merkez, Kargı, İskilip , Osmancık , Dodurga, Laçın ve Ortaköy İlçelerinde ağaç türü olarak ağırlıkla Karaçam yayılış göstermekte, Osmancık ve Kargı da Kızılcam ve Sarıçam türleri de bulunmaktadır. Sungurlu, Mecitözü, Boğazkale İlçeleri İle Merkez İlçenin bir kısmında ise Meşe türleri yayılış göstermektedir.

E.3.2. Milli Parklar

Boğazköy-Alacahöyük Tarihi Milli Parkı

Toplam Alanı 2634 Ha'dır. Hattuşa 1986 yılından beri, UNESCO'nun "Dünya Kültür Mirası Listesinde", ayrıca burada bulunan çivi yazılı tablet arşivleri de 2001 yılından itibaren yine UNESCO'nun "Dünya Belleği Listesinde" yer almaktadır. Bugüne kadar bulunmuş olan 31.519 adet çivi yazılı tablet halen İstanbul' daki Müzeler (Eski Şark Eserleri Müzesi, Arkeoloji Müzesi), Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Çorum ve Boğazkale Müzelerinde korunmaktadır. Akadça ve Hititçe olan Boğazkale tabletleri, bir devlet arşivi belgeleri olarak kanunlar, antlaşmalar ve yazışmaların yanı sıra dini ve edebi metinlerden oluşmaktadır.

Resim 5 – Boğazköy-Alacahöyük

E.3.3. Tabiat Parkları

Çatak Tabiat Parkı

Çorum il merkezine 20 km uzaklıkta olup, 294.64 ha alana sahiptir.1984 yılında tescil edilmiştir.

Resim 6 – Çatak Tabiat Parkı
(Kaynak Çorum İl Şube Müdürlüğü arşivi 2024)

Resim 7 – Çatak Tabiat Parkı
(Kaynak Çorum İl Şube Müdürlüğü arşivi 2024)

Sıklık Tabiat Parkı

Çorum'a 7 km mesafededir. 2009 yılında Tabiat Parkı olarak 63 ha olarak tescil edilmiş olup yapılan revizyonlarla birlikte 272 ha olarak genişletilmiştir. Sıklık Tabiat Parkı Samsun-Ankara karayolu üzerinde bulunmaktadır.

Resim 8 - Sıklık Tabiat Parkı

Resim 9 – Sıklık Tabiat Parkı
(Kaynak Çorum İl Şube Müdürlüğü arşivi 2024)

Aksu Tabiat Parkı

Aksu Tabiat Parkı; Çorum İli, Kargı İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır. Tabiat Parkı'nın Çorum İl Merkezine uzaklığı yaklaşık 134 km, Kargı İlçe Merkezine uzaklığı 23 km olup İstanbul-Sinop karayolu ile alana ulaşım sağlanmaktadır. Alanın büyüklüğü 68.06 ha'dır.

Resim 10 - Aksu Tabiat Parkı
(Kaynak Çorum İl Şube Müdürlüğü arşivi 2024)

Resim 11 - Aksu Tabiat Parkı
(Kaynak Çorum İl Şube Müdürlüğü arşivi 2024)

Kargı Köşdağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

1979 yılında tescil edilmiş olup, alanı 1875 Ha.'dır. 2020 yılında sahada yapılan envanter çalışmasın da 139 adet kızıl geyik, 149 adet karaca sayılmıştır.

Resim 12 - Köşdağı Yaban Hayvanı Geliştirme Sahası

(<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>, 2024)

E.4. Çayır ve Mera

Mevcut olarak 713.392 dekar mera alanı bulunmakta olup, yıllara sari artış azalış miktarı kayıt altına alınmamıştır. Mevcut alanda artışlar devletin hüküm ve tasarrufu altında 5/b alanlarının tespit ve tahdit çalışmaları kapsamında olmaktadır. Azalışlar ise kanununun 14. Maddesi kapsamında yapılan çalışmalar sonrasında oluşmaktadır.

İlimizde halihazırda 713.392 dekar mera alanı bulunmaktadır.

Bu mera alanlarının;

*477.972,00 dekarlık kısmı **Zayıf**,*

*221.152,00 dekarlık kısmı **Orta**,*

*10.701,00 dekarlık kısmı **İyi** vasıflıdır.*

E.5. Sulak Alanlar

İlimizde uluslararası Ramsar sulak alanlar sözleşmesinde belirtilen kriterlere uygun sulak alan bulunmamakla birlikte; Kızılırmak nehrinin geçtiği vadiler su kuşlarını barındırmaktadır.

Merkez ilçeye bağlı Kırkdilim mevkiindeki “Eymir Gölü” veya halk arasında “Gölünyazı”, başta su kuşları olmak üzere çok zengin yaban hayatı barındırmaktadır. Özellikle göçmen

kuşların uğrak alanıdır. Çorum- Osmancık karayolunun 18. km.'sinde bulunan Gölünyazı, 265.282 m2 büyüklüğündedir.

Çizelge 59 Çorum İlindeki Başlıca Baraj Göletler

Sıra No	Baraj ya da Gölet Adı	İlçesi	Mevkii
1	Eymir (Gölünyazı) Gölü	Merkez	Osmancık karayolu Kırkdilim mevki
2	Elekçi Gölü	Sungurlu	Kavşut Kasabası ile Terzili Köyü arasında
3	Kırkarmut Gölü	Sungurlu	Göller Köyünün güneyinde
4	Göletler Alaca Barajı	Alaca	Büyüksöğütözü Deresi üzerinde
5	Çorum Barajı	Merkez	Çomar Deresi üzerinde
6	Yenihayat Barajı	Merkez	İlgınözü Deresi üzerinde
7	Evciyenikışla Barajı	Merkez	Bıyıkburan Deresi üzerinde
8	İnegazili Göleti	Sungurlu	Boğazın Deresi üzerinde
9	Seydim 1 Göleti	Merkez	Dana Deresi üzerinde
10	Seydim 2 Göleti	Merkez	Dana Deresi üzerinde
11	Geven Göleti	Alaca	Kurt Deresi üzerinde
12	Bozdoğan Göleti	Alaca	İnceöz Deresi üzerinde
13	Höyük Göleti	Alaca	Kalehisar Deresi üzerinde
14	Sincan Göleti	Alaca	Çete Deresi üzerinde
15	Geykoca Göleti	Mecitözü	Saloğlu Deresi üzerinde
16	Hıdırlık Göleti	Mecitözü	Fakıahmet Deresi üzerinde
17	Pınarlı Göleti	Ortaköy	Pınarlı Deresi üzerinde
18	Aksu Göleti	Kargı	Alıç Deresi üzerinde
19	Gökçedoğan Göleti	Kargı	Balak Deresi üzerinde
20	Boğazkale Göleti	Boğazkale	Bikçam Deresi üzerinde
21	Derbent Göleti	Boğazkale	Gülveli Deresi üzerinde
22	Sarıçiçek Göleti	Boğazkale	Sarıçiçek Köyünün güneydoğusunda
23	Obruk Barajı	Oğuzlar	Merkez

Kaynaklar

-Tarım ve Orman Bakanlığı

11. Bölge Müdürlüğü - Çorum Şube Müdürlüğü

E.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

E.6.1. Tabiat Anıtları

İlimizde tabiat anıtı bulunmamaktadır.

E.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

İlimiz sınırları içerisinde tabiatı koruma alanları bulunmamaktadır.

E.6.3. Anıt Ağaçlar

Çorum İli sınırları içerisinde toplam 22 adet Anıt Ağaç bulunmakta olup, söz konusu ağaçların ilçelere göre dağılımı aşağıda verilmiştir:

Çizelge 60 Çorum İl Sınırları İçerisinde bulunan Anıt Ağaçların İlçelere Göre Dağılımı

İLÇE ADI	ANIT AĞAÇ SAYISI
Osmancık	16
Bayat	4
Sungurlu	1
Mecitözü	1
TOPLAM	22

Çorum İli sınırları içerisinde yer alan 22 adet Anıt Ağacın özelliklerini ve konumlarını gösterir tablo aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 61 Anıt Ağaçların Özellikleri ve Konumları

İLÇE	AĞAÇ CİNSİ	FİZİKSEL ÖZELLİKLER				KONUM (ED 50 3°)	
		TEPE ÇAPI	ÇAP	BOY	YAŞ	Y	X
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651325.29	4540019.64
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651322.61	4540013.23

Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651320.47	4540004.21
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651314.37	4539997.92
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651313.01	4539985.04
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651310.75	4539968.10
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651301.94	4539952.38
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651299.09	4539941.89
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651294.79	4539934.77
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651292.45	4539928.63
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651291.96	4539924.81
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651285.01	4539904.92
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651279.06	4539892.59
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651272.27	4539862.52
Osmancık	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)					651264.70	4539852.62
Osmancık	Ahlat(<i>Pyrus elaeagnifolia</i>)	13,85	123	7,65	215	660199.38	4549188.86
Bayat	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)	12,15	166	9,30	450	607304.97	4501895.67
Bayat	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)	11,17	115	8,25	475	607311.67	4501885.26
Bayat	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)	10,75	121	7,75	450	607333.12	4501884.98

Bayat	Menengiç(<i>Pistacia terebinthus</i>)	12,50	143	8,40	475	607348.19	4501861.76
Sungurlu	Boylu Ardıç (<i>Juniperus excelsa</i>)	8	107	9	150-200	634981.00	4448818.00
Mecitözü	Karadut (<i>Morus nigra</i>)	15	130	12	100	685543.10	4488068.10

Resim 13 Menengiç/ *Pistacia terebinthu*

Resim 14 Karadut/ *Morus nigra*

Resim 15 Ahlat/ *Pyrus elaeagnifolia*

E.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

İlimiz sınırları içerisinde özel çevre koruma bölgeleri bilgilerine ulaşılamamıştır.

E.6.5. Doğal Sit Alanları

İlimiz sınırları içerisinde doğal sit alanları bilgilerine ulaşılamamıştır.

E.7. Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzde zengin biyolojik çeşitliliğe sahip olan ülkeler, özellikle genetik kaynaklar anlamında hayati kaynaklara sahip büyük bir güç durumuna gelmektedir. Ülkemiz de küresel ölçekte bu güce sahip eşsiz ülkelerden birisidir. Biyolojik zenginliğimiz bizlere hem ekonomik fırsatlar sunmakta hem de koruma-kullanma dengesi kurma mesuliyeti vermektedir. Ülkemizin bu fırsatlardan yararlanması ve koruma-kullanma dengesi kurarak biyolojik zenginliğini gelecek nesillere aktarması, temel çabamızı oluşturmaktadır. Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin tespit edilmesi ve gidişatının izlenmesinde önem taşıyan izleme göstergelerinin belirlenmesi, bu göstergeler üzerinden biyolojik çeşitliliğin izlenmesi ve sürdürülebilir koruma-kullanma dengesini sağlayacak tedbirlerin alınması yönünde sarf edilen çabalar son yıllarda hızla artmıştır

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/31/Sulak-Alanlar>

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/28/Tabiat-Parklari>

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/29/Tabiat-Anitlari>

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/30/Tabiat-Koruma-Alanlari>

Çorum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

F. ARAZİ KULLANIMI

F.1. Arazi Kullanım Verileri

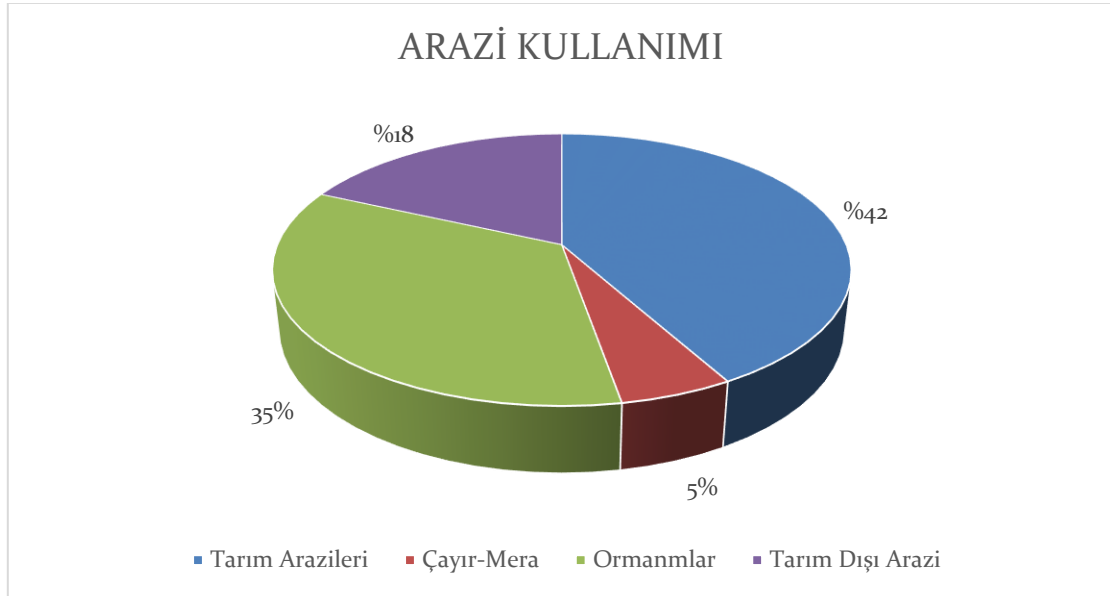
İlin toplam yüzölçümü 1.278.381 ha dır. Bu arazi yapısının 537.026 ha lık bölümü tarım arazisidir. Tarıma elverişli olup kullanılmayan arazi ile birlikte 555.537 ha alan, toplam yüzölçümün %43 'ünü oluşturmaktadır. Orman ve tarım dışı arazi dışında kalan tarım ve hayvancılığa uygun arazi miktarı 626.697 ha olup ilimiz yüzölçümünün %49 'luk kısmını oluşturmaktadır.

Çizelge 62 - Arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, yıl)

Arazi Cinsi	Alan (ha)	Oran (%)
Tarım Arazisi	537.026	42,0
Tarıma Elverişli Kullanılmayan Arazi	18.511	1,4
Orman	441.394	34,5
Tarım Dışı Arazi	210.290	16,4
Çayır Mera	71.160	5,6
TOPLAM	1.278.381	100,0

%43

%49

Grafik 35 – 2023 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2024)

Çizelge 63 – Arazi kullanım sınıflandırması

(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2024)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	17597.62	1.42	18827.13	1.52	12580.88	1.01	13236.34	1.07	13549.98	1.09
2) Tarımsal Alanlar	610339.69	49.12	598331.79	48.16	641041.80	51.59	648185.65	52.17	645352.86	51.94
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	611942.61	49.25	622581.09	50.11	586008.87	47.16	574061.12	46.20	573241.15	46.14
4) Sulak Alanlar	370.38	0.03	370.38	0.03	331.83	0.03	596.41	0.05	596.41	0.05
5) Su Yapıları	2218.10	0.18	2358.01	0.19	2505.01	0.20	6388.88	0.51	9727.99	0.78
TOPLAM	1242468.4		1242468.4		1242468.39		1242468.4		1242468.4	

Yeni tarihli arazi kullanım verileri aşağıdaki şekilde elde edilebilir.

a) <https://corinecbs.tarimorman.gov.tr> adresinden istatistik sekmesi seçilir,

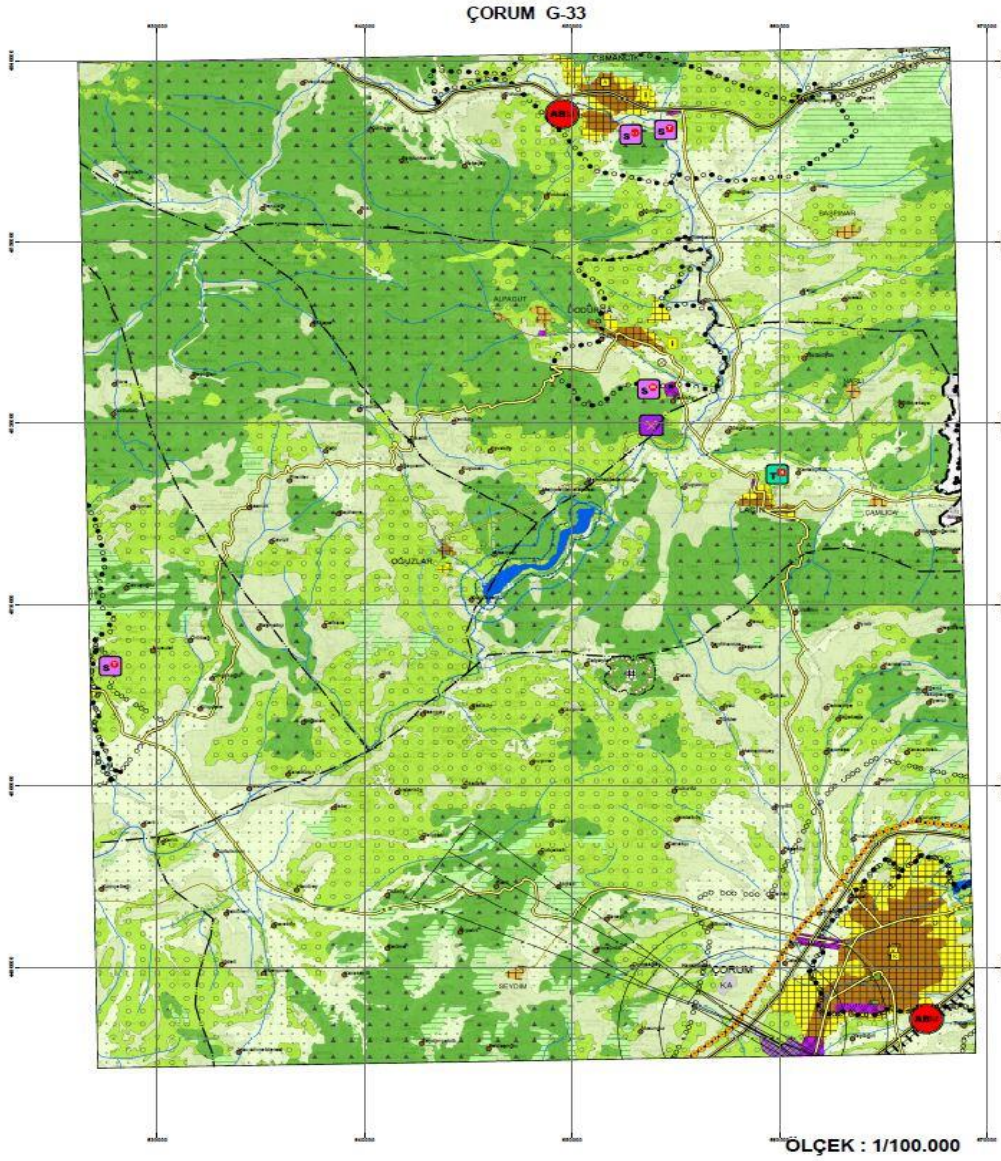
b) Sorgulama menüsünden il seçilir, ilçe tümü seçilir, arazi sınıflarının tümü seçilir,

c) Rapor indir seçilir ("rapor indir" menüsünün solundaki menüden raporun türü seçilir)

d) Rapor istenilen formatta elde edilir (Rapor formatı çalışma kitabı seçildiğinde excel grafikler, arazi sınıfı dağılımları [yukarıdaki çizelge] ve ayrıntılı arazi sınıfları otomatik olarak gelmektedir).

F.2. Mekânsal Planlama

F.2.1. Çevre Düzeni Planı

Harita 4 – Çorum İlinin Çevre Düzeni Planı
(<https://mpgm.csb.gov.tr>, 2024)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizin de içinde yer aldığı, Samsun-Çorum-Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Mülga TC Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 20.07.2007 tarihinde onaylanmış olup askı süreçleri sonrasında 26.02.2008 tarihinde kesinleştirilmiştir. Ayrıca planın onayından günümüze kadar farklı zamanlarda plan hükümlerinde ve kullanım kararlarında değişiklikler yapılmıştır. (detaylı bilgi için <https://mpgm.csb.gov.tr/samsun---corum---tokat-planlama-bolgesi-i-82192>).

Samsun, Çorum, Tokat Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planında temel amaç; Planlama Bölgesinin ulusal ve uluslararası önemini arttıracak, çevre korumayı öncelik

olarak seçmiş, bölgesel dengesizlikleri gidermeye yönelik, bilgi toplumunun ve toplumsal meşruiyeti olan bir iktisadi kalkınma modeli çerçevesinde yerel kaynakların uygun değer ve sürdürülebilir gelişimini/kullanımını sağlayacak, geleceğe yönelik arazi kullanım kararlarını uygulama politikaları ile birlikte geliştirmektedir.

Kaynaklar

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (<https://csb.gov.tr>)
Çorum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

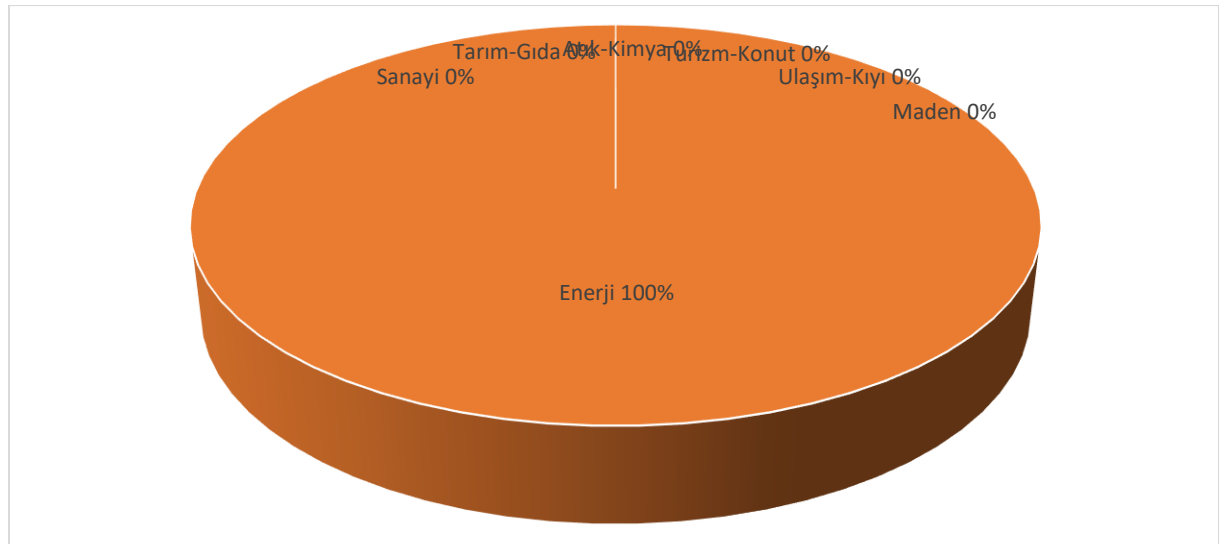
G. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

G.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

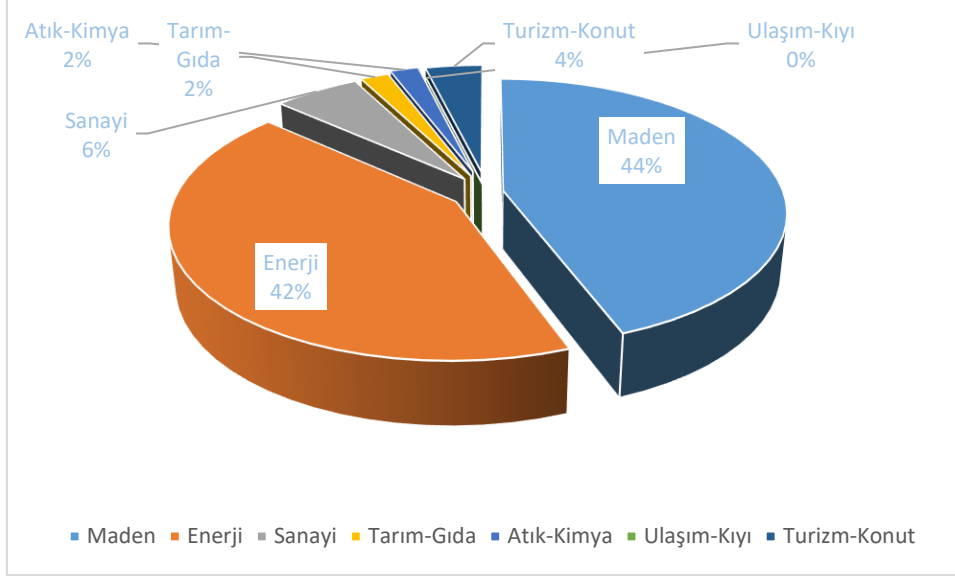
Yıl içerisinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği” kapsamında Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü (ÇŞİDİM) tarafından verilen Ek-2 Listesi ÇED Gereklidir ya da Gerekli Değildir Kararları, sayıları ve bunların sektörel dağılımları verilmeli ve aşağıdaki çizelgeler ile grafikler oluşturulmalıdır (Sayısal değerler e-ÇED yazılımından ve <https://ced.csb.gov.tr/> adresi ÇED Kararları ve ÇED İstatistikleri başlıkları altında elde edilebilir).

Çizelge 64 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2023 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı*
(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2024)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	23	22	3	1	1	-	2	52
ÇED Gereklidir								
ÇED Olumlu Kararı		2						2
ÇED Olumsuz Kararı								
İade/İptal								

Grafik 36 – 2023 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2024)

Grafik 37 - 2023 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, 2024)

Çizelge 65 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2014-2023 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, 2024)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
43	123	299	177	28	6	31	707

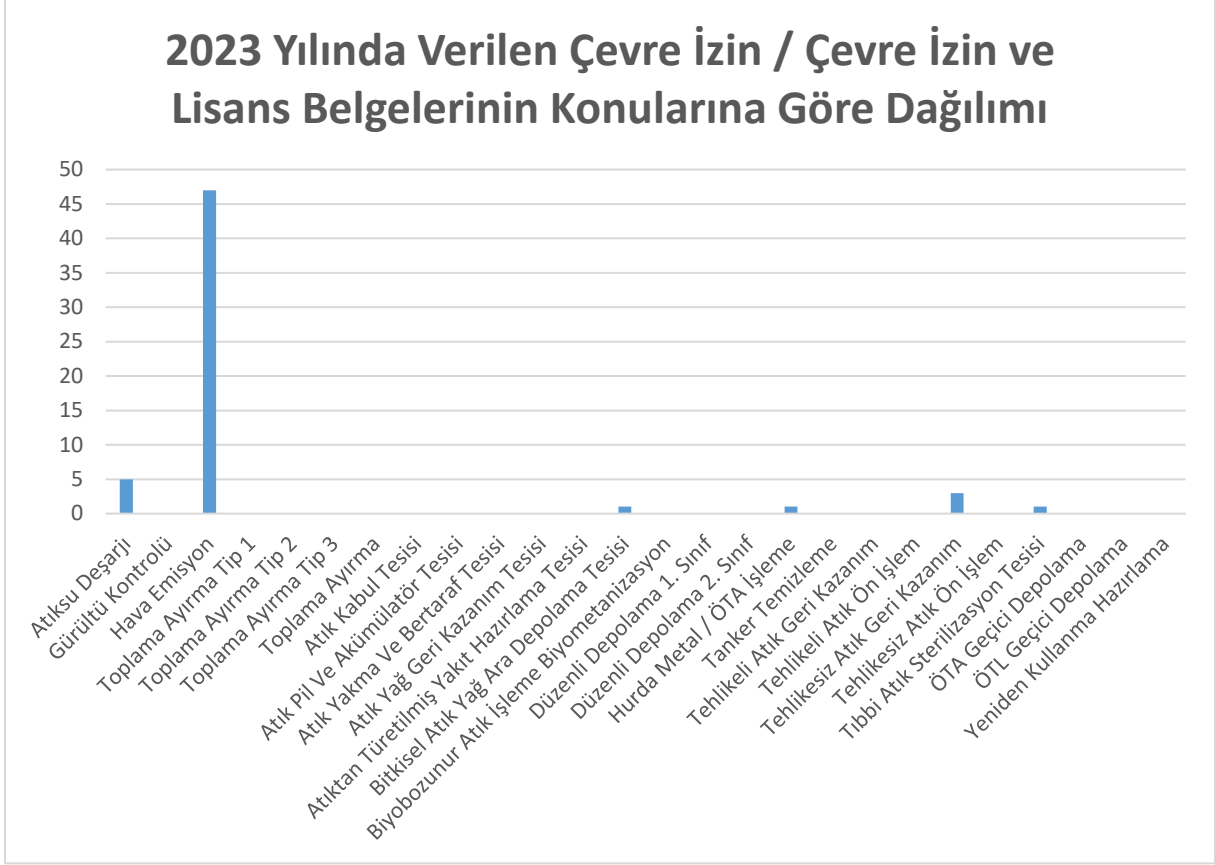
Çizelge 66 – 2014-2023 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/> 2024)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
5	-	-	4	-	-	-	9

G.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 67 – 2023 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİDİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi sayıları
(e-İzin Yazılımı, 2024)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	17	18
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	2	52	54
TOPLAM	3	69	72

Grafik 38 – 2023 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı
(e-izin yazılımı, 2024)

G.3. Sonuç ve Değerlendirme

Kaynaklar

(...) Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
e-ÇED Yazılımı
e-İzin Yazılımı

H. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

H.1. Çevre Denetimleri

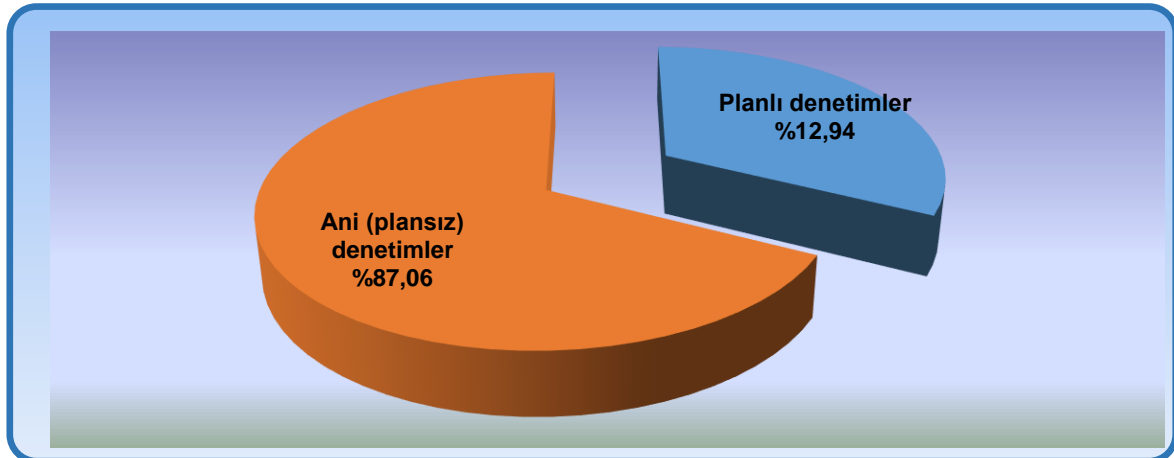
Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde İl Müdürlüğü tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİDİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın ÇŞİDİM tarafından yapılan denetimlerdir.

Çizelge 68 - 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı
(e-denetim yazılımı, 2024)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	77
Plansız (ani+şikayet) denetimler	518
Genel toplam	595

Grafik 39 – ÇŞİDİM tarafından 2023 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2024)

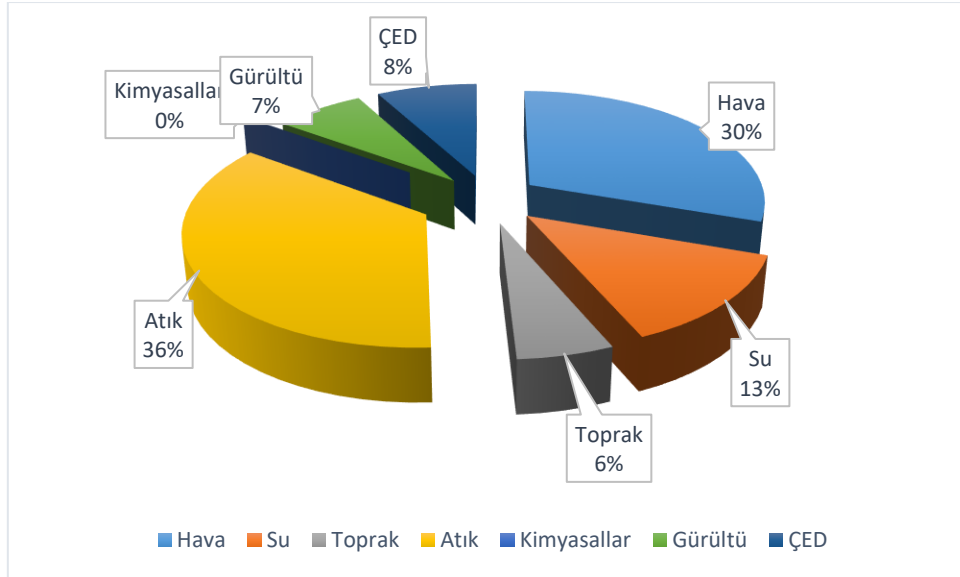
H.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

İl Müdürlüğünde bulunan bilgiler kapsamında aşağıdaki çizelge ve grafik oluşturulmalıdır.

Çizelge 69 – 2023 yılında ÇŞİDİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları

(Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, yıl)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	145	63	27	171	-	34	38	478
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	145	63	27	171	-	34	38	478
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100	100	100	100	-	100	100	100

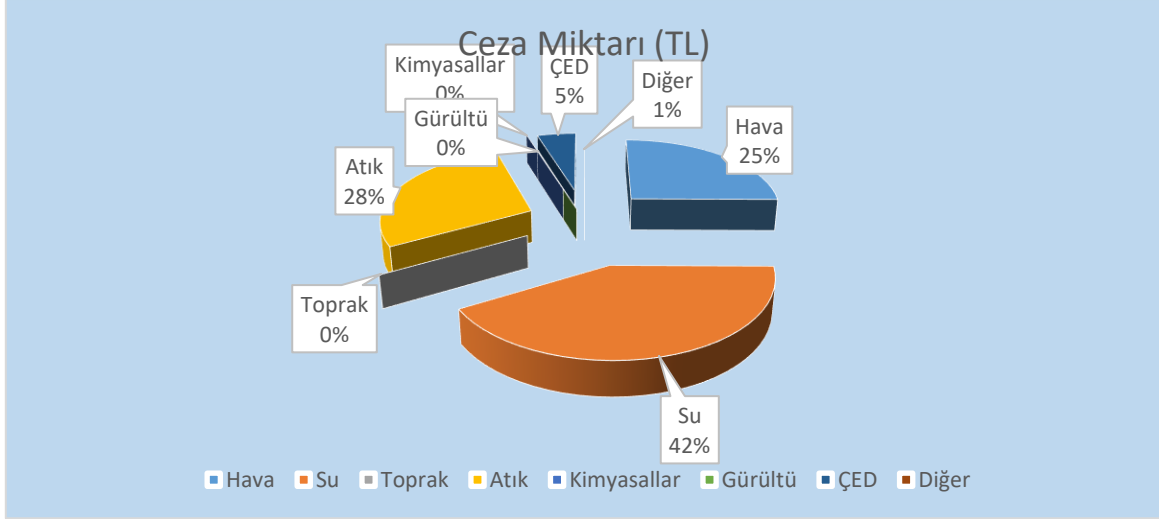

Grafik 40 –2023 yılında ÇŞİDİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı
(Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2024)

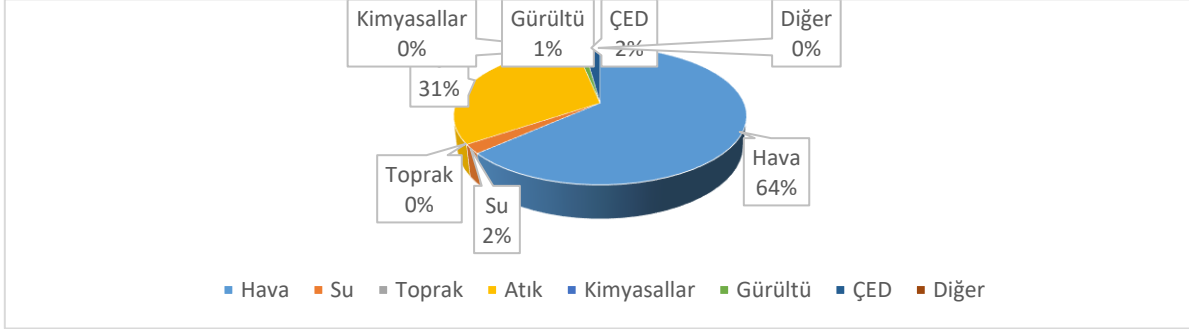
H.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge 70 – 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2024)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.300.782	2.152.631	-	1.469.439	-	4.839	244.254	-	5.175.729
Uygulanan Ceza Sayısı	59	2	-	29	-	1	2	-	93

Grafik 41 –2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2024)

Grafik 42 – 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2024)

H.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizde 2023 yılında mevzuata uygun faaliyet göstermeyen 1 adet işletmeye faaliyet durdurma kararı verilmiştir.

H.5. Sonuç ve Değerlendirme

İl Müdürlüğümüzce bir sonraki yıla ait planlamalar çerçevesinde hazırlanan Risk Denetim programı ile Bakanlığımızca onaylanan birleşik denetimler plan dâhilinde yıl içerisinde yayılarak tamamlanmaktadır. Bunun dışında gerek CİMER ve ALO 181 Çevre ve Şehircilik ihbar hattı üzerinden İl Müdürlüğümüze ulaşan ihbar ve şikâyetler ile dilekçe, telefon veya e-mail aracılığı ile iletilen şikâyetler çerçevesinde denetimler gerçekleştirilmektedir. Mevzuat kapsamında uygunsuzluk tespit edilen faaliyetler için İdari Yaptırım Kararı alınmaktadır.

Kaynaklar

Çorum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
e-Denetim Yazılımı

I. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

Hedef Kitle	Düzenlenen Eğitim Sayısı	Eğitim Verilen Kişi Sayısı
Kurum Temsilcileri	27	1.115
Öğrenci	24	3.265

Kaynaklar

Çorum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü